

MAISEMANHOITO- SUUNNITELMA

LOHJAN SAARISTO

– laineilla, lehdoissa ja omenatarhoissa

MAA- JA
KOTITALOUSNAISET
ETELÄ-SUOMI

*Avaimet maisemaan -hanke 2016-2018
Auli Hirvonen*

*Teksti ja taitto: Auli Hirvonen
Kuvat: Auli Hirvonen
Julkaisija: Avaimet maisemaan -hanke*

*ISBN 978-952-7050-18-7 (rengaskirja)
ISBN 978-952-7050-19-4 (pdf)*

Painopaikka: Tuulan Pika-offset Oy. Turku.

LOHJAN SAARISTO

– laineilla, lehdoissa ja omenatarhoissa

SISÄLLYS

JOHDANTO	6
1 HANKKEEN TOIMINTAA	8
2 LOHJAN SAARISTO HISTORIAN VIRASSA	12
3 ITSENÄISYYDEN VUOSIKYMMENTEN KERTOMAA	20
4 LOHJAN SAARISTON MAISEMAN TARINA	32
4.1 Ennen jääkautta	32
4.2 Jääkausi	32
4.3 Kivikausi	32
4.4 Rautakausi	32
4.5 Historiallinen aika	33
4.6 Kaivoisten Saaristo	34
4.7 Alueen nimistöstä	35
5 MAISEMANHOITOSUUNNITELMA	40
5.1 Lohjan Saariston maisema ja taiteilijat	40
5.2 Lohjan Saaristo - maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö	44
5.3 Lohjan Saariston luonto	49
5.4 Lohjan Saariston perinnebiotoopit	51
5.5 Lohjan Saariston luonnon ja maiseman monimuotoisuuskohteet	52
5.6 Alueen luontopolut	52
5.7 Arboretumtie	54
5.8 Tie- ja peltomaisema	55
5.9 Lohjanjärvi	55
5.10 Vesireitit ja sillat	56
5.11 Kylän yhteiset vene- ja uimarannat	56
5.12 Näköalapaikat	58
5.13. Arvokkaat kallioalueet	58
5.14 Pyölin kylä	61
5.15 Pyölin kylämaisema	61
5.16 Saarenpään kylä	66
5.17 Saarenpään kylämaisema	67
5.18 Mailan kylä	68
5.19 Mailan kylämaisema	68
5.20 Hermalan kylä	74
5.21 Hermalan kylämaiseman	75
5.22 Seppälänsaari, Marttila ja Mussaari	79
5.23 Seppälänsaaren ja Marttilan kylämaisema	79

5.24 Tamsaari	79
5.25 Paavolan kylä	89
5.26 Paavolan kylämaisema	90
5.27 Paavolan tammi ja alueen muut arvokkaat suuret puut	90
5.28 Askolan kylä	99
5.29 Askolan kylämaisema	100
5.30 Pietilän kylä	103
5.31 Pietilän kylämaisema	104
5.32 Tamminiemi ja Märkmäki	111
5.33 Jalassaari ja Ahtiala	116
5.34 Jalassaaren ja Ahtialan kylämaisema	122
5.35 Huhtasaari ja Kuulukainen	124
5.36 Pensaari ja Lehtisaari	126
5.37 Osuniemi	126
5.38 Huhtasaaren, Kuulukaisen, Pensaaren, Lehtisaaren ja Osuniemen maisemat	134
6 VINKKEJÄ MAISEMANHOITOON	136
6.1 Sopimuslaidunnus ja Laidunpankki avuksi luonnonhoitoon	136
6.2 Ympäristösopimuksista korvausta luonnon hoitoon	136
6.3 Talkoot tavaksi	136
6.4 Sponsorointi mahdollisuutena	136
6.5 Rakennukset kuntoon	136
6.6 Pidä huolta maiseman erityispiirteistä	138
6.7 Säilytä maiseman avoimuutta	138
6.8 Maiseman rakenteet kuntoon	138
6.9 Poista vieraslajit	139
7 IDEOITA MAISEMAN HYÖDYNTÄMISEEN	140
7.1 Mobiilireitit maalla ja vesillä	140
7.2 Kerro kylämaisemasta	140
7.3 Maisemaa ja ruokaa	141
7.4 Opastetut kierrokset ja retkipaketit	141
7.5 Välinevuokraus	142
7.6. Paimenviikot	142
7.7 Suomen saaristo ja vesistömatkailusta vetovoimatekijä	142
7.8 Saariston maisema ja luonto kirjoiksi ja tarinakartoiksi	143
7.9 Ympäristötaiteen mahdollisuudet	143
LÄHTEET	144

JOHDANTO

Avaimet maiseman -hanke toteutettiin Uudellamaalla ja Varsinais-Suomessa vuosina 2016 -2018. Hankkeessa olivat Uudeltamaalta mukana Lohjan Saaristo ja Väänteenjoen alue Lohjalta sekä Vanjärvi ja Vihtijärvi Vihdistä. Hankkeen rahoitti Leader-ryhmä Ykkösakseli ry. Hankkeen toteuttivat ProAgria Länsi-Suomi ry / Länsi-Suomen maa- ja kotitalousnaiset ja ProAgria Etelä-Suomi ry / Etelä-Suomen Maa- ja kotitalousnaiset.

Hankkeen aikana kylissä järjestettiin kyläkävelyjä, yhteisiä maastokäyntejä, työpajoja, talkoita ja asukasiloja. Kylissä etsittiin maisemaan, kulttuurihistoriaan, luontoon, vesistöihin, historiaan ja paikallisuuteen liittyviä arvoja.

Lohjan Saaristoon tehtiin kylämaiseman hoitosuunnitelma. Suunnitelma käsittää kaikki Saariston alueen kylät. Sitä hyödyntämällä saadaan säilytettyä kylän maisemallista kulttuuriperintöä ja lisättyä maaseutumaiseman luonnon monimuotoisuutta. Kylämaisema on myös osa asukkaiden identiteettiä. Kulttuurimaisema ei säily ilman hoitoa ja vaatii kaikkien yhteistyötä.

Hoidettu kylämaisema on merkittävä vetovoimatekijä uusille ja vanhoille asukkaille sekä matkailijoille. Suunnitelmassa on myös mietitty erilaisia tapoja hyödyntää kulttuurimaisemaa ja luontoa kylän toiminnassa tai matkailussa. Kylissä on paljon mahdollisuuksia näitä hyödyntävien palvelujen luomiseen.

Kiitos erinomaisesta yhteistyöstä ja aktiivisuudesta Lohjan Saariston asukkaille, kyläyhdistykselle ja kyläläisille! Erityiskiitos tiedottamisesta ja yhteisistä maastoretkistä. Kiitokset Matti Koivistolle historiatietojen ja kieliasun tarkistuksesta.

Nauttikaa hienosta maisemastanne ja luonnostanne!

Rannalla

*Ihanat vaaleat pilvet
liukuvat taivaalla.
Hiljaa ja lumoavasti
laulaa ulappa.*

*Aaltojen hyväilyistä
hiekkä on väsynyt.
Tulisit aivan hiljaa
tulisit juuri nyt –*

- Saima Harmaja -

1 HANKKEEN TOIMINTAA

Lohjan Saaristossa Avaimet maisemaan -hankkeen tavoitteena oli tehdä Saariston kylien alueelle maisemanhoitosuunnitelma. Lisäksi hankkeessa suunniteltiin ja toteutettiin kulttuurimaisemamatka Lohjan Saaristoon, missä tuotiin esiin alueen kulttuurimaiseman erityispiirteitä sekä saarelaisten elämää ja kulttuuria. Lisäksi retkellä yhdistettiin maisema, ruoka ja ruokailu sekä paikalliset tuotteet.

Alueella on aktiivisesti kerätty kylien historiaa kyläkirjoiksi. Maisemanhoitosuunnitelmassa on hyödynnetty näitä Lohjan Saariston kyläkirjoja. Niissä on kerrottu paljon tarinoita myös maisemaan liittyen.

Maisemanhoitosuunnitelmaa varten tehtiin yhteisiä maastokäyntejä kyläläisten kanssa. Kävimme tutustumassa Pyölin, Mailan, Paavolan, Hermalan, Askolan, Pietilän, Jalassaaren ja Ahtialan kyliin. Maastokäynneillä tutustuttiin Saariston maiseman ja luonnon arvoihin ja kehittämiskohteisiin.

Lohjan Saaristo on osa Lohjaa ja sijaitsee Lohjanjärven länsiosassa.

Alueen kylissä toimii monia yhdistyksiä, muun muassa Lohjan Saaristo -seura, urheiluseura Saaren Kiri, Lohjansaaren metsästysseura ja Osuniemi-seura.

Maisemahoitosuunnitelman on tarkoitus innostaa Saariston asukkaita ja yhdistyksiä hoitamaan alueen luontoa ja maisemaa. Saaristossa on ainutlaatuiset puitteet tuotteistaa maisemaa ja luontoa. Näitä voivat olla maisemaa ja luontoa hyödyntävät valmiit palvelupaketit. Alueella on jo tehty maisemaan liittyvää tuotteistusta ja vierailijoita palvelevia reitistöjä. Tuotteet tarvitsevat myös päivitystä.

Lohjan Saariston luonto ja maisema ansaitsevat tulla säilytetyksi ja siirretyksi seuraaville sukupolville. Se on meidän sukupolvemme tehtävä. Meidän tehtävämme on myös jättää omat merkimme maisemaan, mistä meidät tullaan myöhemmin muistamaan.

Kesällä 2017 sää oli etupäässä sateinen. Mutta se ei maastokäynneillä haitannut.

Avaimet maisemaan -hankkeen toimia Lohjan Saariston kylissä

<i>1.10.2016</i>	<i>Hankkeen aloitustilaisuus</i>
<i>11.10.2016</i>	<i>Yhteinen maastokäynti kylissä ja maisemanhoitokohteiden kartoitus</i>
<i>1.11.2016</i>	<i>Yhteinen maastokäynti kylissä ja maisemanhoitokohteiden kartoitus</i>
<i>5.4.2017</i>	<i>Maisemasuunnittelun työpaja</i>
<i>3-5.2017</i>	<i>Yhteinen maastokäynti kylissä ja maisemanhoitokohteiden kartoitus</i>
<i>5.6.2017</i>	<i>Yhteinen maastokäynti kylissä ja maisemanhoitokohteiden kartoitus</i>
<i>10.11.201</i>	<i>Maisemanhoitosuunnitelman esittely, kyläilta</i>
<i>10.11.2017</i>	<i>Kulttuurimaisemaretkien suunnittelutalkoot</i>
<i>27.5.2018</i>	<i>Avaimet maisemaan -hankkeen Kulttuurimaisemaretki Lohjan Saaristoon</i>
<i>28.7.2018</i>	<i>Maisemanhoitosuunnitelman esittely Lohjan Saaristo-päivässä</i>

Kuvassa etualalla Jalassaaren pelto- ja lehtomaisemaa ja taustalla salmen takana Hermalan kylämaisemaa.

Lohjan saariston maisemaa ymmärtää hyvin kiipeämällä yhdelle kylän komeimmista näköalapaikoista, Märk-

*Minä olen nähnyt
auringon ja pilvet ja tuulen
ja vihreän maan ja minä
voin koska tahansa
kutsua ne sydämestäni
esiin.*

- Saima Harmaja -

*mäelle. Jo I.K. Inha aikoinaan ikuisti
näitä samoja maisemia. Maisemassa
on helppo huomata saaren rantojen*

*lehtipuuvaltaisuus. Rannoilla kasvaa
harvinaista kynäjalavaa.*

2 LOHJAN SAARISTO HISTORIAN VIRRASSA

Yksittäisten ihmisten ja kylien historia peilaa kokonaisia aikakausia. Osa muutoksista on tullut Suomeen myöhemmin kuin muualle Eurooppaan ja osa ei ole tullut koskaan.

Historian vaihteita ja tärkeimpiä tapahtumia Lohjan Saaristossa ja maailmalla:

Jääkauden jälkeen, 10 500 vuotta sitten	Baltian jääjärvi, jää peitti vielä koko Suomen.
10 000 vuotta sitten	Yoldiameri, merenpinta laski Baltian jääjärvestä 25 metriä Lohjan Saaristo oli jo vapaa jäästä.
7 000 vuotta sitten	Maan noustessa ilmestyivät alueen ensimmäiset saaret veden pinnan yläpuolelle. Lohjanjärvi oli osa Litorinamerta.
6 600 vuotta sitten	Lohjanjärvi kuroutui irti merestä.

Esihistoria **Aika ennen 1300-lukua, esihistoriaan kuuluvat kivikausi, pronssikausi ja rautakausi.**

2500 -1500 eaa. Kivikauden ihmiset viihtyivät Lohjan Saaristossa, alueella on yli 20 kivikautista asuinpaikkaa.

500 eaa. -1300 -luku Rautakauden ihmiset elivät Lohjan Saaristossa ja aloittivat ahrjoittaa maanviljelystä. Alueella on useita rautakautisia kalmistoja.

1300 -luku **Esihistoria päättyy Suomessa ja alkaa historiallinen aika. Suomen alue on ruotsalaisen vaikutusvallan alla.**

1300 -luku Pysyvä asutus vakiintui keskiajalla Lohjansaarelle.

1400 -luku **Renessanssi vaikutti filosofiaan, tieteeseen ja taiteeseen. Kirjapainotaito keksittiin Euroopassa. Eurooppalaisten löytöretket alkoivat. Kolumbus löysi Amerikan.**

1400 -luku Saarenpäässä on ollut kolme taloa.

1500 -luku **Kuningas Kustaa Vaasa nosti Vaasojen hallitsijasuvun Ruotsin valtaistuimelle, tapahtui laajamittaisia uudistuksia, kuten uskonpuhdistus. Sotia Venäjää vastaan, mikä vaikutti Suomen talonpoikien asemaan. Nuijasota, joka suuntautui aatelien vastaan. Maissi, peruna, suklaa ja tomaatti tuotiin Eurooppaan.**

1540 Ensimmäiset kirjalliset lähteet keskiaikaisten kylien taloista. Osuniemessä on tuolloin ollut neljä taloa, Ahtialassa, Jalassaareissa ja Paavolassa kaksi, Pietilässä, Askolassa ja Hermalassa kolme sekä Marttilassa viisi, aikuisia asukkaita on ollut yhteensä 115.

1747

la 1749 p. 21. Stigistie infant... Geometrin kartta vuodelta 1747. Kuvassa Saarenpään ja Mailan kylien välinen raja. Kartta: Saarenpää och Maila: Rågångskarta med beskrifning 1749-1749 (B17a:17/1) Kansallisarkisto. Digitaalarkisto.

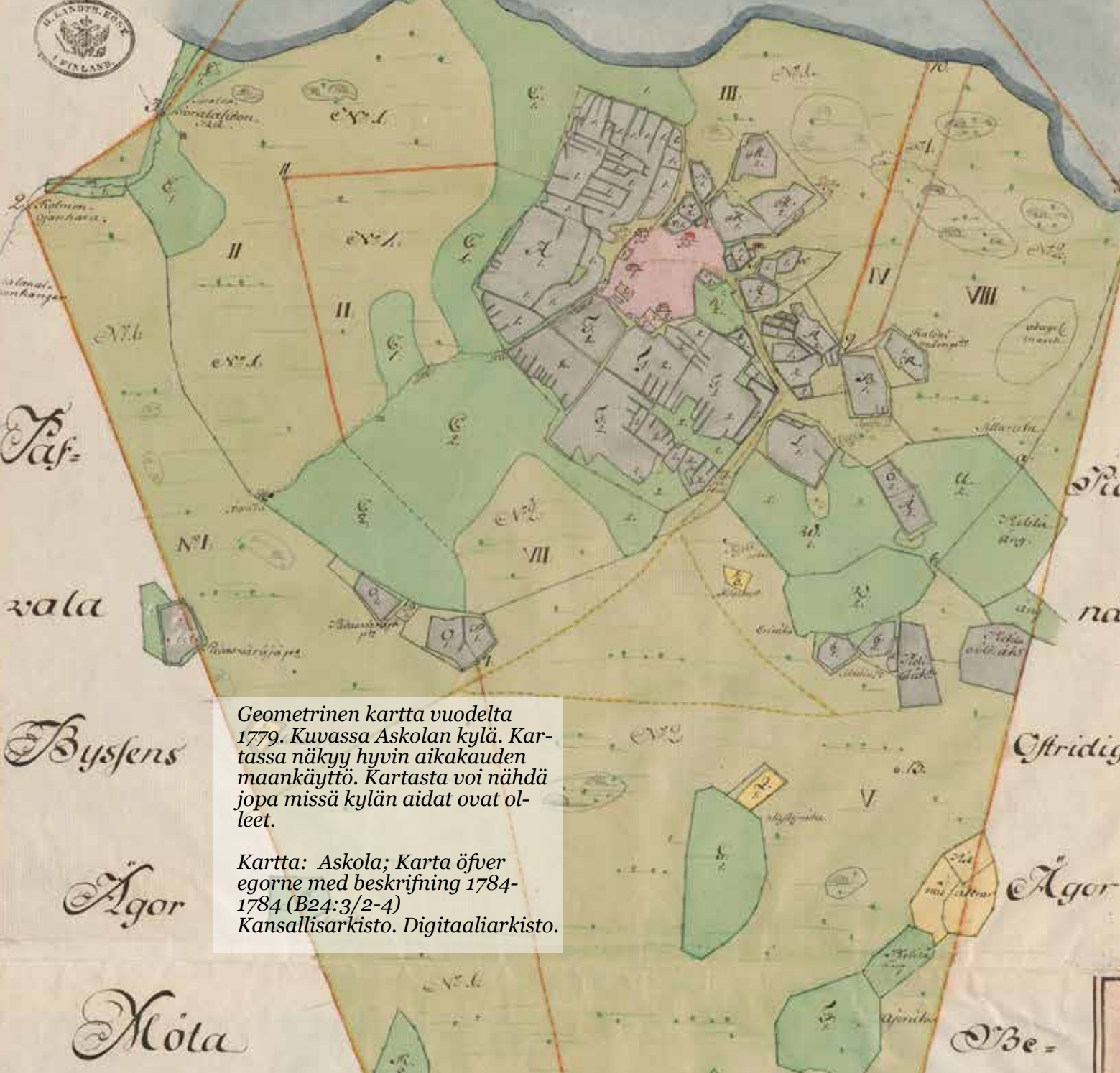
1779

GEOMETRINEN KARTTA
öfver
Askolan Byss Agor i Ny-
land, Raaseborgs Östra Härad
och Sojo och en förskickad År 1779.
Af
C. J. Åkerström
Öfver Agodelnäs
Bäckens tillslag till stad
hogen d. 1784.
Af
A. M. Åkerström
Öfver Agodelnäs
Bäckens tillslag till stad
hogen d. 1784.

SKARAS
SIERDEN

Sorala
Winen.

Geometrinen kartta vuodelta 1779. Kuvassa Askolan kylä. Kartassa näkyy hyvin aikakauden maankäyttö. Kartasta voi nähdä jopa missä kylän aidat ovat olleet.

Kartta: Askola; Karta öfver egorne med beskrifning 1784-1784 (B24:3/2-4) Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Taf

vata

Bysens

Agor

Möta

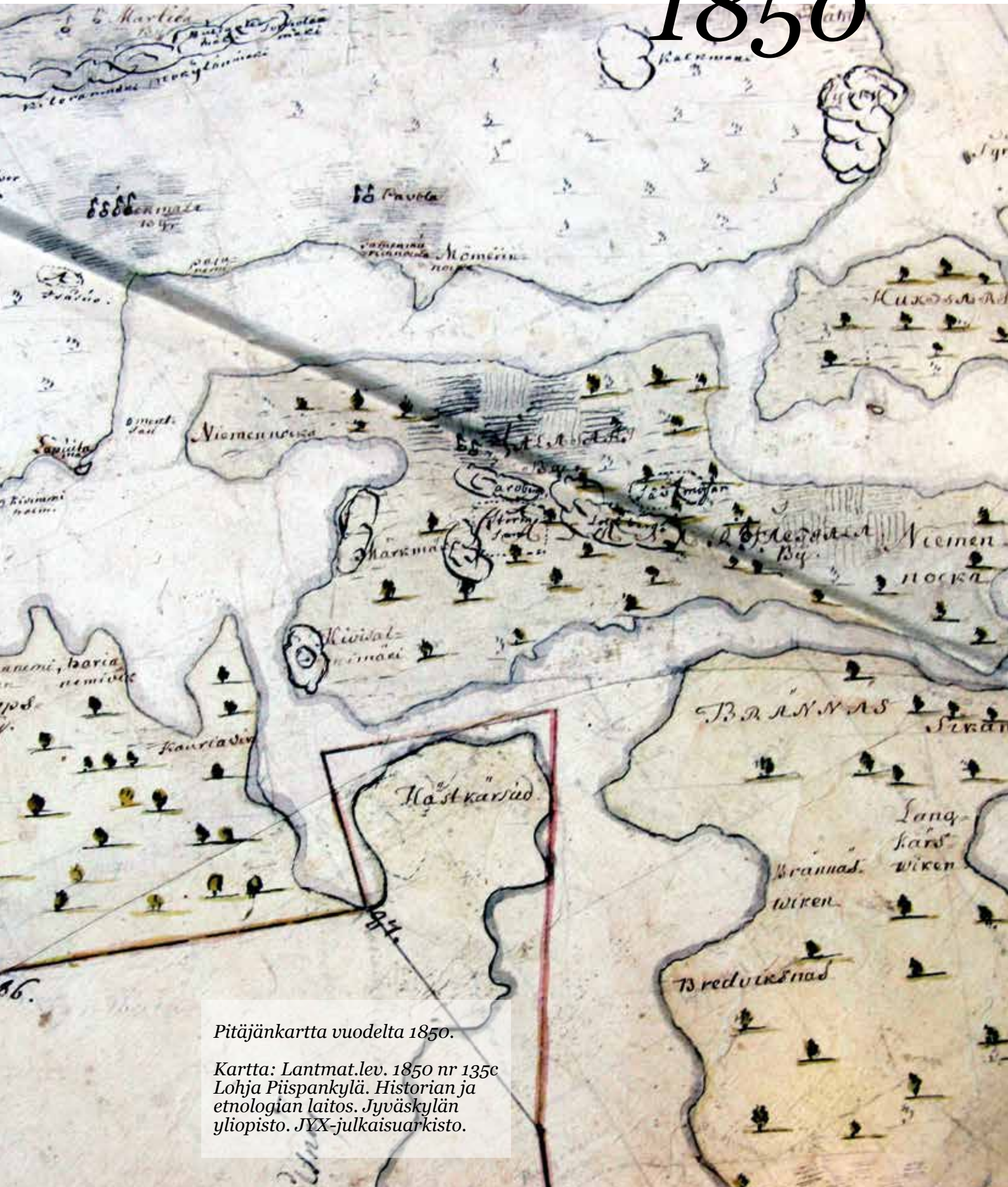
Ostridige

Agor

Be

- 1571 Hopeaveroluettelon mukaan kylässä oli 32 hevosta, 9 härkää, 49 lehmää, 12 hiehoa, 9 vasikkaa, 45 lammasta ja 6 sikaa.
- 1570 -luku Seppälän tila Seppälänsaarella muodostettiin omaksi kyläksi.
- 1570 -luku Saarenpään ratsutilaan liitetään tuntematon tila ja yhteismaata.
- 1580 -luku Lohjansaarella ja Jalassaarella on yhteensä 24 tilaa (kantatilat).
- 1500 -luku Ruotsissa siirryttiin 1500-luvun lopulla feodaalisiin omistusoikeuskäsitteisiin ja maaomaisuus jaettiin kruununtiloihin, perintötiloihin ja rälsstitiloihin. Maatiloilla oli erilaisia verovelvollisuuksia ja tilallisen omistusoikeus ja hallintaoikeus tilaan vaihteli. Rälsstitila oli maaveron maksusta ikuisiksi ajoiksi vapautettu maatila. Perintötila eli perintötalo oli aiemmin yksityisen henkilön omistama tila, josta oli suoritettava vero. Kruununtila oli kruunun pysyvää omaisuutta, johon sitä viljelevä talonpoika sai vain käyttöoikeuden. Myös Lohjan Saaristossa on näitä omistusmuotoja.
- 1600 -luku Ruotsin vallan aikaa, kauppa kasvoi, elettiin löytöretkien luoman maailmantalouden kasvun aikaa, oli viljan ja raudan kausi Etelä-Suomessa.**
- 1675 Katovuosi Lohjan Saariston alueella.
- 1686 Vuorimestari Stenman löysi Hermalan hopeamalmiesiintymän, mutta se oli kaivettavaksi liian pieni esiintymä.
- 1690 -luku Lohjan väkiluku väheni 400 hengellä katovuosien takia, moni tila autioitui.
- 1700 -luku Ruotsin vallan aikaa, Suuri Pohjan sota.**
- 1700 -1721 Isovihan aika.
- 1711 Rutto tappoi saarelaisia.
- 1713 Venäläiset sotilaat hyökkäsivät Lohjansaarelle.
- 1735 Hermalan hopeakaivoksesta löytyi uusi suoni ja louhimista jatkettiin, mutta jalostaminen tuli kalliiksi ja louhinta lopetettiin.
- 1740 -luku Annettiin verovapaus soille ja hyödyttömille takamaille raivatuille viljelyksille.
- 1740 -luku Kuolleisuus nousi kolminkertaiseksi kulkutautien takia.
- 1748 -1749 Mustion ruukki kokeili hopean kaivamista Hermalassa.
- 1750 -luku Askolan Rautaniemestä rautamalmikaivoksesta louhittiin rautamalmia, malmi kuljetettiin vesitse Mustion ruukkiin.

1850

Pitäjäntoimitus vuodelta 1850.

Kartta: Lantmat.lev. 1850 nr 135c
Lohja Püspankylä. Historian ja
etnologian laitos. Jyväskylän
yliopisto. JYX-julkaisuarkisto.

- 1757 Isojakoasetus annettiin. Isojaon maanjakotoimitukset alkoivat hajoittaa tiiviitä ryhmäkyliä ja näin muodostui myös maanomistajien joukko. Viljelysmaat jaettiin. Tilojen maat pyrittiin kokoamaan suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Ensimmäiset lohkolukumääräykset annettiin kuitenkin vasta vuonna 1775.
- 1760 Paavolan kuparimalmiesiintymä löytyi.
- 1762 Hermalan rautamalmikaivoksesta louhittiin rautamalmia.
- 1779 Hermalan kylässä suoritettiin isojako, myös kylän metsät jaettiin tilojen kesken.
- 1770 -luvulla Kyliin alkoi muodostua torppia.
- 1700 -luku Saarenpään kartanon päärakennus rakennettiin.
- 1800 -luku Suomen sodan seurauksena Suomi siirtyi Venäjän valtaan. Venäjän keisarista tuli Suomen autonomisen suuriruhtinaskunnan suuriruhtinas.**
- 1809 Ruotsin vallan aika loppui.
- 1815 Mailan kylän kantatiloista ensimmäisenä liitetään Tapani Norvikin ratsutilaan ja tilasta aletaan käyttää nimeä Maila.
- 1824 Paavolasta louhittiin kuparimalmia.
- 1831 -1839 Paavolasta louhittiin taas kuparimalmia.
- 1847 Hermalan hopeakaivoksesta louhittiin rautamalmia.
- 1850-1860 Askolan Rautaniemestä louhittiin rautamalmia Högforsin ruukkiin.
- 1859 Maakauppa vapautettiin.
- 1859 -1860 Kylien yhteinen lainamakasiini rakennetaan Paavolaan.
- 1860 -luku Suomalaisuuden heräämisen sekä uudistusten ja talollisluokan varallisuuden nousun aikaa, kunnes suuret nälkävuodet koettelivat 1860-luvun lopulla.
- 1865 -1867 Nälkävuodet.
- 1880 -luku Pyölässä Lassin kantatila siirtyi Nikun omistukseen.
- 1891 Ensimmäinen puinen silta rakennettiin Osuniemen ja Jalasaaren välille. Ahtialan silta, jota kutsuttiin myös Pikkusillaksi tai Salmensillaksi, oli puinen idyllinen "Lemmensilta".
- 1896 Lohjansaaren koulun perustamiskokous.
- 1896 Ensimmäinen kauppa perustettiin Hermalaan.

1897	Aloitettiin kalkkikiven louhinta Hermalassa.
1898	Arkipiispa Gustav Johansson osti Mailan ratsutilan.
1897	Professori ja runoilija Arvid Genetz alias Arvi Jännes osti Ahtialan tilan, tila oli lähes 70 vuotta suvun omistuksessa.
1896	Hermalassa aloitti yksityinen koulu 24 oppilaan voimin.
1899	Paavolan koulu vihittiin käyttöön.
1899	Ahtialaan liitettiin Yli- ja Ali-Paavolan perintötilat Paavolasta.
1800 -luvun loppu	Kylän niittyjen määrä on suurimmillaan. Elettiin niittytalouden aikaa. Metsät olivat eläinten laitumia. Pelloilla viljeltiin viljaa. Niityiltä tehtiin eläinten talviheinät.
1800 -luvun loppu	Ensimmäiset kesähuvilat rakennettiin alueelle.
1800 -luvun loppu	Kaskeamista harjoitettiin vielä muutamilla tiloilla Pietilässä, Askolassa ja Marttilassa, viljelyskasvit olivat monipuolisia ja tarkoitettu lähinnä omavaraistalouteen, vuoroviljelyä aloitettiin ja kylvöheinää kasvatettiin. Tiloille rakennettiin kookkaita kivinavettoja. Suuret tilat Maila, Saarenpää ja Ahtiala olivat edistyksellisiä maatiloja.
1800 -luku	Lohjanjärveä laskettiin 1,5 m.
1900 -luku	Vuosisata, jolloin tapahtui mullistavia ja huomattavia teknologisia, ideologisia, yhteiskunnallisia ja lääketieteellisiä edistysaskeleita. Ensimmäiset ihmiset kävivät kuun pinnalla. Sodat ja kansanmurhat saavuttivat ennennäkemättömät mittasuhteet. Lähes jokainen elämän osa-alue mullistui 1900-luvulla länsimaissa.
1900 -luku	Perustettiin Lohjan Saarien raittiusseura.
1902	Perustettiin Lohjanjärven Saariston Maamiesseura, seuralla oli suuri merkitys uusien viljelystapojen omaksumiselle.
1903	Keväällä alkoi lauttaliikenne Paavolansalmessa.
1904	Hermalaan perustettiin osuuskauppa.
1906	Lohjan Saarien raittiusseuran toiminta hiipui ja loppui.
1908	Ahtialaan liitettiin Jalassaaren kantatilat livari ja Heinu.
1909	Lohjanjärven Saariston Maamiesseuran toiminta hiipui, seuran toiminta oli ollut merkityksellistä saarelaisten elämänmenossa .

1871

Senaatin kartastoksi kutsutaan Venäjän armeijan topografisten joukkojen 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa mittakaavassa 1:21 000 laatimia Etelä-Suomen karttoja. Kartta: Senaatin kartta Karjalohja. (VII 24). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Senaatin kartat havainnollistavat hyvin maaston korkeuseroja. Kartassa on myös näkyvissä Lohjan ja Karjalohjan

raja. Kylistä Saarenpää, Maila ja Pyöli olivat osa Karjalohjan kuntaa. Kartassa näkyy myös Jalassaareissa Kokkokallion itäpuolelta Paavolansalmeen kulkeva tie. Tätä kautta kuljettiin ennen Lohjansaareen ja ensimmäiset lautat lähtivät täältä. Vanha maantie oli myös ennen linjattu kulkemaan Kokkokallion rinteitä Jalassaaren kylään. Vaalealla merkityt alueet ovat peltoa ja vaaleanvihreät alueet ovat niittyjä.

3 ITSENÄISYYDEN VUOSIKYMMENTEN KERTOMAA

Suomi täytti vuonna 2017 sata vuotta. Myös Lohjan Saariston elämä heijastelee itsenäisen Suomen ensimmäisen sadan vuoden historiaa. Sadan vuoden aikana kylässä ja kylämaisemassa on tapahtunut muutoksia. Itsenäisyyden alkupuolta leimasivat sodat ja itsenäisyyden ensimmäisen sadan vuoden loppupuolta mittava modernisaatio ja nopea kehitys hyvinvointiyhteiskunnaksi.

1910 -luku **Ensimmäinen maailmansota riehui, mikä vaikutti merkittävästi myös Suomen asemaan. Maa itsenäistyi vuonna 1917. Koettiin sortokausi ja voimaan tuli torpparilaki. Suomi oli syntyessään sananmukaisesti nuori kansakunta, vuonna 1917 suomalaisista 35 prosenttia oli alle 15-vuotiaita ja puolet alle 25-vuotiaita. Suomi oli itsenäistyessään maatalousvaltainen maa.**

1910 -luku Hermalan kalkkikiven louhinta lopetetaan ja kaikki kaivostoiminta loppuu Saaristossa.

1913 Runoilija Saima Harmaja syntyi ja vietti kesiänsä Jalassaaressa.

1913 Saaren työväenyhdistys perustettiin Alminmäellä Saarenpäässä.

1914 Ensimmäinen silta rakennettiin Jalassaaren ja Lohjansaaren välille.

1916 Valokuvaaja I.K. Inha muutti Jalassaareen.

1916 Nykyinen Lohjan saaristoseura perustettiin 31.12.1916.

1917 Suomi itsenäistyi.

1918 Vuoden 1918 sota.

1918 Laki vuokra-alueiden lunastamisesta eli "torpparilaki".

1919 Saareen perustettiin suojeluskuntaosasto.

1920 -luku **Torpparit itsenäistyivät. Elettiin voimakasta ja dynaamista uudistumisen vaihetta. Modernismin vuosikymmen, ihmiset kokivat elävänsä jonkinlaisessa välitilassa matkalla vanhasta uuteen. Vuosikymmen oli merkittävää eheytyksen aikaa sotien jälkeen. Suomi oli edelleen maatalousyhteiskunta. Raskaan vuosikymmenen jälkeen ilo palasi arkeen ja talous koheni.**

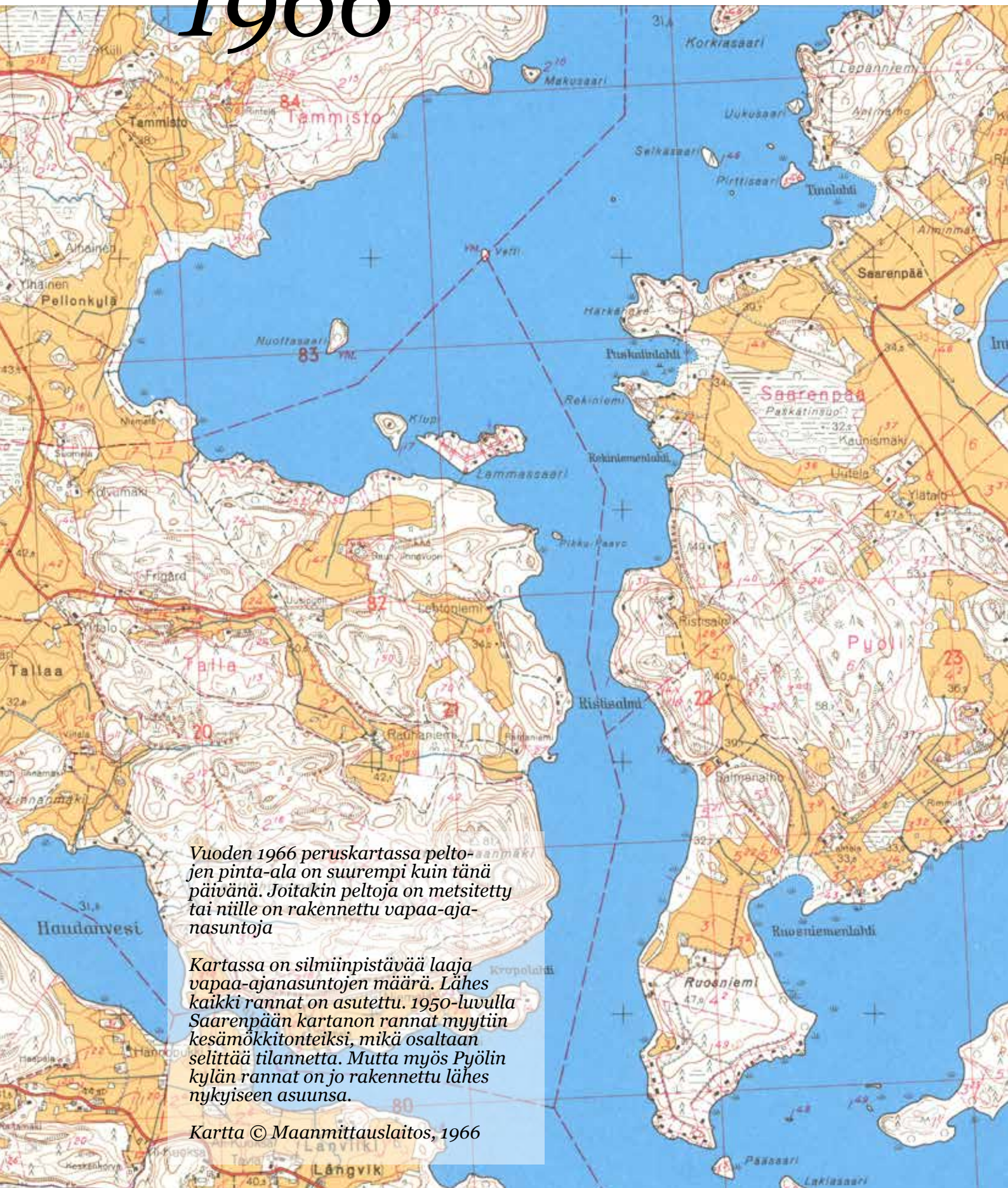
1920 -luku Saaristoa alettiin sähköistää.

1920 -luku Saarenpähän hankittiin ensimmäinen traktori, kotimainen Kullervo.

Kierttilän kantatila liitettiin Saarenpään tilaan ja pihapiiri myytiin Karjalohjan kunnalle koulukiinteistöksi 1920-luvulla. Nyt rakennus on hyvin hoidettu vapaa-ajan asunto.

1966

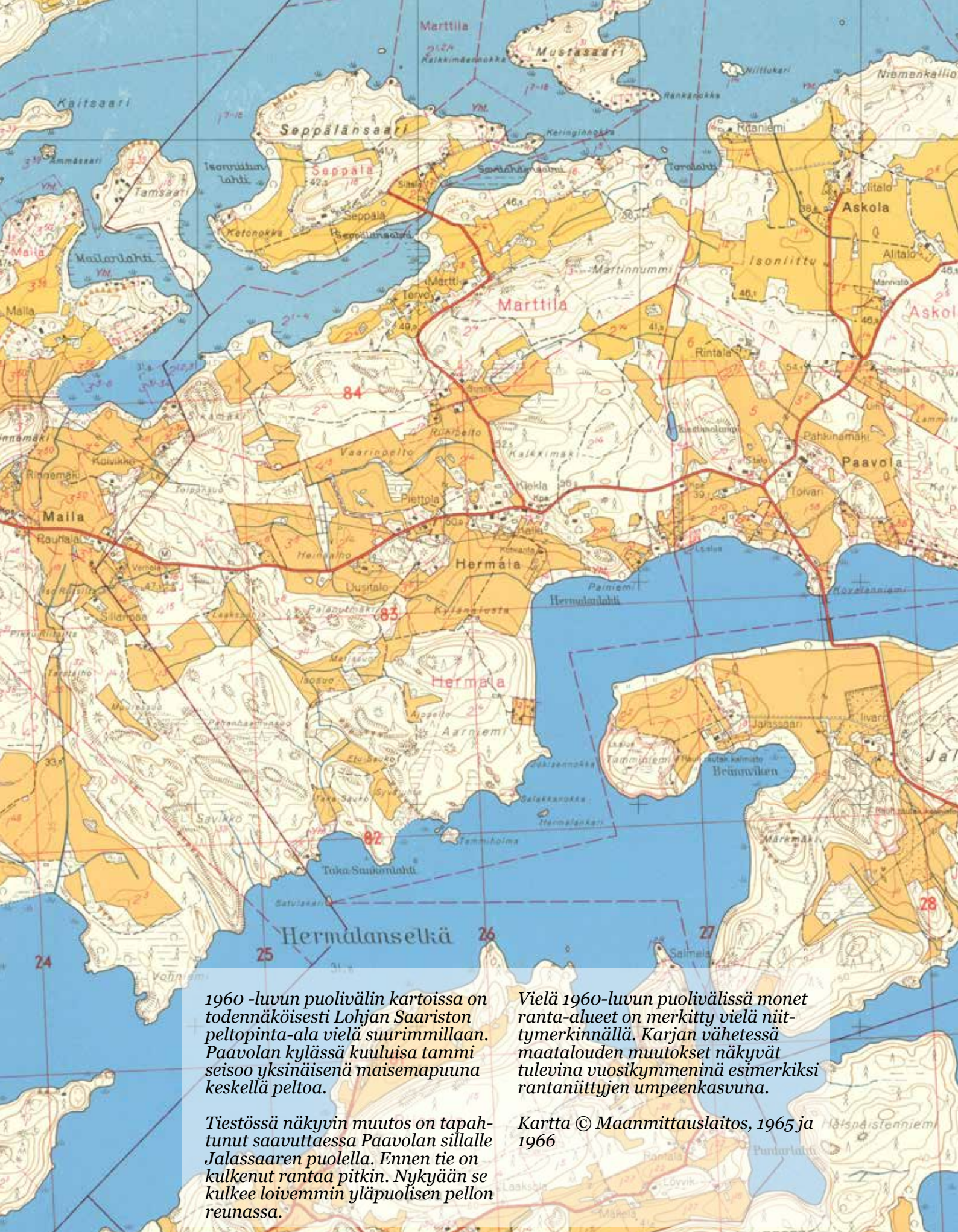
Vuoden 1966 peruskartassa peltojen pinta-ala on suurempi kuin tänä päivänä. Joitakin peltoja on metsitetty tai niille on rakennettu vapaa-ajanasuntoja

Kartassa on silmiinpistävää laaja vapaa-ajanasuntojen määrä. Lähes kaikki rannat on asutettu. 1950-luvulla Saarenpään kartanon rannat myytiin kesämökkitonteiksi, mikä osaltaan selittää tilannetta. Mutta myös Pyölin kylän rannat on jo rakennettu lähes nykyiseen asuunsa.

Kartta © Maanmittauslaitos, 1966

- 1920 Saarenpään kartano oli suurimmillaan, siihen liitettiin Huilun tila ja Kiekklan ratsutila. Tila oli tuolloin Karjalohjan suurin tila.
- 1922 Saarenpään kartano luovutti Kiekklan talon Pyölin kouluksi.
- 1923 Lohjansaaren Seurantalo rakennettiin.
- 1924 Saaren Pienviljelijäin yhdistys perustettiin.
- 1925 Valokuvaaja I.K. Inha muutti Helsinkiin.
- 1925 Maavero lakkautettiin. Perintötilan, rälssitilan ja kruununtilan käsitteet menettivät merkityksensä verovelvollisuuden perusteena Suomessa.
- 1928 Ahtialan puinen päärakennus paloi ja tilalle rakennetaan uusi rapattu päärakennus.
- 1929 Rakennettiin työväentalo Hermalaan.
- 1929 Ahtialassa oli 590 omenapuuta, 180 päärynäpuuta, 300 kirsikkapuuta, 860 luumu- ja kriikunapuuta ja 1100 marjapensasta.
- 1920 -luvun loppu Saha- ja höyläystoiminta alkoi Ristisalmessa, saha tuhoutui tulipalossa 1929 tai 1930.
- 1930-luku Vuosikymmentä leimasivat jyrkät vastakohtaisuudet ja poliittiset ääri-ilmiöt, alkupuoli talouslaman ja puutteen aikaa, loppupuoli talouskasvun aikaa. Vuosikymmen päättyi katastrofiin Neuvostoliiton hyökättyä maahan marraskuussa 1939. Suomi oli edelleen maatalousyhteiskunta. Rakentaminen muuttui. Alvar Aalto edusti funktionalismin tyyliä.**
- 1930 -luku Saarenpäässä oli kylien viimeinen keinupaikka ja keinu.
- 1930 -luku Saaristossa oli jo noin 6-7 piikkipyöräistä traktoria.
- 1930 -luku Mailanlahdessa oli vielä rapuja, rapurutto tuhosi Lohjanjärven rapukannan.
- 1930 Mailan tilan omistaja arkkitehti Johansson kuolee ja tila siirtyy perikunnalle.
- 1932 Saariston teiden perusteellinen kunnostus alkoi.
- 1933 Saaren pienviljelijäin yhdistyksen Saaren-Pirtti valmistui Pyölässä.
- 1934 Tammikuun ensimmäisenä yönä paloi neljä vuotta vanha työväentalo uudenvuoden juhlien jälkeen.
- 1937 Saima Harmaja menehtyi tuberkuloosiin ja jätti perinnöksi lukuisia Lohjan Saaristosta inspiraation saaneita runoja.

1960-luvun puolivälin kartoissa on todennäköisesti Lohjan Saariston peltopinta-ala vielä suurimmillaan. Paavolan kylässä kuuluisa tammi seisoo yksinäisenä maisemapuuna keskellä peltoa.

Tiestössä näkyvin muutos tapahtunut saavuttaessa Paavolan sillalle Jalassaaren puolella. Ennen tie on kulkenut rantaa pitkin. Nykyään se kulkee loivemmin yläpuolisen pellon reunassa.

Vielä 1960-luvun puolivälissä monet ranta-alueet on merkitty vielä niitymerkinnällä. Karjan vähetessä maatalouden muutokset näkyvät tulevana vuosikymmeninä esimerkiksi rantaniittyjen umpeenkasvuna.

Kartta © Maanmittauslaitos, 1965 ja 1966

1965-1966

- 1938 Saarenpään kartano siirtyy Olavi Konkolalle.
- 1938 Suu- ja sorkkatauti iski Saarenpään kartanon karjaan, koko 50-päinen karja lopetettiin ja haudattiin Paskatinsuon laitaan ja tila oli karanteenissa.
- 1939 Neuvostoliitto hyökkäsi Suomeen.
- 1940 -luku** **Toinen maailmansota päättyi. Sodat hallitsivat vuosikymmenen alkupuolta, vuosikymmenen loppupuoli oli sodan jälkipyykin pesemistä ja vaaran vuosien aikaa. Toisen maailmansodan jälkeen jälleenrakentamisen tarve oli valtava. Suomeen perustettiin 100 000 uutta pientilaa ja rakennettiin 75 000 asuintalaa.**
- 1940 -luku Saaristoon rakennettiin vapaa-ajanasuntoja.
- 1940 -luvun loppu Siirtokarjalaiset saapuivat kylille, alueelle muutti parikymmentä siirtolaisperhettä eri puolilta Karjalaa.
- 1940 -luvun loppu Saarenpään kartanosta luovutettiin tai ostettiin viisi siirtolaistilaa, Lammenranta, Kaunismäki, Uutela, Ylätalo ja Takala ja kaksi rintamiestilaa Kotirinne ja Mäntyrinte.
- 1945 Mailan tila myydään siirtolaisille, jotka jakoivat sen kolmeen osaan, Koivikkoon, Kuuselaan ja Mailaan. Lisäksi myytiin maansaantiin oikeutetuille Rantamäen ja Suvitiennummen tilat.
- 1946 Lohjan Saaren Marttayhdistys perustettiin.
- 1949 Parhaimmillaan Lohjan Saaristossa toimi neljä kiinteää kauppa vuoteen 1953 saakka.
- 1949 Perustettiin urheiluseura Virkkalan Kirin Lohjansaaren alajaosto, Saaren Kiri.
- 1949 Saarenpään kartanoon perustettiin tiilitehdas Innoonlammen rannalle.
- 1950 -luku** **Jälleenrakennuskausi jatkui ja sitä seurasi maa- ja metsätalouden modernisaatio. Suomessa oli vielä maatalousvaltainen runsaan neljän miljoonan ihmisen yhtenäiskulttuuri, joka kaupungistui ja teollistui ripeää tahtia. Vuosikymmen oli suomalaisen muotoilun ja arkkitehtuurin kultakausi sekä uuden alun ja kehityksen aikaa. Toisen maailmansodan runtelema maa alkoi vauhdikkaasti teollistua. Vuonna 1952 olivat kesäolympialaiset. Rock`roll saapui Suomeen.**
- 1950 -luvun alku Nikun tilalle hankitaan kylien ensimmäinen ajettava leikkuupuumuri.
- 1953 Saarenpään tiilitehtaan tulipalo lopetti tiilenvalmistuksen.
- 1953 Lohjan Saaristossa oli 60 maidonlähettäjää, keskimääräinen litramäärä oli 32, sotien jälkeen pidettiin monessa talossa karjaa

- 1957 omavaraisuuden takia. Myös kesäasukkaille myytiin maitoa. Perustettiin puusepänverstaas Saarenpään kylään. Verstaassa valmistettiin vuosien varrella 100 venettä.
- 1959 Uusi Paavolan silta valmistui.
- 1950 -luku Muuttoliike kaupunkeihin alkoi, taustalla oli maa- ja metsätalouden koneellistuminen. Työvoimaa tarvittiin vähemmän. Maatalouden tuontanto ja tulot kasvoivat koneellistumisen myötä.
- 1960 -luku** **Tapahtui muutos maatalousvaltaisesta yhteiskunnasta teollisuusmaaksi, suuren murroksen vuosikymmenen, suuri muuttoliike maalta kaupunkiin. Suurten ikäluokkien kapina silloin vallitsevaa järjestelmää vastaan. Ammattiyhdistysten vaikutusvalta nousi. Ihmisten elintaso nousi. Teollisuus keskittyi etelään.**
- 1960 -luku Ahtialan taimitarhojen tuotanto lopetetaan.
- 1962 Karkalin Kalakerho perustettiin.
- 1962 Maantien hoito siirtyi valtiolle eli Lohjan tiemestaripiirille.
- 1965 Metsäliitto osti Ahtialan tilan.
- 1966 Mailan päärakennus ja runsaat 20 hehtaaria maata myytiin ja uudet omistajat remontoivat päärakennusta ja he alkoivat pyörittää hotellia ja ravintolaa.
- 1966 Pyölin koulu lakkautettiin.
- 1970 -luku** **Maatalousväestön määrä väheni. Aikakautta leimaa kaupungistuminen ja maaltamuutto. Suomi rikastui, ympäristötietoisuus heräsi, oli Kekkonen aika ja vihreä liike syntyi.**
- 1973 Lohjansaaren Metsästysseura perustettiin.
- 1979 Saaren Pienviljelijäin yhdistyksen Saaren-Pirtti myydään.
- 1979 Saaren viimeinen kauppa suljettiin.
- 1980 -luku** **Suomessa elettiin vahvan hyvinvointivaltion aikaa, oli voimakas taloudellinen nousukausi, Kekkonen luopui vallasta, Koivisto valittiin presidentiksi. Lähennyttiin Eurooppaa. Otettiin teknologiset edistysaskeleet muun muassa kotitietokoneen ja matkapuhelimen muodossa. Kasinotalous syntyi sanana ja käsitteenä vuosikymmenen lopulla.**
- 1980 Virtaviivainen betonisilta valmistui Ahtialansalmeen.
- 1982 Urheiluseura Saaren Kiri ry itsenäistyi.
- 1980 -luku Välillä rapistumaan päässyt seuratalo kunnostettiin.

1990 -luku

Aikakautta leimasivat lama, konkurssit, suurtyöttömyys, Suomen ja Neuvostoliiton välisen YYA-sopimuksen raukeaminen Neuvostoliiton romahtaessa vuonna 1991 ja liittymisen EU:hun 1995. Neuvostoliiton hajoaminen 1990-luvun alussa vaikutti Suomeen niin politiikassa kuin taloudessakin.

- 1990 Viimeiset lypsylehmät lähtivät kylistä.
- 1990 Viljantuotanto oli huipussaan.
- 1991 Viimeinen myymäläauto lopetti toimintansa. Kylissä kävi kaksi myymäläautoa.
- 1995 Osuniemi-seura perustettiin.
- 1995 Alitalon tilalla aloitettiin viinivalmistus.
- 1997 Saaristossa on noin 25 viljelijää.
- 1997 Alueen peltopinta-ala on noin 735 ha.

2000 -luku	Euro otettiin käyttöön, elettiin Nokian menestystarinaa, oli sekä nousukausi että lama ja finanssikriisi. Suomi oli jälkiteollinen runsaan viiden miljoonan ihmisen yhteiskunta. Tarja Halonen valittiin presidentiksi, internet ja matkapuhelimet yleistyivät. Suomi kansainvälistyi taloudellisesti ja kulttuurisesti. Vuosituhannen vaihteen Suomessa väestö keskittyi etelään, erityisesti pääkaupunkiseudulle.
2000	Alueen vakituisten asukkaiden määrä oli 429.
2002	Lohjansaaren kyläyhdistys perustettiin.
2003	Lohjansaaren perinnemaisemakohteita alettiin hoitaa Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piirin luonnonhoitohankkeiden avulla.
2007	Saariteatteri perustettiin.
2008	Lohjansaareen perustettiin ainutlaatuinen Fruticetum-hedelmä-lajipuutarha.
2010 -luku	Vuosikymmentä leimaavat maahanmuuttajat, lama, työttömyys, sosiaalinen media, maahanmuuttokeskustelu ja digitalisaatio. Talouden suurimmat ongelmat johtuvat viennin ongelmista ja rakennemuutoksen jälkeisestä työttömyydestä. Hyvinvointiyhteiskunta muuttuu. Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden katoaminen puhututtavat. Ympäristönäkökohdat ovat korostuneet.
2010-2011	Seuratalo remontoitiin.
2012	Paavolan uusi silta avattiin liikenteelle.
2012	Alueen vakituisten asukkaiden määrä oli 511. Vapaa-ajan talouksia oli noin 600.
2013	Karjalohja liittyi Lohjaan, Lohjansaari on nyt kokonaan samaa kaupunkia.
2014	Maatiainen ry valitsi Lohjansaaren perinnemaisemat vuoden perinnemaisemaksi.
2014	Saaristossa järjestettiin ensimmäinen Kekri - saaristolaiden kylä- ja sadonkorjuujuhla.
2014	Paavolan kylässä 117 vuotta toiminut pieni kyläkoulu lakkautettiin.
2016	Paavola valittiin vuoden uusimaalaiseksi kyläksi.
2016	Lohjan Saaristoseura ry täytti 100 vuotta.
2017	Saaristossa oli 5 viljelijää.

Saaren vehmas luonto lumosi koko perheen. Puutarhat, kukkivat omenapuut, pähkinäpensaat, tammets ja järvi ovat jääneet pysyvästi mieleeni. Isä hankki soutuveneeseen, jolla kävimme retkellä Huhtsaaren Mustalahden maisemissa. Rysällä ja katiskalla saatiin runsaasti kalaa. Voin vain nyt jälkeinpäin kuvitella, kuinka onnellista elämän on täytynyt olla.

- Veikko Pesonen muistelee -

4

LOHJAN SAARISTON MAISEMAN TARINA

Lohjan Saariston maiseman tarinassa oma paikkansa on alueen kallioperällä, jääkaudella, leppoisalla pienilmastolla, maasta elinkeinonsa hankkineilla ihmisillä ja alueen asukkailla. Osa maiseman tarinoista on nähtävillä ja osa on kadonnut vuosien saatossa. Lohjan Saaristo elää rauhallista, mutta samaan aikaan hyvin aktiivista elämää. Vaikka ajat ovat muuttuneet ja muutokset tulleet myös Saaristoon, on Saaristossa vastattu muutoksiin aktiivisesti. Tämä kaikki näkyy myös ympäristön huomioimisessa. Kylässä on järjestetty lukuisia maisemanhoitotalkoita ja esimerkiksi eri yhdistykset hoitavat Saariston arvokkaita perinnebiotooppeja.

4.1 ENNEN JÄÄKAUTTA

Etelä-Suomen kallioperä on topografialtaan matalahkoa, kumpuilevaa ja mannerjäätikön kulutuksen pyöristämää svekofennisen vuoripoimituksen syvälle kulunutta juurialuetta. Pääosa alueen kivilajeista kuuluu tämän poimitusvaiheen yli 1,9 miljardia vuotta vanhoihin muodostumiin. Kulutus on paljastanut maankuoren sisuksissa kiteytyneet syväkivilajit, joita ovat alueella muun muassa peridograniitti, gabrot, dioriitit, kvartsidioriitit ja granodioriitit.

4.2 JÄÄKAUSI

Lohjanjärvi oli alkuaan yksi Itämeren lahdista, mutta maankohoamisen myötä se on kuroutunut erilliseksi järviolueeksi Lohjanharjun ja Karjalohjanharjun väliin. Nykyinen Lohjan Saariston alue oli kokonaisuudessaan saaristoa vielä noin 4 500 eaa. Niihin aikoihin Lohjanjärvi kuroutui merestä eroon järveksi ja vedenpinta laski niin, että Osuniemen saaret liittyivät mantereeseen. Lohjanharju on se tekijä, joka on synnyttänyt järviolueen. Nykyinen Lohjanjärvi on syntynyt viimeisen jääkauden loppuessa. Mannerjään sulaminen on hidastunut ja osittain pysähtynyt 11 000 vuotta sitten muodostaen uloimpaan

Salpausselkään kuuluvan Lohjanharjun.

4.3 KIVIKAUSI

Kylässä on yli 20 kivikautista asuinpaikkaa. Kaikki kivikautiset asuinpaikat sijaitsevat lähellä korkeuskäyrää 40 mpy. Asuinpaikat kivikaudella sijaitsivat yleensä rannoilla, joten voimme olettaa, että vedenkorkeus on ollut kivikaudella lähellä korkeuskäyrän lukemaa 40 mpy.

Kivikauden ihmiset liikkuvat vesitse. Lohjan Saaristo on aikanaan ollut ihanteellinen asuinpaikka kivikauden ihmisille. Ravintona käytettiin kasveja, kalaa, lihaa, sieniä ja marjoja. Asutus keskittyi vesistöjen äärelle kalastus-, metsästyks- ja kulkumahdollisuuksien takia.

4.4 RAUTAKAUSI

Pyyntielinkeinot olivat vielä rautakaudella ja myöhemminkin hyvin tärkeitä. Maatalouden merkitys kasvoi kuitenkin jatkuvasti. Aluksi viljely perustui kaskiin, joiden rinnalla lienee ollut vähäisiä raivattuja peltoja. Karjan lisääntyminen tuotti lantaa peltojen lannoitteeksi ja peltoviljely alkoi alueittain vakiintua keskisellä rautakaudella. Suomesta tunnetaan jonkin verran muinaispeltoja, jotka ajoittuvat myöhemmälle rautakaudelle. Muinaispelloilla on viljelty muun muassa ohraa, ruista, kauraa ja pölkkyvehnä. Kotieläiminä tunnettiin jo pronssikaudella koiran lisäksi lehmä, sika, lammas ja vuohi. Hevosten varusteita ilmestyy löytöihin vasta keskisellä rautakaudella. Samoihin aikoihin tulee myös kissa. Kanat olivat jo viikinkiajalla suhteellisen tavallisia.

Viikinkiajalla Euroopassa turkisten ja muiden erätuotteiden kysyntä kasvoi, mikä vilkastutti eränkävintä. Metsästyksiä harjoitettiin jousella ja nuolella, keihäällä, ansoilla sekä pyyntikuopilla. Vaikka rautakauden väestö on ollut omavaraista, ovat tietyt tarpeet edellyttäneet erikoistaitoja, -tietoja ja -välineitä. Erikoistuneita seppiä, pronssinvalajia, puuseppiä ja

savenvalajia on ollut kautta rautakauden.

Lohjan Saaristossa on useita rautakautisia kalmistoja, mikä kertoo ihmisten asuneen vakituisesti alueella. Jalassaessa kalmistoja ovat Arorinne ja Tamminiemi. Arorinteellä on ainakin 35 hautaröykkiötä etelä-pohjoissuuntaisella harjanteella, jonka itärinteellä röykkiöt sijaitsevat. Idässä kalmisto on ulottunut niin sanottuun Kraatarinpeltoon saakka, jossa on mainittu olleen pahasti hävitettyjä röykkiöitä. Tamminiemen Kalmisto sijaitsee Jalassaaren itäisimmässä kärkeä, Lohjanjärveen pistävällä niemellä. Alueella on kuusi röykkiötä. Ne ovat hyvin maatuneita ja enemmän pyöreitä kuin neliskulmaisia. Röykkiöistä on löydetty pieni rautarengas ja luunpala. Alueella saattaa olla hyvinkin useampia röykkiöitä, sillä aluskasvillisuus on peittävää.

Myös Osuniemessä on rautakautinen kalmisto. Röykkiöalue sijaitsee Pensaarensalmen ja Bredvikenin välissä Osuniemen pohjoisosassa. Paikka on osin myös luonnonsuojelualuetta. Röykkiöt sijaitsevat pääosin rinteiden yläosassa tasaisimmassa maaston kohdassa. Maaperä on hiekkaa ja kasvillisuus rehevää sekametsää. Alueella kasvaa pähkinäpen-

sasta ja tammia. Röykkiöitä on havaittu ainakin 16 kappaletta. Ne ovat yleensä halkaisijaltaan noin 5-6-metrisiä. Osassa on silmäkivi tai muu suurempi maakivi. Keskimmäisen ryhmän tienoilla on myös epämääräistä kiviaitaa kertomassa mahdollisesta viljelytoiminnasta alueella.

Lohjan saaristossa on lisäksi suuri määrä muita rautakautisia kiviröykkiöitä. Niitä ovat Bredviken ja Brännäsudden Osuniemessä, Tokinniemi Lehtisaassa, Toivari Paavolassa ja Matin Riihipelto Marttilassa.

4.5 HISTORIAALLINEN AIKA

Lohjan Saaristo koostuu seuraavista rekisterikylästä: Osuniemen Lohjansaaren puoleiset osat, Pensaari ja Lehtisaari, Ahtiala, Jalassaari, Paavola, Askola, Pietilä, Hermala, Marttila, Seppälä, Maila, Saarenpää ja Pyöli. Kun taloja alettiin kirjata Kustaa Vaasan käskystä vuonna 1540, olivat kaikki kylät jo olemassa Seppälää lukuun ottamatta. Keskiajan lasketaan loppuneen Suomessa 1560-luvulla, joten kylät ovat syntyneet keskiajalla. Muinais-suomalaisen talonpojan talousalueeseen kuului peltojen, kaskien, niittyjen ja laitumien ohella eräalue, jota hyödynnettiin

monipuolisesti metsästämällä, kalastamalla, kaskeamalla ja käymällä kauppa erämaiden asukkaiden kanssa.

Kylien pääasiallinen elinkeino oli pitkään maatalous. 1950-1960 -luvuilla tiloilla on ollut kotieläimiä eniten. Tuolloin myös peltopinta-ala on ollut suurimmillaan.

Kylissä on ollut muun muassa kaivoksia, tiilitehdas, kauppapuutarha ja taimisto, sahoja, kauppoja ja puusepänerästä. Näistä on enää hyvin vähän merkkejä maisemassa. Kalastus ja vesillä liikennöinti eivät yllättäen ole olleet yleisiä ammatteja Lohjan saaristossa.

Vanhoja valokuvia tutkimalla huomaa nopeasti miten avoin maisema on ollut vielä 1900-luvun alkupuolella. Rantavyöhykkeillä ei juurikaan ole ollut puustoa ja pensaita. Pihat ovat olleet avoimia. Rakennuksia oli pihossa runsaasti erilaisia käyttötarkoituksia varten.

Maatalouden muutokset näkyvät maisemassa. Laiduntavien eläinten häviäminen on edistänyt maiseman umpeenkasvamista. Myös peltojen metsittäminen on ollut tavallista tilan pidon loputtua. Karjataloutta Saariston maataloilla ei enää harjoiteta. Tyypillinen maatalouden tuotantosuunta alueella on omenan- ja kasvinviljely. Tänä päivänä myös matkailupalvelut kuuluvat Saariston elinkeinoin.

4.6. KAIVOSTEN SAARISTO

Lohjalla on 1500-1800-luvuilla toiminut useita malmikaivoksia ja -louhoksia. Hermalan kylällä on ollut rautakaivos. Malmia tiedetään louhitun ainakin 1686, 1746-1748, 1762 ja 1847. Ensimmäiseksi maininnaksi arvellaan malmiesiintymän löytymistä 1686. Malmin kokonaislouhinta on ollut 42 tonnia.

Hermalan kaivos sijaitsee tien varressa yksityisen pihapiirin välittömässä läheisyydessä ja alue on luonnonsuojelualueen sisällä. Kyse on itä-länsi-suuntaisesta avolouhoksesta, jossa on tehty louhintaa parinkymmenen metrin matkalla. Louhosjätteessä on nähtävissä poranjälkiä sekä laidoilla kallioseinämissä jälkiä vanhemmasta louhintatekniikasta. Kasvillisuuden peittämiä koelouhinnan jälkiä on laajalti myös asteittain nousvan louhoksen luonnonsuojelualueen puoleisessa päässä. Kalliosta erottuvat neliömäiset, kasvillisuuden täyttämät uppoumat saattavat olla myös täytettyjä malminottoaikoja, jopa mahdollisia tunnelin kulun aloituksia.

Vuonna 1784 malminetsijä Erik Johan Westling tyhjensi Askolan ja Paa-volan kylien rajalla sijaitsevan vanhan rautakaivoksen vedestä ja sai sieltä sen verran malmia, että seuraavana vuonna louhintaa jatkettiin valtion rahoittamana. Malmia saatiin runsaasti. Kaivos oli kuitenkin varsin vetinen ja esiintymää

vaivasi rikki ja kuparikiisu, joten louhinta lopetettiin.

Westling löysi myös Paavolan kylässä sijaitsevan Ali-Paavolan mailta vuonna 1784 kuparimalmiesiintymän. Kaksi vuotta myöhemmin esiintymässä suoritettiin koelouhintaa kolmessa kohdassa. Vuonna 1831 John Julin sai valtauskirjan esiintymään. Kuparimalmia tiedetään louhitun Paavolan kaivoksesta ainakin vuosina 1824 ja 1831-1839. Paavola on ollut merkittävä historiallinen metallikaivos. Myöhempi maankäyttö ei ole olennaisesti muuttanut kaivospaikkaa.

Askolan Rautaniemen rauta-kaivoksen, Paavolan kuparikaivoksen sekä Hermalan hopeakaivoksen lisäksi saarilla on pienempiä kaivosaukkoja. Muita pienempiä kaivoksia on ollut esimerkiksi Pietilässä, lähellä Lentoonnokkaa.

Vuonna 1809 Suomen siirtyessä Venäjän vallan alaisuuteen, vaikeutui malmin toimitus Ruotsista. Suomi käytti 1820-luvulla suuria summia malmin etsintään ja vanhojen kaivosten käyttöön-ottoon. Tavoitteena oli lisätä metalliteollisuuden omavaraisuutta.

Malmikaivosten aika Lohjan saaristossa oli vuosina 1686 -1860. Kaivoksesta ei ole sen jälkeen louhittu malmia.

Hermalan Kalkkimäellä on vanhoja kalkkilouhoksia. Hermalasta kaivettiin kalkkikiveä Lohjan kalkkitehtaan käyttöön vuodesta 1897 aina 1910 -luvun alkuun

saakka. Kalkkimäen kaivoksen jälkeen on kaikki kaivostoiminta päätynyt Lohjan saaristossa.

Kaivospaikat mahdollisine siihen liittyvine rakenteineen ja muine jäännöksineen ovat muinaismuistolain tarkoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Kaikki kaivokset ovat olleet erisuuruisia avolouhoksia, koska malmisuonia kaivettiin maan pinnalta käsin.

Yleisesti ottaen kaivostoiminnan jäljet ovat varsin huomaamattomasti ja kautuneet ja peittyneet Lohjan Saariston maastoon.

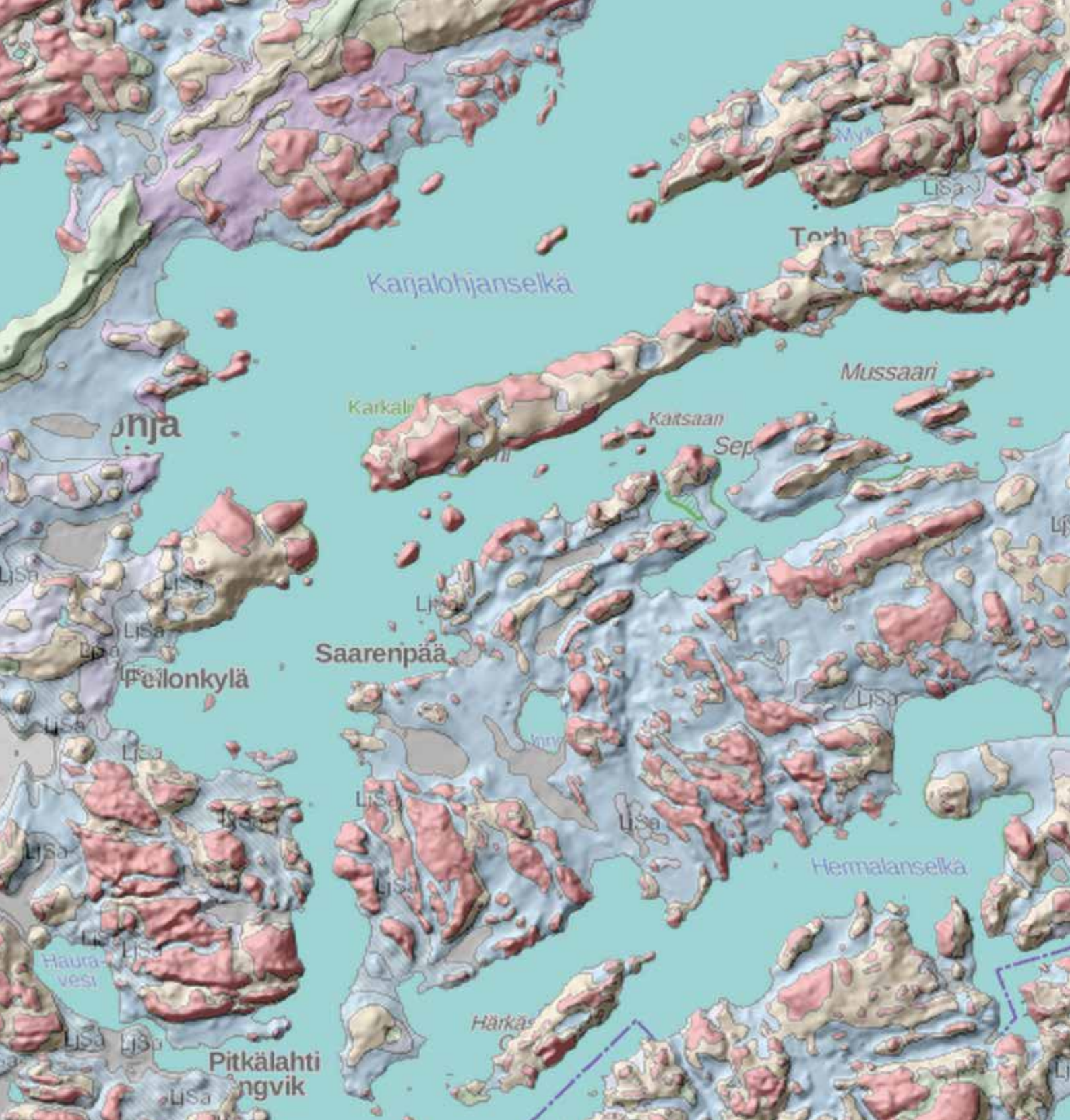
4.7 ALUEEN NIMISTÖSTÄ

Alueen nimistö kertoo osaltaan eletystä elämästä. Eräkaudella, ennen kiinteää asutusta, pystytettiin erämaihin erilaisia rakennuksia ja rakennelmia, esimerkiksi aitta, koppeli, kota, maja, mylly, paja, pirtti, riihi, kaskiriihi, sauna, talas, talli ja tölli. Nämä vanhat rakennusten paikat elävät vielä muutamissa paikannimissä, kuten Myllypakka, Kaivosmetsä, Rihipelto ja Pirttisaari.

Alueen kaivoshistoriasta ovat jääneet elämään nimet Kruuhunokka ja Kruuhulahti. Sana kruuhu tarkoittaa kaivosta.

Suurin osa eläinten nimiä sisältävistä paikannimistä liittyy metsästykseen. Paikat kertovat metsäneläinten oleskelu- ja pyytämispaikeista. Lohjan Saaristossa

on muun muassa Sikoniemi, Karhusaari, Sikämäki, Hausnummi, Sikaniemensalmi, Kurjensuo, Taka-Saukonlahti ja Ketunhännänokka. Kalastukseen viittaavat nimet Salakkanokka ja Ruutanalampi. Jalassaaren nimi on voinut tulla alueella kasvavasta kynäjalavasta.

Laiduntamiseen liittyviä nimiä kylässä ovat Härkäsaari, Härkähaka ja Lammaskari. Kaskeamiseen liittyy nimi

Huhtasaari. Usein niittu- tai heinäimisiltä luonnonniityiltä on korjattu kuivaa heinää. Kylässä on muun muassa Ajoniittu, Isoniittu ja Niittukari. Märkämaiden korkeana kalliona on voinut tarkoittaa myös merkikmäkeä.

Vanhat nimet ovat silta menneisyyteen ja kiinnostava osa maisemaa. Nimet kertovat jo kadonneesta maisemasta ja luovat mielikuvia menneestä.

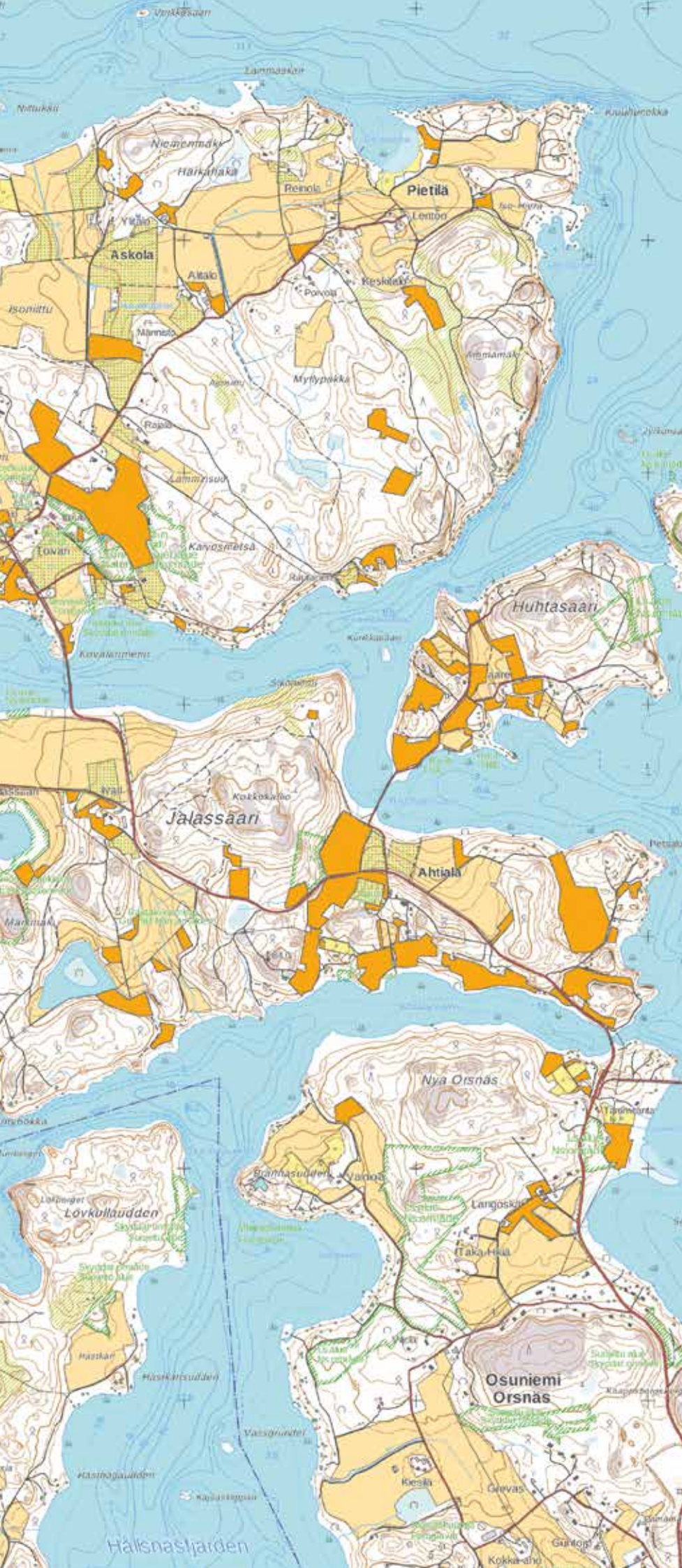
Paikkaan liittyvä kokemus on syvempi, kun ymmärtää nimien tarkoituksen.

Korkokarttaan on yhdistetty maaperäkartta. Lohjan saariston maaperä on kalliota, moreenimaata ja savikkoja. Pyölin ja Mailan pelloilla on myös turvemaita.

Kylät ovat savikoilla ja laaksoissa. Lohjanjärveä rajaavat molemmin puolin laajat Salpausselät.

Kartta © Maanmittauslaitos, 2018

Suomessa peltopinta oli 1950- ja 1960-luvulla huipussaan.

Peltojen metsittäminen tai rakentaminen on muuttanut maisemaa Marttilassa, Hermalassa, Paavolassa ja Ahtialassa.

Marttilassa on maisemasta kadonnut laaja pitkä maisematila ja näkymä. Hermalassa vanhan ryhmäkylän hierarkinen asema on katoamassa ympäröivän maiseman umpeutuessa. Paavolan maisemassa ovat olleet tyypillisiä pitkät näkymät. Ahtialan pellot ovat olleet rannan tuntumassa ja niillä on ollut merkitystä maiseman avoimuudelle. Myös Huhtasaaren eteläosa on ollut avointa peltomaata.

Kartta © Maanmittauslaitos, 2018

 Peltoa vielä 1960 -luvulla

0 250 500 m

5 MAISEMANHOITOSUUNNITELMA

Suunnittelualue voidaan määritellä kylien mukaan tai myös saaristona. Alueeseen kuuluu Osuniemi sekä kuusi siltayhteyden omaavaa saarta, Pensaari, Lehtisaari, Jalassaari, Huhtasaari, Lohjansaari ja Seppälänsaari sekä kuusi sillatonta yli kolmen asumuksen saarta, Kuulukainen, Mussaari, Tamsaari, Korkiasaari, Iso-Antti ja Härkäsaari. Näiden lisäksi alueeseen kuuluu kymmeniä yhden asumuksen tai kokonaan asumattomia pikkusaaria ja luotoja. Saaria ja luotoja on yhteensä alueella 120. Lohjansaaresta Pöylin, Saarenpään ja Mailan kylät ovat kuuluneet Karjalohjan kuntaan ja loput Lohjaan. Lohjansaarta on kutsuttu myös Isosaareksi.

Maisemanhoitosuunnitelmassa tuodaan esiin monipuolisesti kulttuuriympäristön arvoja ja niihin liittyvää paikkatietoa. Maaseudun kulttuurimaisema ei säily ilman hoitoa ja maanviljelyä. Kohteiden kohdalla on myös esitetty suosituksia maankäyttöön, maiseman kehittämiseen tai maiseman hyödyntämiseen. Maisemanhoitotoimet tehdään maaomistajan suostumuksella tai maanomistajan toimesta. Suunnitelman suositukset ovat ohjeellisia ja vapaaehtoisia.

5.1 LOHJAN SAARISTON MAISEMA JA TAITEILIJAT

Arvot: Lohjan saariston alueella ovat asuneet kansallisvalokuvaaja I.K. Inha ja runoilija Saima Harmaja. Muita Saaristossa asuneita tunnettuja taiteilijoita ovat tekstiilitaiteilija Ilona Jalava, kirjailija Maiju Lassila ja runoilija Arvi Jännes.

Saima Harmajan runojen teemat liittyvät suoraan hänen henkilökohtaiseen kokemusmaailmaansa: aiheina ovat nuoren elämän vimma, hengelliset aiheet, luonnon ihmeellisyys, rakastuminen, epätoivo ja toivo sairauden edessä sekä kuoleman mysteeri. Monissa runoissa kuvastuu Saiman rakas kesämaisema

Lohjan Jalassaarella. Siellä sijaitti perheen kesähuvila Heimo. Lohjan seudun lehtomainen ilmasto toi luontoon aivan omanlaatuisensa hennon ja kuitenkin voimallisen sykkeen. Koko luonto puhui runon kieltä. Lyhyen elämänsä aikana Saima Harmaja oli uskomattoman tuottelias. Saima ehti tuottaa neljä runokokoelmaa. Saima Harmajan runous herättää Lohjan Saariston maiseman eloon.

Valokuvaaja **Into Konrad Inha** toi kansan tietoisuuteen suomalaisia maisemanähtävyyksiä ja maisemaa ja kohotti niistä osan kansallismaiseman asemaan. Inhan aktiivisin kuvauskausi liittyi kansallisen heräämisen aikakauden 1890-1915. Inha kuvasi kulttuuri- ja luonnonmaisemaa. Hän oli romantikko, jonka kuvissa luonto usein näyttää kauneimmat puolensa. Hän haki luonnosta myös dramatiikkaa ja pelottavuutta. Hän etsi kuviinsa usein kuolleita kakkärämäntyjä, joilla hän symboloi luonnon pimeää puolta. Inhan luonto ei ollut pelkästään kaunis, harmoninen kokonaisuus, vaan myös pelottava ja ihmistä uhkaava.

Erytisen rakkaita Inhalle olivat vesistöt, jotka toimivat kulkureitteinä ja kuvauskohteina. Vesistöjen tärkeys näkyy myös hän asuin- ja kesänviettopaikoissa. Inhan asunnot Virroilla, Puujärvellä ja Jalassaarella olivat luonnonkauniilla paikoilla järvien rannoilla.

Inha kuvasi paljon Lohjan Saariston kulttuurimaisemaa. Hän on kuvannut muun muassa Märkmäeltä laajoja maisemakuvia.

Inhan myöhemmistä töistä erottuu sarja vanhoista puista ja puuryhmistä. Inha tallensi näitä puita Lohjalta ja Karjalohjalta. Erytisesti hän kuvasi muualla Suomessa harvinaisempia jalopuita. Pyrkimyksenä kuvissa oli saada vanhat puuyksilöt edustavasti ja kokonaisina kuvaan. Kuvissaan Inha kohteli puita yksilöinä.

Myöhemmin luonnonsuojelusta tuli Inhalle läheinen asia. Vuonna 1915

"Kaikki kesäni, paitsi yhtä, olen viettänyt Lohjan Jalassaassa, joka on minulle rakkain seutu maan päällä. Suorastaan ihmettelen, että on olemassa niin paljon ihmisiä, jotka nöyrästi tyytyvät muihin kesäpaikkoihin. Koivikkohuvilassamme Heimossa on mieleni aina onnellisin ja tasapainoisin. Melkein kaikki luonnonrunojeni kesäiset aiheet ovat näiltä seuduilta.

- "Saima Harmajan omaelämäkerta: "Kailaasta Meriluotoon" -

hän kirjoitti Kansanvalistusseuran kalenterissa: "Mittaamattomia aikoja on luonto tässä maassa vallinnut, mutta nyt ihminen sen puolen vuosisadan kuluessa voitti ja nujersi. Paljon on meillä vielä luontoa jäljelläkin, mutta metsä, sen suuruus, mahti, syvyys, salaperäisyys, se on meiltä mennyt."

Inha vietti vuonna 1913 talven ystäviensä luona Lohjanjärven rannoilla. Sen jälkeen hän hankki Jalassaaresta, Kivisalmen rannasta pienen tontin, jolle hän rakennutti talon. Inha vietti Jalassaaresta yhdeksän vuotta, mikä oli hänelle harvinaisen pitkä aika samassa paikassa. Inha eristäytyi muusta maailmasta. Hän oli Jalassaaren vuosinaan tuottelias ja toimitti suuren määrän tietokirjallisuutta. Inha muutti vuonna 1925 Helsinkiin.

Kehittämisehdotus: Kylään liittyy paljon myös näihin henkilöihin liittyviä paikkoja. Inha on aina kiinnostava ja samoin hänen kuvauskohteensa. Inhan kuvauspaikat Saariston maastoissa olisivat kiinnostava maiseman tuotteistuksen mahdollisuus. Esimerkiksi Inhan kuvien jäljillä -reitti voidaan toteuttaa mobiilireittinä tai internetin kautta tutkittavana tarinakarttana, joissa olisivat Inhan Lohjan Saaristosta ottamat kuvat ja samat paikat kuvattuna tänä päivänä. Näin monia kiinnostava tieto olisi tallessa ja löydettävissä.

Myös Harmajaan liittyvät paikat voidaan toteuttaa samalla tavalla, reittinä tai tarinakarttana.

Jalassaaresta avautuu erilaisia näkymiä Lohjansaareen. Kuvassa näkyvän rantavyöhykkeen raivaamista on tehty talkoilla. Parhaiten se toimisi hakamaisena ja puoliavoimena reunavyöhykkeenä tai jopa laitumena. Vanha koulu sijaitsee hyvin näkyvällä paikalla kylämaisemassa. Sillä on ollut hierarkkinen asema maisemassa.

Kuvan oikeassa laidassa on kaksinkertainen kuusirivistö tien vieressä. Kuusirivistön keskellä on mielenkiintoista kulkea. Se tulisi siivota oksista. Se on yksi Arboretumtien kohteista.

*Lohjansaaressa luulisi nukuttavan.
Ruusuisen suloista unta. Lehtien
hiljaisuudesta päätellen. Kerrotaanpa
kuulumisia. Maantie on saaren ainoa
valtasuoni. Sen aukipitamisessä on
talvella taistelua. Heikot autot ja
häikäautot. Tie tälläkin kertaa kuin
kaukalo. Elorannan linjuri mahtuu
nipin napin. Vastaaan tulevaa autoa
on peruutettava Virkkalaan tai Toivo-
selle sivuuttamaan. Toivosen kauppa
sijaitsi heti Seurantalons jälkeen Pyöliin
pään mentäessä vasemmalla puolella
tietä Hermalan suoran alussa. Saares-
sa ovat tilat keskikokoisia tai pieniä.
Ahtiala ja Saarenpää ovat hovin ta-
paiset. Omillaan ja omin väin tullaan
toimeen. Ajatellaan puita, lantaa,
karjanruokaa. On muitakin harras-
tuksia. Saarella on kaksi seurantaloa.
Seurantalo ja Pirtti. Seuratoiminta
vilkasta.*

*- Armas Kuurton kuvaus
Lohjansaaresta vuodelta 1946 -*

5.2 LOHJAN SAARISTO - MAAKUNNALLISESTI ARVOKAS KULTTUURIYMPÄRISTÖ

Arvot: Lohjan Saaristo on Uudenmaan mittakaavassa harvinaisen tiheään asuttu sisävesien alue. Laajaan maakunnallisesti arvokkaaseen kulttuurimaisemaan kuuluvat Lohjanjärven suurimmat saaret Lohjansaari, Jalassaari ja Huhtasaari.

Alueen toistakymmentä kivikautista asuinpaikkaa kertovat, että alue on jo varhain sijainnut asumisen kannalta edullisessa paikassa. Alueen vanhoja kyliä ovat Pyöli, Saarenpää, Maila, Marttila, Seppälänsaari, Hermala, Paavola, Askola, Pietilä, Ahtiala ja Jalassaari. Jokainen kylä muodostaa selkeästi oman maisemallisen kokonaisuuden.

Asutus on levinnyt alueelle vesistöjä pitkin. Järvi on tarjonnut kulkureitin ihmisille, aatteille ja tavaroille. Suuri järvi-alue tasoittaa myös lämpötilojen vaihtelua, minkä takia alue on ollut harvinaisen

suotuisaa maataloudelle. Jokaisen kylän kulttuurimaisema on vielä peltojen ympäröimää ja avointa. Hermalan ja Marttilan maisema on osaksi umpeutunut peltojen metsittämisen takia.

Lohjan Saaristossa ja Jalassaarissa on ollut 1500-luvun lopulla 24 kantatiloaa. Karjalohjan puolella kantatiloja olivat Saarenpään kylässä Saarenpää, Pyölin kylässä Niku, Mikkola, Kiertilä, Huilu ja Lassi sekä Mailan kylässä Norvik ja Tapani. Lohjan puolella kantatilat olivat Hermalassa Kalla, Kiekla, Nikla ja Pietola, Marttilassa Martti ja Terva, Seppälänsaarissa Seppälä, Paavolassa Alhainen ja Ylhäinen, Askolassa Alitalo ja Ylitalo ja Pietilässä Lentoo ja Isotalo, Jalassaarissa livari ja Heinu sekä Ahtialassa Ahtiala.

Monet kantatiloista on liitetty toisiinsa, mutta osa tiloista on jäljellä ja osa vielä toimivia maatiloja. Itsenäistyneet torpat ja siirtokarjalaisten tilat

sekä rantojen huvilarakentaminen ovat täydentäneet aikojen saatossa Lohjan Saariston rakennuskantaa.

Lohjansaaren vanhojen tilakeskusten rakennuskanta on pitkälti peräisin 1800-luvulta. Rantojen läheisyydessä sijaitsevat kyläkeskukset ja niitä ympäröivät pellot muodostavat kulttuurimaiseman ytimen. Oman erityisen luonteensa saarelle antavat sen kupari-, kalkki-, rauta- ja hopeakaivokset.

Jalassaari on tunnettu vanhoista ja laajoista puutarhoista ja huvilakulttuurista. Lohjanjärvi saaristoinen muodostaa omaleimaisen luonnon- ja kulttuuriympäristöltään arvokkaan vapaa-ajan alueen. Saaristo on merkittävä kulttuuri- ja luonnonmaiseman muodostama kokonaisuus.

Kehittämisehdotus: Maiseman kannalta on tärkeää säilyttää pellot viljelyksessä.

Kylien maisemasta on kadonnut huomattava määrä avointa peltomaisemaa. Peltojen avoimena säilymisen kannalta maatalouden jatkuminen olisi tärkeää. Myös kylät kannattaa tuoda esiin eri tavoin.

Kylien rakennuskannan korjaaminen ja kunnostus ylläpitää alueen maiseman arvoja.

Lohjan Saaristoon sopivia toimintoja ovat virkistys- ja retkeilypalvelut, hallittu vapaa-ajan asuminen ja sen palvelut, maaseutuasuminen, matkailupalvelut, luontoalueet, luontopolut, uimarannat sekä vesiliikenteen rantautumispaikat.

*Ahtialan asumaton päärakennus ker-
too vielä loiston päivistä. Pääraken-
nuksen ympärillä kasvaa erikoisia ja
harvinaisia koristepuita. Pihasta on
ollut kiviset portaat rantaan.*

Hermalan kylä on säilyttänyt ryhmäkylän luonteensa näihin päiviin saakka. Kylän talot sijaitsevat keskiaikaisella kylätontilla mäen päällä ja lähellä järven rantaa.

Kuvassa taustalla näkyvät Jalassaaren kallio- ja moreenimäet. Lohjan Saariston maisema on pitkien näkymien ja korkeiden mäkien ansiosta jylhää. Maisema yllättää monissa kohdissa. Ihmistä kiinnostavan maisema-

*man yksi tekijä on mysteerin tuntu
ja salaperäisyys. Lohjan saariston
maisema ei paljasta kaikkea kerralla
ja jaksaa aina yllättää. Muita ihmisiä
maisemassa kiinnostavia elementtejä
ovat vehreys, pyöreät muodot ja ve-
sistöt.*

*Hermalan kylä
on ku kaupunkii,
siell' on kauppapuotiikii,
siell' on kaksi spelmannii,
Piettolan Jussi ja Selmannii.*

Lohjan saariston eliölajisto lumoo luontoharrastajat. Saarilla kasvaa runsaasti harvinaisia kämmenköjiä, sammalia, sieniä ja niittykasveja. Monille lajeille Lohjan saaristo on niiden ainoa kasvupaikka Suomessa.

Saaren monet lehdot ovat kiinnostavia käyntikohteita. Kannattaa tutustua alueen luontoon ohjatuilla luontopoluilla. Parhaiten kohteisiin pystyy tutustumaan Hermalan reitillä ja Paavolan ja Rinnemäen luontopoluilla. Erityisesti lehtojen keväinen rehevyys lumoo.

5.3 LOHJAN SAARISTON LUONTO

Arvot: Lohjanjärven luonnonmaantieteellinen sijainti sekä kallioperän voimakas kalkkivaikutus ovat mahdollistaneet poikkeuksellisen rikkaan ja monipuolisen luonnon kehittymisen. Lohjanjärven alueella on kasvillisuudeltaan Suomessa ainutlaatuisia kalkkikallioita. Lohjan edustavimmat kalkkivaikutteiset kalliokedot sijaitsevat Saaristossa. Alueella on lehtoja, jalopuumetsiä, silikaattikallioita ja arvokkaita perinnebiotooppeja. Kaikilla luontokohteilla on vaateliasta ja kyseiselle luontotyypille tyypillistä ja paikoin myös uhanalaista lajistoa.

Lohjan seudun kallioilla useat eteläiset kalkkikasvit saavuttavat pohjoisrajansa, mutta myös pohjoisten kasvien eteläisiä ääriesiintymiä on pienilmastoltaan edullisilla paikoilla erityisesti Lohjanjärven alueella. Useimmat kallioiden harvinaisuuksista löytyvät kalkkikallioilta. Lohjan Saariston kasvillisuuteen vaikuttaa suotuisesti myös alueen tasoittava pienilmasto.

Lohjansaaren valtakunnallisesti arvokkaita lehtokohteita ovat muun muassa Lohjansaaren eteläosassa sijaitseva Jalassaaren keskiosassa sijaitseva Ahtialan lehto, Huhtasaaren lehdot, Jalassaaren sijaitsevat Jalassaaren lehdot ja Taka-Hikiän lehto Osuniemessä. Lisäksi lehtojensuojeluohjelmassa on mainittu Lohjansaaren alueelta maakunnallisesti arvokkaaksi luokiteltua kohde, Tamsaaren lehto. Askolan vuorijalavalehto on Lohjan kunnan lehtoselvityksessä luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi lehdoksi.

Ahtialan lehdon arvo perustuu lähinnä sen merkittävään sienilajistoon. Lehdossa elää erittäin uhanalaiseksi luokiteltu kuoppajänönkorva. Huhtasaaren lehdot ovat ennen muuta kuuluisat arvokkaista ja runsaista kämmekkäkasveistaan. Lisäksi lehdossa on runsaasti lehtokuumamaa ja imikkää. Jalassaaren lehtojen lehmuksilla kasvaa epifyyttinä harvinaista raidankeuhkojäkäliä. Lisäksi alueen lehmus-tammimetsät ovat harvinaisten sienilajien kasvupaikkoja. Myös Mailan Rinnemäen lehdossa on varsin edustava sammal- ja putkilokasvisto. Taka-Hikiän lehto Osuniemessä on yksi

Lohjan seudun laajimmista yhtenäisistä pähkinälehdosta. Sen eteläosassa purojen varsilla on myös kosteaa ja osin korpimaista rehevää puronvarsilehtoa. Lajistossa on muun muassa pesäjuuri, lehtoneidonvaippa, lehtosinijuuri, velho-lehti ja kanikorvasammal. Suomen uhanalaisista kasveista ja sienistä yli neljäsosa kasvaa lehdossa.

Hermalan kalkkimäki on luonnoltaan valtakunnallisesti arvokas kallioalue. Kalliolla on poikkeuksellisen runsaasti harvinaisia kalkkipitoista kasvualustaa suosivia lajeja niin putkilokasveista, kuin sammalista että jäkälistä. Kalliokasvillisuudessa on havaittavissa alvarikasvillisuuden piirteitä, mikä on Suomessa hyvin harvinaista. Alvarikasvillisuutta syntyy laakeille kalkkikallioille, joilla on hyvin ohut maakerros kallion päällä. Kalkkimäellä on poikkeuksellisen runsaasti harvinaisia kalkinsuosijakasveja sekä putkilokasveja, sammalia että jäkäliä. Laakeita kalkkikalliopintoja on runsaasti. Kalliolla kasvavat muun muassa nyylähaarikko, ahopellava, ruoholaukka, uhanalaiset kalliorikko ja seinäraunioinen sekä Uudellamaalla uhanalaiset niittyräpelö ja ketopiippo. Nyylähaarikko, ahopellava ja ruoholaukka ovat Suomessa pääasiassa merenrantakasveja. Sisämaassa ne ovat jäänteitä ajoilta, jolloin merenranta on ulottunut alueelle. Ravinteikkaalla kalliolla ne ovat kyenneet säilymään nykypäiviin saakka. Sammallajistossa on harvinaisuuksia, kuten tuoksukäppyräsammal sekä lastusammal. Alueella on myös uhanalaista sienilajistoa: outomalikka, ruutumalikka ja tummajyväslakki.

Lohjanjärvelle ovat tyypillisiä hyvin rehevät ja tiheet lehtokasvillisuuden peittämät rannat. Tyypillinen rantavyöhykkeen lehtojen puulaji on tervaleppä. Lohjanjärven rannoilla on myös havaittavissa vanha rantaviiva. Se on niin sanottua terassi- ja vesijättömaata, sillä järven pintaa laskettiin 1800-luvun lopussa 1,5 metriä uuden viljelysmaan hankkimiseksi.

Lohjan seutu on Suomen runsaslehtoisimpia alueita. Lohjanjärven ympäristön kalkkipitoisilla mailla lehdot ovat edelleen vallitseva kasvillisuustyyppi, vaikkakin lehdot ovat asutuksen ja pelloiksi raivauksen takia pirstoutuneet

Tammia, lehmuksia, jalavia, vaahteroita, pähkinäpensaita kasvaa näissä metsissä. Varsinkin tammi, jaloin kaikista, näyttää ennen olleen yleinen, ja pystyyn jääneet yksilöt vieläkin todistavat, että täällä ne voi kasvaa suureksi.

- I.K. Inha Lohjan Saaristosta -

*Lohjan Saariston niittyjen lajisto on monipuolista ja harvinaista. Kuvan jänönapila sekä tummatulikukka, keto-
orvokki, maarianverijuuri, ketokäen-
minttu, kangasajuruoho ja monet
muut niittykasvit löytyvät Saariston
perinnebiotoopeilta.*

pienialaisiksi.

Lohjansaareissa ja Jalassaareissa tavataan harvinaista kynäjalavaa. Kynäjalavaa kasvaa monessa paikassa Saariston alueella, muun muassa Paavolan sillalta länteen päin sijaitsevassa Paavolan kynäjalavalehdossa. Kynäjalavat ovat keskittyneet Paavolan kylän rannoille ja Hermalanlahden ja Brännvikenin rannoille. Lohjan Saariston alueella on myös kaksi arvokasta vuorijalavalehtoa ja lukuisia suuria tammia. Lohjanjärven luonto kuuluu Suomen eteläisimpään kasvivyöhykkeeseen eli tammivyöhykkeeseen. Tammen luontainen kasvialue seuraa Lohjanjärven pohjoisrantaa.

Saariston alueella on monia yksityisiä luonnonsuojelualueita. Lohjanjärven alueen Natura 2000 -kohteita Saariston alueella on 13 kappaletta. Osa niistä on samoja yksityisten suojelualueiden kanssa ja viisi kohteista on pelkästään Natura 2000 -kohteita.

Uudenmaan liitto on maakunta-kaavaa varten kartoittanut Uudenmaan arvokkaat luontovyöhykkeet. Lohjansaaren keskiosa on luontoarvoiltaan poikkeuksellisen arvokas. Alue on tunnettu erityisesti arvokkaista kalkkikallio-alueistaan (32 esiintymää, joista pääosa on valtakunnallisesti arvokkaita) sekä kalkkivaikutukseen liittyvästä uhanalaisesta lajistosta. Alueen arvokkaimmat kalkkikalliot kuuluvat myös Natura 2000 -ohjelmaan. Alueella on myös valtakunnallisesti arvokkaita kallioalueita. Alue on luonnon monimuotoisuudeltaan kaikkein rikkaimpia alueita koko Suomessa.

Natura-alueiden ulkopuolelta tunnetaan lukuisa joukko uhanalaisten lajien esiintymiä, harvinaisimpien joukossa muun muassa äärimmäisen uhanalaiset jaloruukkujäkälä ja maamustuainen sekä erittäin uhanalaiset etelänsuikerosammal, harmaahorsma, kalkkipistejäkälä, kalliorikko, pisarakonnanjäkälä ja vuorilaulukaskas. Lisäksi silmälläpidettäviä ja alueellisesti uhanalaisia lajeja alueella esiintyy useita.

Kehittämisehdotus: Natura 2000 -alueiden yleissuunnitelmassa yksityismailla sijaitsevia perinnebiotooppien luontoarvoja suojellaan vapaaehtoisuuteen

perustuvien sopimuksin. Luonnonsuojelu-alueille tehdään yleensä erilliset hoito- ja käyttösuunnitelmat.

Alueen luonto kiinnostaa luontoharrastajia ja tarjoaa mahdollisuudet kiinnostaville ja hyvin suunnitelluille kasvi- ja sieniopastuksille.

5.4 LOHJAN SAARISTON PERINNEBIOTOOPIT

Arvot: Lohjan Saariston erityisarvoja ovat alueen monimuotoiset perinnebiotoopit. Saaristossa on 22 perinnebiotooppialuetta, joista suurin osa on valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaita niittyjä, kallioketoja, rantaniittyjä tai hakamaita.

Perinnebiotoopit ovat pienialaisia ja lajistoltaan arvokkaita. Valtakunnallisesti arvokkaita perinnebiotooppeja ovat Vainiolan niitty, Paavolan kalliokedot, Painiemen ja Hermalan Piettolan kalliokedot, Kyttälän kalliokedot, Marttilan kalkkikallioketo. Maakunnallisesti arvokkaita ovat Seppälänsaaren niityt, Hermalan ja Mailan rajan kallioketo, Paavolan seuraintalon keto, Lindbergin kallioketo, Toivarin kallioketo, Lentoon keto, Tervan kallioketo ja Pietilän rantaniitty. Näiden lisäksi alueella on paljon paikallisesti arvokkaita perinnebiotooppeja. Osa kohteista on myös Natura 2000-verkoston kohteita.

Lohjansaaren perinnemaisema-kohteita on hoidettu jo vuodesta 2003 lähtien Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piirin luonnonhoitohankkeiden avulla. Alkuperäisrotuiset kyytöt ja ahvenanmaanlampaat laiduntavat useilla perinnebiotoopeilla kesäisin.

Vainiolan niitty on perinnemaisemaintoinnissa valtakunnallisesti arvokkaaksi todettu laidunniitty, joka on Uudenmaan hienoimpia tuoreita niittyjä. Vainiolan niityltä voi löytää niin valkolehdokkia, ahdekaunokkia, aho- ja paimenmataraa, mäkikuismaa sekä harakan- ja kurjenkelloja. Alueella on havaittu myös paljon perhosia.

Kehittämisehdotus: Arvokkaan luonnon takia alueella tulisi tehdä erilaisten perinnemaisema- ja laidunnusyrityksien kanssa yhteistyötä. Alueen monipuolinen uhanalainen ja vaateliias lajisto edellyttää hoitoa säilyäkseen elinvoimaisena. Hoi-

to on suunniteltava myös eri kasvilajien tarpeiden mukaan. Perinnebiotoopit säilyvät niin kauan kuin niiden ympäristö pysyy avoimena eikä rehevöidy.

Laidunnussopimukset perustuvat yleensä maatalouden ympäristösopimuksiin, joissa hoitajalle maksetaan tukea kohteiden hoitamisesta. Useilla perinnebiotoopeilla hoito merkitsee laidunnuksen järjestämistä alueelle. Lohjanjärven ympäristössä sijaitsevat Natura-alueet koostuvat melko pienialaisista kohteista, joiden hoitoa ja käyttöä tulisi harkita kokonaisuutena. Lohjanjärven perinnebiotoopeille tulisi laatia yhteinen hoitosuunnitelma.

Viljelijät ja yhdistykset voivat hakea kohteiden hoitoon maatalouden ympäristösopimuksen. Vuonna 2018 arvokkaiden kohteiden hoitoon sai 600 €/ha/vuosi ja muiden kohteiden tuki on 450 €/ha/vuosi. Ympäristösopimukset ovat viisivuotisia.

Laidunnus on parasta hoitoa suuremmilla alueilla. Suurin osa alueen kohteista saisi todennäköisesti tätä arvokkaampien perinnebiotooppien tukea. Tuki kannattaa ehdottomasti hakea, sen hakemiseen riittää, että tilalla on tilatunnus. Perinnebiotoopit voidaan yhdistää myös muihin laajempiin luonnonlaidun-alueisiin. Laiduntava karja elävöittäisi koko saaren maisemaa.

5.5 LOHJAN SAARISTON LUONNON JA MAISEMAN MONIMUOTOISUUSKOHTEET

Arvot: Lohjan saaristossa on runsaasti mahdollisia luonnonlaitumeksi tai luonnonhoitokohteiksi sopivia alueita, esimerkiksi pellon ja metsän reunavyöhykkeitä ja vanhoja umpeutuvia peltoja. Kaikki hyvin suunnitellut luonnonhoitotoimet näillä alueilla lisäävät maiseman avoimuutta ja luonnon monimuotoisuutta.

Kehittämisehdotus: Alueet soveltuvat ympäristösopimukseen. Metsäsaarekkeitä sekä pellon ja tien tai vesistön ja metsän välisiä reunavyöhykkeitä voidaan hoitaa raivaamalla. Alueella on otettava huomioon harvinaiset ja rauhoitetut kasvit ja puut. Alueilla tulisi suosia marjovia ja kukkivia puita sekä pensaita ja katajia.

Luonnonhoitokohteita voidaan

hoitaa myös laiduntamalla, muun muassa vanhoja umpeen kasvavia peltoja ja niittyjä. Nämä alueet saavat tukea 450 € hehtaarilta vuosittain. Ympäristösopimukset ovat viisivuotisia.

5.6 ALUEEN LUONTOPOLUT

Arvot: Alueelle on tehty neljä erilaista reittiä. Mailan ja Pietilän reitit kulkevat pitkin maanteitä lukuun ottamatta pieniä polkuosia. Hermalan, Rinnemäen ja Paavolan reitit kulkevat maastossa. Luontoreiteistä on olemassa karttavihko.

Hermalan reitti lähtee Seurantalon pihasta, missä on hyvä pysäköintipaikka, ja päättyy Hermalan kalkkikaivokselle. Takaisin Seurantalolle pääsee Lohjansaarientietä tai samaa reittiä pitkin metsää. Tien varrella voi tutustua Hermalassa ja Paavolassa kylien kulttuurimaisemaan. Reitti ei ole tällä hetkellä kunnossa.

Paavolan ja Pietilän reitit lähtevät kumpikin Saaren vanhan koulun pysäköintipaikalta. Pietilän reitti kulkee maatieitä pitkin pohjoista kohti. Reitien varrella on kaksi vanhaa kaivosta ja viinitila. Metsäisten osuuksien jälkeen reitti kulkee Pietilän ja Askolan kylien kulttuurimaisemassa. Paavolan lehdossa kulkeva reitti on reiteistä käytetyin ja hyväkuntoinen. Kosteimmille kohdille on tehty tukevat pitkospuut.

Mailan reitti kulkee Mailan kylän kulttuurimaisemassa, reitin varrella voi tutustua tarinoihin Mailan karjalaisista ja Saarenpään kartanon tiilitehtaasta sekä piipahtaa Rinnemäen luontopolulla. Rinnemäen reitti ei ole tällä hetkellä kunnossa.

Kehittämisehdotus: Näihin jo vakiintuneisiin reitteihin kannattaa panostaa. Jokaisen reitin varrella on paljon lisää erilaisia kohteita esitelyjen lisäksi. Saaristossa tarvitaan ehdottomasti reittejä. Luontoreittejä on jo tarpeeksi, on vain varmistettava, että niiden ylläpito onnistuu. Reittien ylläpitoon tarvitaan talkoita ja rahoitusta.

Lohjan Saaristo -seuran vastuulla oleva Hermalan reitti olisi hyvä saada kunnostettua luonnossa liikkujille ja yhdistettyä palvelemaan myös yritysten asiakkaita. Se palvelisi osaltaan alueen

luonnosta kiinnostuneita ihmisiä Paavolan ja Rinnemäen luontopolkujen ohella. Myös Rinnemäen reitti tarvitsee kunnostusta ja polun raivaamista kuljettavaksi.

Näiden reittien lisäksi kyliin olisi mahdollista tehdä erilaisia kulttuurimaisemareittejä, joiden reitit hyödyntävät olevaa tiestöä. Näin ylläpito ei muodostu reitin ongelmaksi. Alueen omaleimaiset kylät ja niiden maisema, elinkeinot, historia ja luonto antavat paljon mahdollisuuksia reiteille. Myös rauta- ja kivikautta käsitteleviä reittejä olisi mahdollista tehdä alueelle, sillä alueella on rauta- ja kivikautisia muinaisjäännöksiä. Toteutuskeinona kannattaa käyttää erilaisia mobiilireittisovelluksia.

Lohjan Saaristossa on mahdollista tehdä mobiilireitti myös vesistöön. Melojille ja soutelijoille suunnatussa reitissä voidaan kertoa vesistöön liittyviä tarinoita sekä alueen luonnosta että maisemasta. Tämä reitti yhdistäisi myös saaret, salmet ja niemet toisiinsa, esimerkiksi Karkalinniemen ja Lohjansaaren. Vesiltä päin näkyvät myös saaristomaiset sekä Mailan Ämmänuuninkalliot.

5.7 ARBORETUMTIE

Arvot: Arboretumtie on ollut hyvä idea ja sopii erinomaisesti Lohjan Saaristoon. Arboretumtien varrella on 31 pysähtymiskohdetta. Lähes kaikki reitin kohteet sijoittuvat lähelle maantietä. Parhaiten reitti toimii pyöräillen. Reitillä on pituutta noin 10 kilometriä yhteen suuntaan. Reitin varrelta löytyvät muun muassa harvinaisen kynäjalavan kasvupaikat, *Fru-ticetum*, saarnimetsikkö ja suuria alueelle tyypillisiä tammia.

Kehittämisehdotukset: Reitti kaipaa kunnostusta ja kohteiden merkintöjen tarkastamista. Kaikkein helpoin tapa järjestää reitin opastus olisi käyttää mobiiliopastusta. Mobiiliopastus on huoltovapaa ja siinä on mahdollista tuottaa puhuttua tarinaa puista tai kertoa kirjallisesti opasvihkoa laajempia tarinoita puista ja pensaista. Suomalainen kansanperinne tarjoaa alkuperäisille suomalaisille puille tarinat, niiden syntyhistorian ja niihin liittyvät uskomukset ja kertomukset. Kansanperinnettä on myös se mitä mistäkin

Ahtialansalmi. Osuniemen ja Jalassaaren erottava salmi.

Saariston alueesta on saatavilla luonnosta kertovia esitteitä.

puusta tai pensaasta on ennen muinoin tehty tai miten niitä on käytetty ravintona. Lisäksi kannattaa kertoa miten ja milloin puusta on tullut koristekasvi. Ihmisillä on ollut ja on edelleen merkittävä suhde puihin ja niiden käyttöön.

5.8 TIE- JA PELTOMAISEMA

Arvot: Alueen vanhojen teiden linjauksissa ei ole tapahtunut suuria muutoksia ja ne ovat karttavertailun perusteella muuttuneet vain vähän. Tiemaisemassa on paljon yksityiskohtia ja tiet mukailevat maastoa. Tiemaiseman tärkeimmät elementit ovat avoimet kulttuuri- ja vesistömaisemat. Ne tuovat virkistävää avointa maisematilaa esiin metsäisten jaksojen jälkeen. Avoin peltomaisema tekee alueesta kiinnostavan luomalla erilaisia näkymiä ympäristöönsä. Peltojen ja vesistöjen välinen alue on usein metsittynyt ajan kuluessa. Parhaiten vesistöt näkyvät silloille.

Kehittämisehdotus: Tien ja pellon välissä olevat kapeat metsiköt tulisi pitää

puoliavoimina ja avata näkymiä pelloille. Tienvarren vesakkojen poisto tulisi tehdä noin kolmen vuoden välein.

Pellon ja vesistön välisten alueiden raivaamisessa on muistettava suojellut lajit ja linnusto.

Tarvittaessa voidaan opasteet ja muut rakenteet yhtenäistää Saariston alueella. Jotkin opasteet kaipaavat uudistamista. Lohjan Saaristoon tarvitaan yksi suuri opastaulu. Opastaulussa voisivat olla esillä reitit, yritykset, palvelut, kylien lyhyt historiikki ja kartta alueesta. Yksi opastaulu on olemassa Kirkniemen parkkipaikalla. Toinen opastuskatos tai opastaulu voisi olla Paavolassa.

5.9 LOHJANJÄRVI

Arvot: Lohjanjärvi on Uudenmaan suurin järvi. Sen pinta-ala on 122 km², josta 31 km² on saaria. Sen korkeus merenpinnasta on 32 metriä. Järvi on melko syvä ja sen syvyys vaihtelee matalista lahdista aina Isonselän 55 metrin syvimpään kohtaan. Järven keskisyvyys on 12,7 metriä. Lohjanjärven suuret syvänteet ovat miljoonia vuosia vanhoja ruhjelaaksoja, jotka

ovat täyttyneet vedellä.

Lohjanjärven suurin saari Lohjansaari on kooltaan 19,95 km². Se on Suomen sisävesien saarien pinta-alatilastossa 24. sijalla. Muita merkittäviä saaria ovat Jalassaari, 360 ha, Pensaari, 114 ha, Huhtasaari, 76 ha ja Seppälänsaari, 68 ha. Järven vesi on humuspitoista ja siksi ajoittain sameaa. Veden laatu on viime vuosina ollut hyvä ja levää vain vähäisesti.

Lohjanjärvi laskee Mustionjoen kautta Itämereen. Järvessä on kymmeniä lahtia ja noin 250 saarta ja luotoa. Koko Lohjanjärven rannoilla ja saarissa on yhteensä lähes 3000 kesämökkiä ja huvilaa. Järvi on ollut 1800-luvulta lähtien suosittu huvila- ja mökkeilyalue.

Järvi tarjoaakin paljon erilaisia toiminnallisia mahdollisuuksia. Järvellä voi purjehtia, veneillä, meloa, uida, sauna, suppailla, kalastaa, hiihtää, luistella, pilkkiä, avantouida ja mökkeillä. Lohjanjärvestä kalastetaan muun muassa kuhaa, haukea, ahventa ja muikkua. Järveen on istutettu myös taimenta ja siinä onkin harvinaisen monipuolinen kalakanta, yli 30 eri kalalajia. Järvellä järjestetään paljon kalastuskilpailuja.

Kehittämisehdotus: Vesiensuojelua voidaan tehostaa rakentamalla kosteikkoja suurimpiin laskuosiin. Lisäksi suojakaistoja ja suojavyöhykkeitä kannattaa käyttää suurten valtaojien varrella ja rantapelloilla. Kosteikot lisäävät myös maiseman ja luonnon monimuotoisuutta.

5.10 VESIREITIT JA SILLAT

Arvot: Alkujaan Lohjanjärven saaristo sijaitti valtateiden varrella, sillä vesireitti mereltä Hämeeseen kulki juuri järven ja Saariston kautta. Liikkuvat ihmiset asettuivat jo varhaisessa vaiheessa asumaan saarille. Kesäiseen aikaan kuljettiin veneillä ja talvella jääteitä pitkin. Järvellä on ollut aikoinaan lauttoja raskaampaa kuljetusta varten.

Vesireittien kulkusuunnat kulkivat ennen Karjalohjaan kuuluvasta päästä Karjalohjan kirkolle ja Lohjansaaren itäisestä osasta Isonselän yli Lohjan kirkolle. Eteläinen reitti on vienyt Mustion ruukille. Nämä vesireitit olivat vaativia kelirikkoai-kaan ja hukkumisiakin tapahtui. Liikenne

siirtyi pikkuhiljaa maanteille ja tässä vaiheessa Lohjan Saaristo jäi liikenteen kehityksestä sivuun.

Vasta siltojen rakentamisen jälkeen liikenne ja tiestö kehittyivät. Ahtialansalmen silta rakennettiin 1890-luvulla ja Paavolan silta 1910-luvun lopulla. Sitä ennen Paavolan salmessa kulki isäntien yhdessä tekemä lautta. Lohjan Saaristolle ovat tyypillisiä sillat, jotka vievät saaresta toiseen. Niitä on Saaristossa kuusi kappaletta. Silloilta avautuu näyttäviä näkymiä Lohjanjärven saaristo- ja lahtimaisemiin.

Kehittämisehdotus: Siltojen ympäristöt tulisi pitää avoimina tai vähintään puoliavoimina. Vesakkoja kannattaa raivata noin kolmen vuoden välein. Ahtialan sillan kupeesta olisi hyvä poistaa jättitatar, joka on vaikea vieraslaji.

5.11 KYLÄNYHTEISET VENE- JA UIMARAN- NAT

Arvot: Lohjansaaren Pietilän uimarantaan voi rantautua ja pysähtyä levähtämään. Uimaranta sijaitsee Lohjansaaressa, saaren itärannalla. Kohde on kaikille avoin ja Lohjan kaupungin hoidossa. Alueella on pysäköintipaikka.

Jalassaaren puolella Paavolan sillan kupeessa on veneiden laskupaikka. Paavolan silta ympäristöineen on hyvin keskeinen maiseman ja toiminnan solmukohta Saaristossa. Alueella on tilaa muutaman auton pysäköinnille. Rantaa käytetään myös uimarantana. Paavolan rantaan voi rantautua kanooteilla.

Mailan kylän veneranta on Lohjansaaren pohjoispuolella. Rannasta avautuu näkymiä ympäristön pieniin saariin, Karkaliin ja rannalta saattaa näkyä jopa Karjalohjan kirkon huippu. Martinpihan laituriin pääsee myös rantautumaan Marttilassa.

Kehittämisehdotus: Paavolan sillan pysäköintipaikka tarjoaa mukavan mahdollisuuden viivähtää nauttien maisemasta. Rantaa voidaan kehittää laajentamalla ranta-aluetta hieman länteen päin. Alueelle tarvittaisiin erillinen uimaranta erotettuna veneiden laskupaikasta. Alueella tulisi olla myös mahdollinen katos

Ahtilansalmen silta.

Mailan kylän veneranta.

Paavolansalmen veneenlaskupaikka.

sekä penkki- ja pöytäryhmiä. Alue vaatii tarkemman suunnitelman. Suunnittelussa on selvitettävä alueen kasvillisuus kynäjalavien takia, sillä kohteen läheisyydessä on suojeltu kynäjalavalehto.

5.12 NÄKÖALAPIIKAT

Arvot: Saaristo ja vesistönäkymät kuuluvat yhteen. Kylässä on muutamia korkeita näköalapaikkoja, mistä voi nauttia Lohjan Saariston järvimaisemista.

Näköalapaikoista Märkmäki on näyttävien. Sieltä avautuu esteettämiä näköaloja moneen suuntaan. Mäeltä voi tutustua niin Paavolan, Hermalan kuin Jalassaarenkin maisemiin. Märkmäen maasto on kulutukselle herkkää jäkälikköä. I.K. Inha on kuvannut samat maisemat 1920-luvulla, mikä tekee maisemasta myös historiallisesti kiinnostavan.

Myös Mailassa on mökkiasutuksen keskellä korkea kallio, mistä avautuu näkymiä Karkalin suuntaan. Kohde ei sovi käyntikohteeksi läheisen kesäasutuksen takia. Kolmas näköalapaikka on Paavolan luontopolun kallio. Sieltä avautuu maisemaa Jalassaaren suuntaan. Alueen näköalat ovat peittyneet ja kaipaavat avaamista.

Kehittämisehdotus: Paavolan polun näköalapaikka tarvitsee maiseman avausta. Kohteesta olisi hyvä saada avattua edes pieni näkymäsektori Jalassaareen päin. Vanhoissa valokuvissa kyseisen kallion päältä on avautunut panoraamanäkymä. Näköalapaikat auttavat ihmisiä hahmottamaan aluetta ja sen maisemaa.

Märkmäen päälle ei ole reittiä ja paikkaan voi käydä tutustumassa jokamiehenoikeuksilla. Maasto on vaativa. Märkmäellä tulee huolehtia kulun ohjauksesta, jos sinne ohjataan ihmisiä. Alueen jäkäläinen maanpinta ei kestä kulutusta.

5.13. ARVOKKAAT KALLIOALUEET

Arvot: Saariston kallioalueet ovat arvoluokkaa 2 eli ovat erittäin arvokkaita kallioalueita, arvoluokkaa 3 eli hyvin arvokkaita kallioalueita tai arvoluokkaa 4 eli arvokkaita kallioalueita. Lohjan Saaristossa arvokkaita kallioalueita ovat Hausnummen kalkkimäki (2), Hermalan kalkkimäki (2), Mussaaren kalliot (2), Tol-

poonsuo (3), Märkmäki (4), Innoonlammen kallio (4), Rinnemäki (2), Mailankallio (2) ja Pyölin kalkkikalliot (4). Ämmänuunin kallio on erikoinen kivimuodostelma Mailankalliolla.

Hermalan kalkkimäen kalkkikivi-esiintymät ovat osa koko Lohjansaaren halki itä-länsisuunnassa kulkevaa kalkkikivisuuntaa, joka nousee maanpintaan Lohjansaareissa myös Hausnummella ja Tolppoonmäellä. Avoimilla kalkkikallio-pinnoilla sekä hyvin ohuella kivennäismaapatjalla kalkkikallion päällä kasvaa erittäin harvinaisia ja uhanalaisia kalkkia tarvitsevia sammalia, jäkäliä ja putkilokasveja. Kalkkikalliot ovat luonnostaan runsasravinteisia, joten niillä kasvavat kalkkia vaativat kasvilajit peittyvät helposti tavanomaisen runsasravinteisuudesta hyötyvän kasvillisuuden alle.

Jääkauden jälkeen tavanomaisen kasvillisuuden leviämistä pitivät kurissa metsäpalot ja hirvieläinten laidunnus, joka korvautui myöhemmin kotieläinten laidunnuksella. Myös typpilaskeuma vauhdittaa kallioiden umpeenkasvua. Tämä kehitys johtaa vähitellen kalkkikallioiden umpeenkasvuun ja avoimilla kalkkikallioilla kasvavan kasvillisuuden häviämiseen.

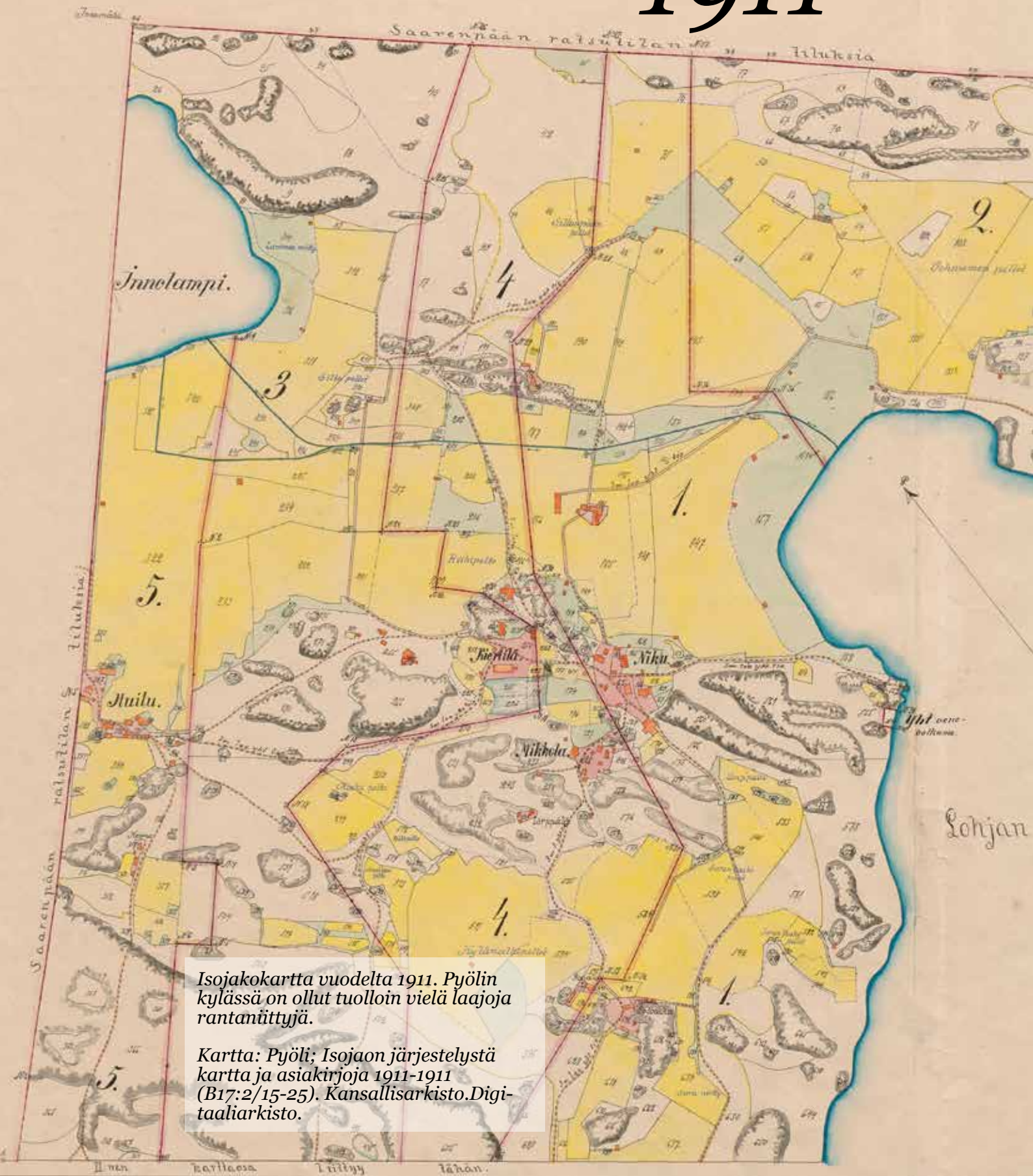
Kehittämisehdotus: Umpeenkasvun estämiseksi kalkkikallioilta on vähennetty varjostavia ja kariketta tuottavia mäntyjä sekä katajia. Lisäksi paljastumien luota on haravoitu pois niille levinneitä tavanomaisia metsäsammalia ja heiniä. Haravomalla kalkkipitoista kivennäismaata sen siemenpankin siemenet ja itiöt alkavat itää. Samalla paljastuu myös paljaalla kalkkikalliopinnalla kasvaville sammallille ja jäkälille soveliaista kasvualustaa.

Hoitotoimet parantavat avoimilla kalkkikallioilla kasvavien sammalten, jäkälien ja putkilokasvien elinolosuhteita. Näitä toimenpiteitä tulisi jatkaa tai kallioalueita tulisi laiduntaa. Laiduntaminen yhdistettynä tarvittavaan raivaamiseen olisi paras hoitotapa. Laidunpaineen tulee olla sopiva alueelle. Alueiden hoitoon on haettavissa ympäristösopimus laiduntamiseen soveltuvilla kohteilla.

Paavolan luontopolulta avautuu vielä kapea näkymäsektori Jalassaareen päin. Jos mahdollista tulisi näkymää hieman avata. Näkymäsektorin keskellä näkyy arvokas Märkmäen kalliotalue. Etualalla on luonnonsuojelualuetta ja metsälehmäksiä. Harvennustyö on haastellinen.

1911

Isojakokartta vuodelta 1911. Pyölin kylässä on ollut tuolloin vielä laajoja rantaniittyjä.

Kartta: Pyöli; Isojaon järjestelystä kartta ja asiakirjoja 1911-1911 (B17:2/15-25). Kansallisarkisto.Digi-taaliarkisto.

5.14 PYÖLIN KYLÄ

Arvot: Vuoden 1912 isojakokartan mukaan Pyölin kylän maat jaettiin viiden tilan kesken. Kylän kantatilat olivat Niku, Lassi, Kierttilä, Huilu ja Mikkola. Kylä rajautuu Saarenpään, Mailan ja Hermalan kyliin. Vanha kylätontti sijaitsee laajan peltoalueen lounaisosassa ja melko lähellä Lohjanjärven rantaa saaren länsiosassa. Kylän talot ovat sijainneet tiiviinä ryhmänä matalalla mäellä. Tiloista on omistajatietoja jo 1550-luvulta ja 1600-luvulta.

Kylän tiloista keskeisin ja merkittävin on Nikun kantatila. Se on säilynyt ja kasvanut. Se on yksi niistä saarelaisista maataloista, joissa edelleen harjoitetaan maataloutta. Huilun tilan nimi mainitaan myöhemmin kuin muut talot. Eri lähteistä ilmenee, että kylässä on ollut viisi taloa jo 1500-luvun lopulla. Joten yksi näistä on todennäköisesti Huilun kantatila. Mikkola sijaitsi kyläkeskuksesta länteen. Lassin talousrakennus sijaitsi Nikun ja Kierttilän välissä. Lassin tila liitettiin myöhemmin Nikun kantatilaan. Kierttilän rustholli oli kylän suurin tila, 146 ha. Se liitettiin 1920-luvulla Saarenpään tilaan ja pihapiiri myytiin Karjalohjan kunnalle koulu-kiinteistöksi. Lähellä koulua on sijainnut myös Saaren pienviljelijäin yhdistyksen Saaren-Pirtti.

5.15 PYÖLIN KYLÄMAISEMA

Arvot: Pyölin avara kylämaisema liittyy Saarenpään peltoaukeisiin. Alueen luoteis-kaakko-suuntaiset pellot muodostavat alavan ja laakean laakson. Alue on vanhaa järvenpohjaa, joka paljastui aikoinaan veden pinnan laskiessa. Laakso ulottuu Lohjanjärveen sen molemmissa päissä. Asutus on keskittynyt alueen metsän reunoille ja vanha kylätontti on vieläkin selkeästi havaittavissa.

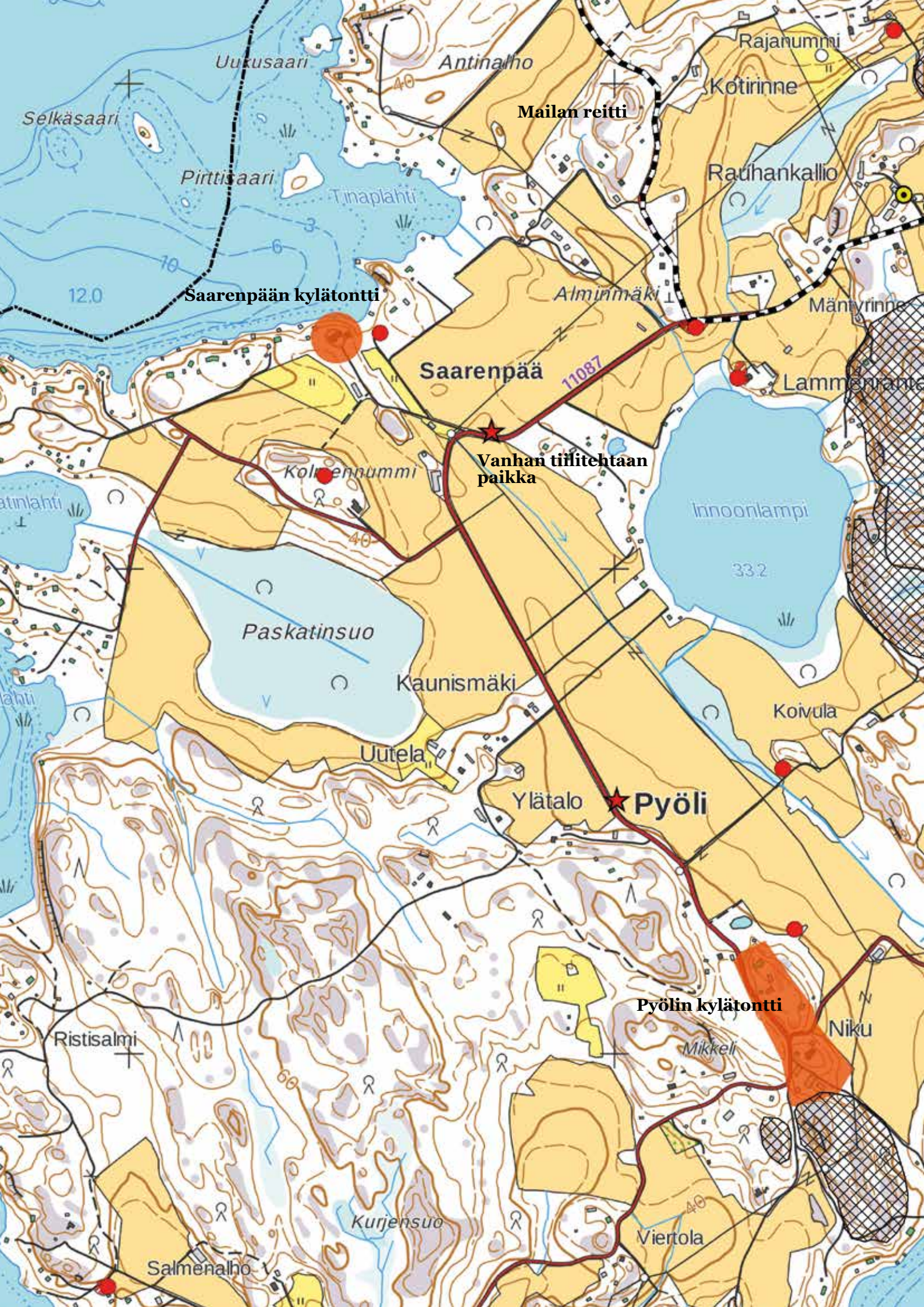
Kylä rajautuu myös Innoonlampeen. Lammen rannat ovat tiheään puuston peitossa ja lampi ei näy maisemassa. Innoonlammen entinen nimi on ollut Järvenlampi ja onkin arveltu, että lampi on ollut Lohjanjärven entinen sisälahti ennen veden pinnan viimeistä laskua. Lammen keskimääräinen syvyys on 4,4 m ja lampi on reunoiltaan äkkisyvä. Lammen rannalle rakennettiin ensimmäinen

kesähuvila vuonna 1951.

Peltoaukeaa halkoo valtaoja, joka laskee Innoonlammesta Lohjanjärveen. Ojan varrella ja pelloilla on muutamia metsäsaarekkeita. Alueen maisema on tasapainoista. Lohjanjärveä ei juuri näy maisemassa.

Kehittämisehdotus: Parasta maisemanhoitoa kylämaisemassa on viljelyn jatkuminen. Alueen viljelyä voidaan monipuolistaa viljelykasvivalinnoilla ja niiden vuosittaisella vaihtelulla. Myös maisemakasveja voi hyödyntää viljelykierrossa. Metsänreunat rajaavat kylän maisematilaa. Reunojen hoitaminen ja monipuolisen puulajiston vaaliminen on tärkeää. Alueella on muutamia maiseman- ja luonnonhoitokohteita, joille voidaan hakea ympäristösopimusta. Vesistön näkyminen ja avaaminen maisemassa on tärkeää, kun kylä sijaitsee rannalla.

Uukusaari

Antinaho

Rajanummi

Selkäsaari

Mailan reitti

Kotirinne

Pirttisaari

Tinaplähti

Rauhankallio

12.0

Saarenpään kylätontti

Alminmäki

Mäntyrinne

Saarenpää

11087

Lammenranta

Vanhan tiilitehtaan paikka

Kolvennummi

Innoonlampi

33.2

Paskatinsuo

Kaunismäki

Koivula

Uutela

Ylätalo

Pyöli

Pyölin kylätontti

Niku

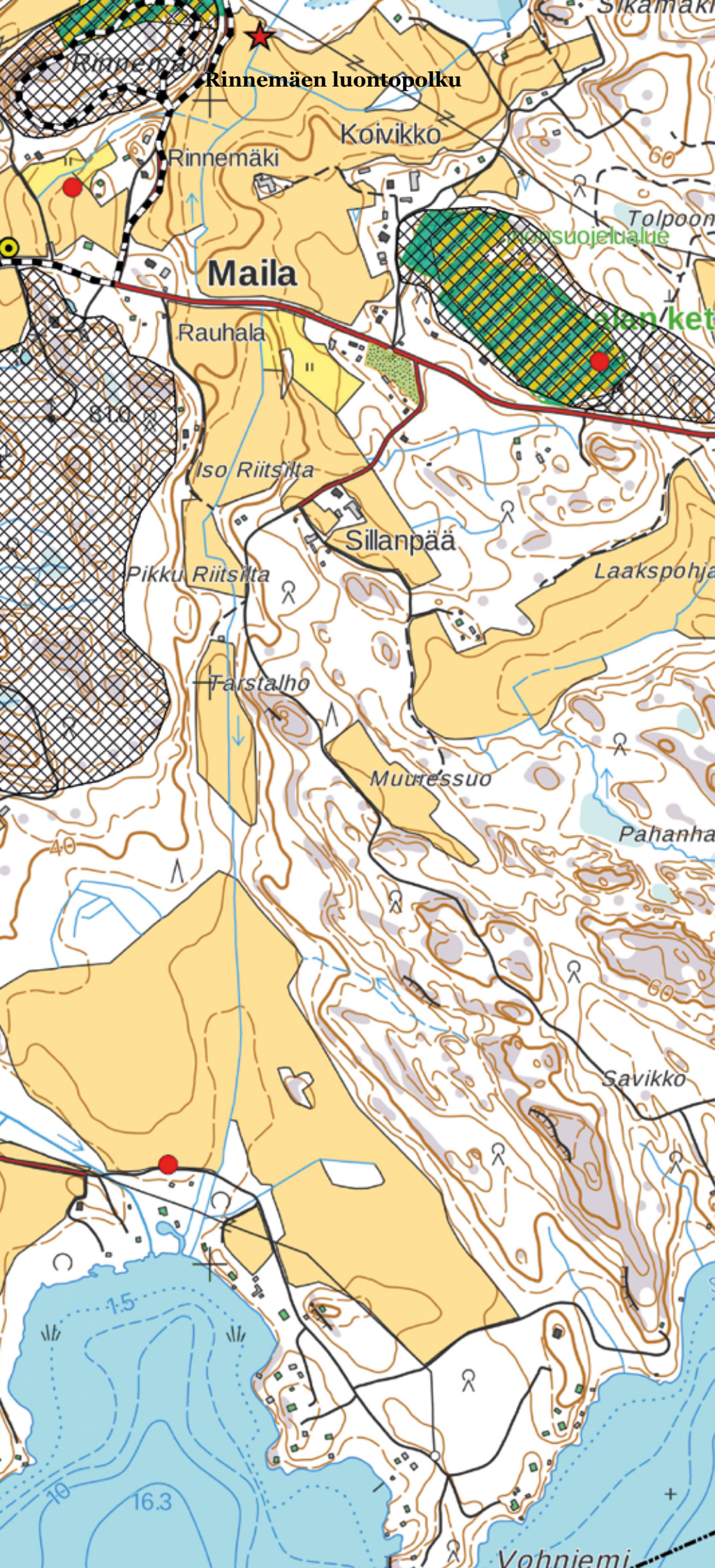
Ristisalmi

Mikkeli

Kurjensuo

Viertola

Salmenaho

**LOHJAN SAARISTON
MAISEMAN ARVOKARTTA**

**PYÖLIN JA SAARENPÄÄN
KYLÄT**

- Arboretumtien kohteet
- Näköalapaikka tai laaja näkymä
- Muinaisjäännökset
- Lohjan Saariston reitit
- Arvokas kallioalue
- Muinaisjäännösalueet
- Perinnebiotoopit
- Natura 2000 -kohde
- Luonnonsuojelualue
- Keskiaikaiset kylätontit
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue

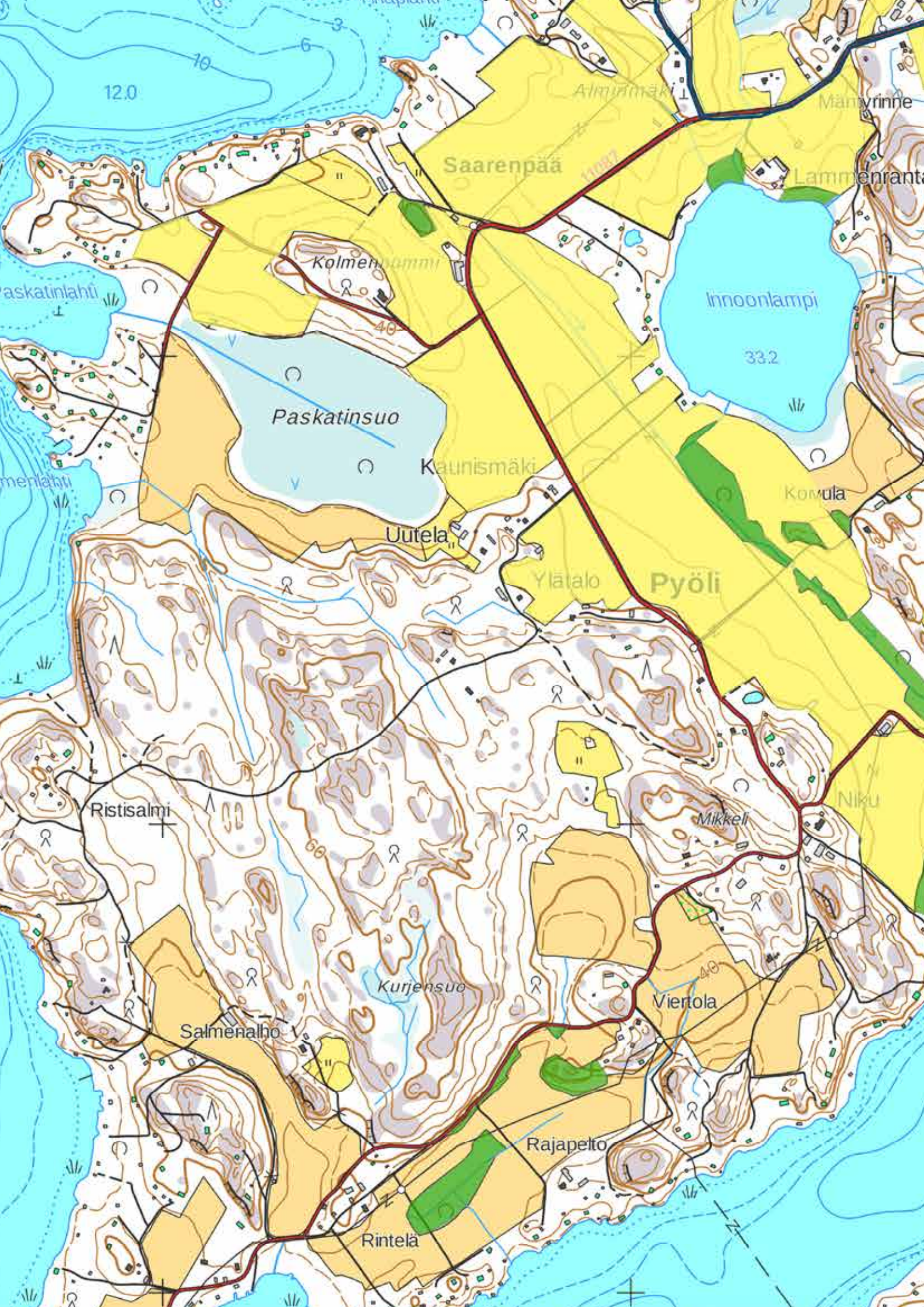
Yllä mainittujen kohteiden lisäksi arvokkaita ovat kaikki avoimet peltoaukeat sekä hyvinhoidetut rakennukset pihapiireineen ja puutarhoineen.

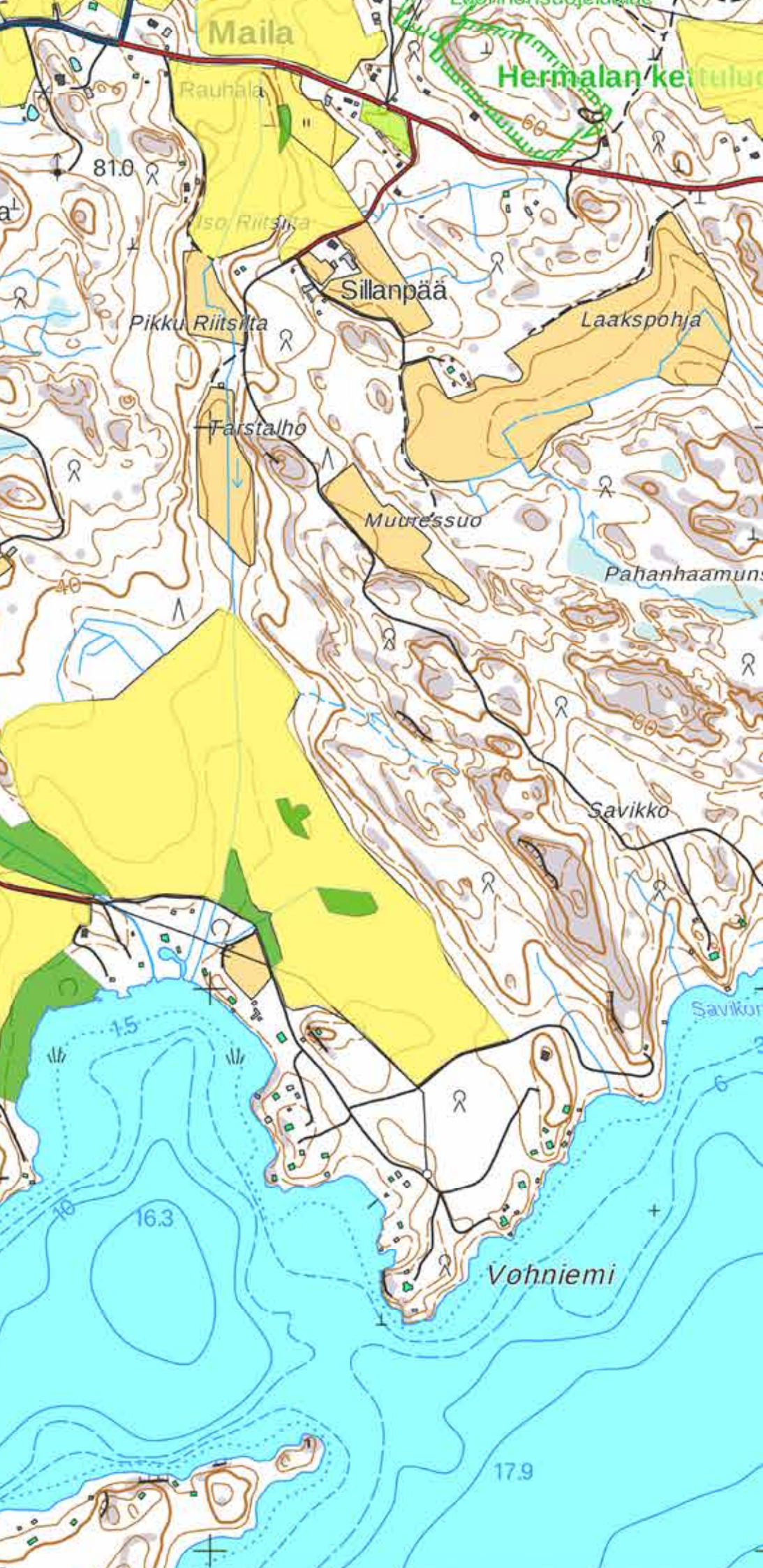
Pyölin ja Saarenpään maisemaa monipuolistavat myös Innoonlampi ja Paskatinsuo.

Kartta ©
Maanmittauslaitos, 2018

0 250 500

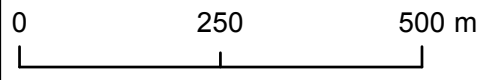

LOHJAN SAARISTO

MAISEMANHOITO-SUUNNITELMA

PYÖLIN KYLÄ

- Ylläpidettävät reitistöt
- Perinnebiotoopit, ympäristösopimus
- Luonnonhoitokohteet, ympäristösopimus
- Säilytettävä avoimuus

Kartta ©
Maanmittauslaitos, 2018

5.16 SAARENPÄÄN KYLÄ

Arvot: Saarenpään kartano on entinen ratsutila, jonka vaiheita tunnetaan jo 1400-luvulta. Saarenpään tila on ollut yksi merkittävimmistä tiloista Lohjansaaren luoteiskulmassa, Saarenpään kylässä. Tilan nimi mainitaan 1700-luvun kartoissa nimillä Sahrenpä tai Sarenpä. Nimi kuvastaa tilan sijaintia saarella. 1800-luvulla tilalla oli Saren-suku omistajana.

Kartano oli suurimmillaan 1920-luvulla, kun sen maat ulottuivat läpi Lohjansaaren. Kartanon pinta-alaa lisäsivät maiden ostot. 1920-luvulla tilaan liitettiin Pyölin kylässä olevat Huilun tila ja Kiertilän eli Kieklan ratsutila. Tila oli tällöin yksi alueen suurimpia, 450 ha, josta peltoa oli 112 ha. Näihin aikoihin kartanolla oli myös Kullervo-merkinen traktori, kuorma-auto, Rugby-merkinen henkilöauto ja oma laiva. Sähkö pyöritti tilan lypsykonetta ja vesipumppua. Kartanon omistaja oli Oiva Ekqvist. Hän luovutti Kiertilän tilan päärakennuksen Karjalohjan kunnalle koulukäyttöön vuonna 1922.

Vuonna 1938 kartanon hankki agronomi Olavi Konkola. Heti samana vuonna kartanoa kohtasi vakava onnettomuus, suu- ja sorkkatauti. Tilan koko 65-päinen karja jouduttiin lopettamaan. Eläimet haudattiin Paskatinsuon reunalle. Hauta oli 40 metriä pitkä, kaksi metriä leveä ja 3 metriä syvä.

Saarenpäässä oli paljon järvenrantaa, joka 1950-luvulla myytiin rantapalstoiksi. Rantojen myynnin jälkeen pellot kaupattiin paikallisille viljelijöille ja osa metsistä kaupunkilaisille. Nykyisin kartanosta on jäljellä enää suurehko tontti ja 1700-luvulla pystytetty päärakennus, joka on yksityishenkilöiden koti.

Agronomi Konkola perusti Saarenpäähän tiilitehtaan vuonna 1949 Innoonlammen rantaan. Tulipalo tuhosi tehtaan jo 1953. Saarenpään rakennuskanta on kärsinyt muistakin tulipaloista, vuonna 1948 paloi aitta ja vuonna 1956 komea kivinavetta vuodelta 1896.

Lähes jokaisessa kylässä on ollut nuorison keinukallioita. Niille kokoonnuttiin Helavalkeille ja muulloinkin keinumaa ja tanssimaan. Kylien viimeinen keinu oli Saarenpäässä.

Kiertilän talo ja vanha Pyölin koulu.

Nikun tila.

*Saarenpään kartanon
ympäristöä.*

5.17 SAARENPÄÄN KYLÄMAISEMA

Arvot: Kylän pellot liittyvät Mailan ja Pöylin kylien peltoaukeisiin. Saarenpään kartanon alue sijaitsee kylän keskellä Lohjanjärven rannalla. Kylän maisemaan tuovat vaihtelua Paskatinsuo ja Innoonlampi. Paskatinsuo on vanha kuivunut Lohjanjärven matala sisälahti. Suo on syntynyt vedenlaskun seurauksena.

Suuri punainen lato ja komea mäntysaareke ovat kylän maamerkkejä tiemaisemassa. Pyölin ja Saarenpään pellot muodostavat koko Saariston laajimman avoimen peltoaukean.

Alueen pellot ovat alavia ja muodostavat loivan laakson Pyölin pellojen

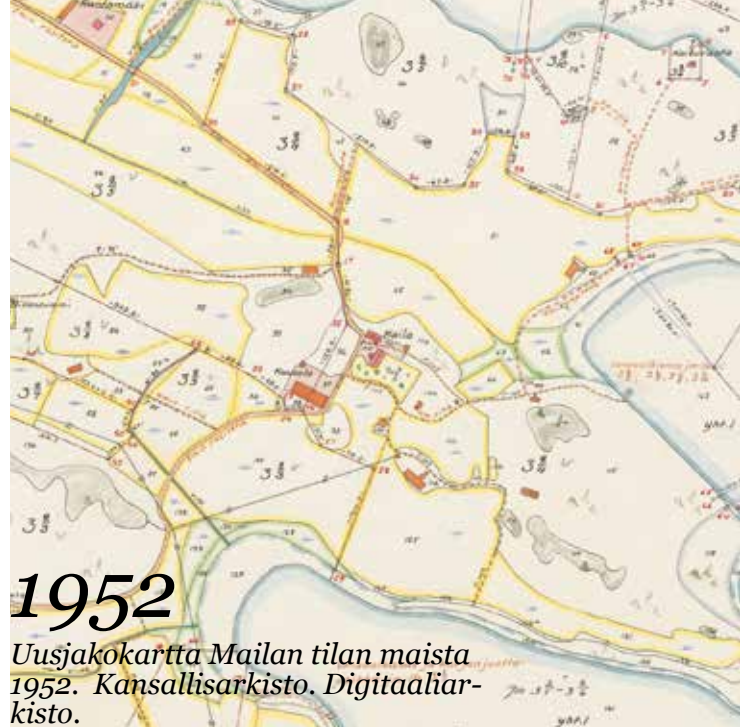
kanssa. Kylän rannat on rakennettu täyteen vapaa-ajan asuntoja ja avoin rantamaisema ei juuri näy kylässä. Kylän maisemakuva on selkeä. Tie kulkee pellojen keskellä ja alueen asutus on sijoittunut kauniisti metsän reunoille. Tien ja pellon väliset alueet ovat hyvin hoidettuja.

Kehittämisehdotus: Alueen pellojen viljely on maiseman säilymisen edellytys. Alueen viljelyä voidaan monipuolistaa viljelykasvivalinnoilla ja niiden vuosittaisella vaihtelulla. Myös maisemakasveja voidaan hyödyntää viljelykierrössä. Metsän reunavyöhykkeitä tulisi kehittää monimuotoisiksi puulajistoltaan ja iältään. Metsähakkuissa tulisi säästää

1800 -luku

Pitäjäkartassa Saarenpää. Paskatinlampi on vielä vesipintainen. Karjalohja (2014 09 Ia.) Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

1952

Uusjakokartta Mailan tilan maista 1952. Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

reunapuustoa. Metsän reunapuuston ja metsäsaarekkeiden hoitoon ja säilyttämiseen on mahdollista hakea maatalouden ympäristösopimus.

5.18 MAILAN KYLÄ

Arvot: Mailan tilan omistajat on tunnettu jo 1500-luvun puolivälistä asti. Kylän kantatiloja olivat Norrvik ja Tapani. Norrvikin ratsutilaan yhdistettiin vuonna 1816 Tapanin kantatila. Tilan nimi muuttui samalla Mailaksi. Mailan entinen ratsutila sijaitsee Lohjansaaren pohjoisosassa. Mailan ratsutilalla on ylläpidetty ratsumiehiä eli rakuunoita. Rakuunatorppien sijainnista ei ole tietoa. Arkkipiispa Gustav Johansson osti Mailan ratsutilan vuonna 1898. Tilojen yhteinen pinta-ala oli vuoden 1918 jälkeen 265 hehtaaria.

Mailan vanha kylätontti sijaitsee korkealla mäellä Lohjanjärveen pistävällä niemellä. Johanssonin aikaan rakennettiin Mailan komea kivinavetta, josta nykypäivänä ovat muistona vain rauniot. Navetan kivet on louhittu Tamsaaren kalliosta. 1800-luvun lopulla tilalla oli 4 torppaa ja siten runsaasti työvoimaa. Lisäksi taloissa oli palvelijoita, piikoja ja renkejä. Maila on ollut suuri tila, siellä oli noin 35 lypsylehmää ja nuorta karjaa.

Arkkipiispa kuoli 1930. Hänen perikuntansa jatkoi talonpitoa aina sotien jälkeiseen aikaan saakka. Vuonna 1945 perikunta myi tilan. Tilan osti kolme siirtokarjalaista perhettä, jotka jakoivat sen kolmeen osaan: Koivikkoon, Kuuselaan ja Mailaan.

Vuonna 1966 Mailan päärakennus ja runsaat 20 hehtaaria maata myytiin. Uudet omistajat remontoivat päärakennuksen ja perustivat hotellin ja ravintolan. 1970-luvulla hotelli myytiin ja yritys toimi ympärivuotisena kurssikeskuksena. Toiminta jatkui aina vuoteen 1986, kunnes päärakennus paloi. Tiilimakasiinissa on toiminut ravintola.

5.19 MAILAN KYLÄMAISEMA

Arvot Mailan kylämaisema on kumpuilevaa ja monimuotoista. Maisemaa rytmittävät kolme lounas-koillinen-suuntaista kallioista moreeniseläntä. Niiden välissä ovat kylän kapeat peltoalueet. Alueella on myös alavia peltoja ja kosteaa suomaata. Kylän kallioisilla mäillä kasvaa harvinaisia kasveja. Mailan kylän keskellä on Lohjan seudun suurin vuorijalavaesiintymä. Jalavalehdossa kasvaa noin 60 vuorijalavaa.

Kylässä on kolme lahtea Härklahti, Mailaanlahti ja Jänniitunlahti. Lahtien rannat ovat rakentamatta ja ne ovat vielä osittain avoimia. Muuten rannoilla on runsaasti kesäasutusta. Mailaanlahdella on kylän veneranta. Kylän asutus on sijoittunut vanhan kylätontin läheisyyteen tai metsän reunavyöhykkeille. Rantamäen tila sijaitsee mäellä peltoaukean keskellä.

Mailan rantakalliolla on uhanalaista ja harvinaista lajistoa, erityisesti jäkälä- ja sammallajisto on poikkeuksellisen arvokasta. Kallioilta on löydetty kymmenen valtakunnallisesti uhanalaista lajia. Lisäksi kalliolla kasvavat tunturikiviyrtti

ja kalliorikko. Jyrkännteellä on erikoisia "ämmänuuneja", kalkkikiveen syöpyneitä onkaloita ja rapautumisrakenteita.

Mailaanlahden venerannan viressä länteen ja pohjoiseen avautuvan kallion seinämällä ja lakiosassa kasvaa monia vaateliaita ja uhanalaisia lajeja, kuten kalliorikko. Kallio on ravinteinen liuskekallio, jossa on kalkkisuonia.

Rinnemäen lakiosat ovat karua jäkäläkalliota. Lounaisrinteellä, kallion päällä ja pohjoisseinämän tyvellä kulkee kalkkisuonia. Rinteiden lajisto on edustavaa. Pohjoisseinämällä on kalkkivaikutteista kasvillisuutta. Kallionaluslehdossa kasvaa uhanalainen lehtolitukka ainoalla tunnetulla kasvupaikallaan Manner-Suomessa. Rinnemäelle on tehty luontopolku, jolta avautuu näkymiä ympäristöön.

Kehittämisehdotus: Mailan kylän rakentamattomat lahtien rannat tulisi säilyttää puoliavoimina, jotta vesistöt näkyvät kylämaisemassa. Linnuston takia kaikkea lahtien puustoa ja pensaikkoo ei tule poistaa. Alueen peltojen viljely on maiseman säilymiselle merkittävää.

Metsän reunavyöhykkeitä kannattaa hoitaa monimuotoisina puulajistoltaan ja iältään. Metsähakuissa tulisi säästää reunapuustoa.

Pellon ja metsän tai vesistön reunavyöhykkeiden sekä metsäsaarekkeiden hoitoon on mahdollista hakea maatalouden ympäristösopimus.

1773 - 1783

Geometrinen karta vuosilta 1773-1783.

Kartta: Maila; Karta öfver egorne med delningsbeskrifning 1773-1783 (B17a:6/1-5). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Ämmäsaari

Luonnon suojelualue
Haapasaari

Mailankallio

Tamsaari

Iso-Antti
19.3

Härklahti
14.1

Mailaanlahti
0.9

Veneranta

Veneranta

Mailan reitti

Rantamäki

Mailan kylätontti

Vuorijalavaletto

Ls-alue
Ls-alue

Lepänniemi

Rajanummi

Rinnemäen luontopolku
Kovikko

Kotirinne

Rinnemäki

Rauhankallio

Maila

Saarenpää
11097

Mäntyrinne

Rauhala

Innoonlampi
332

Lammenranta

Iso Riitsilta

Sillanpää

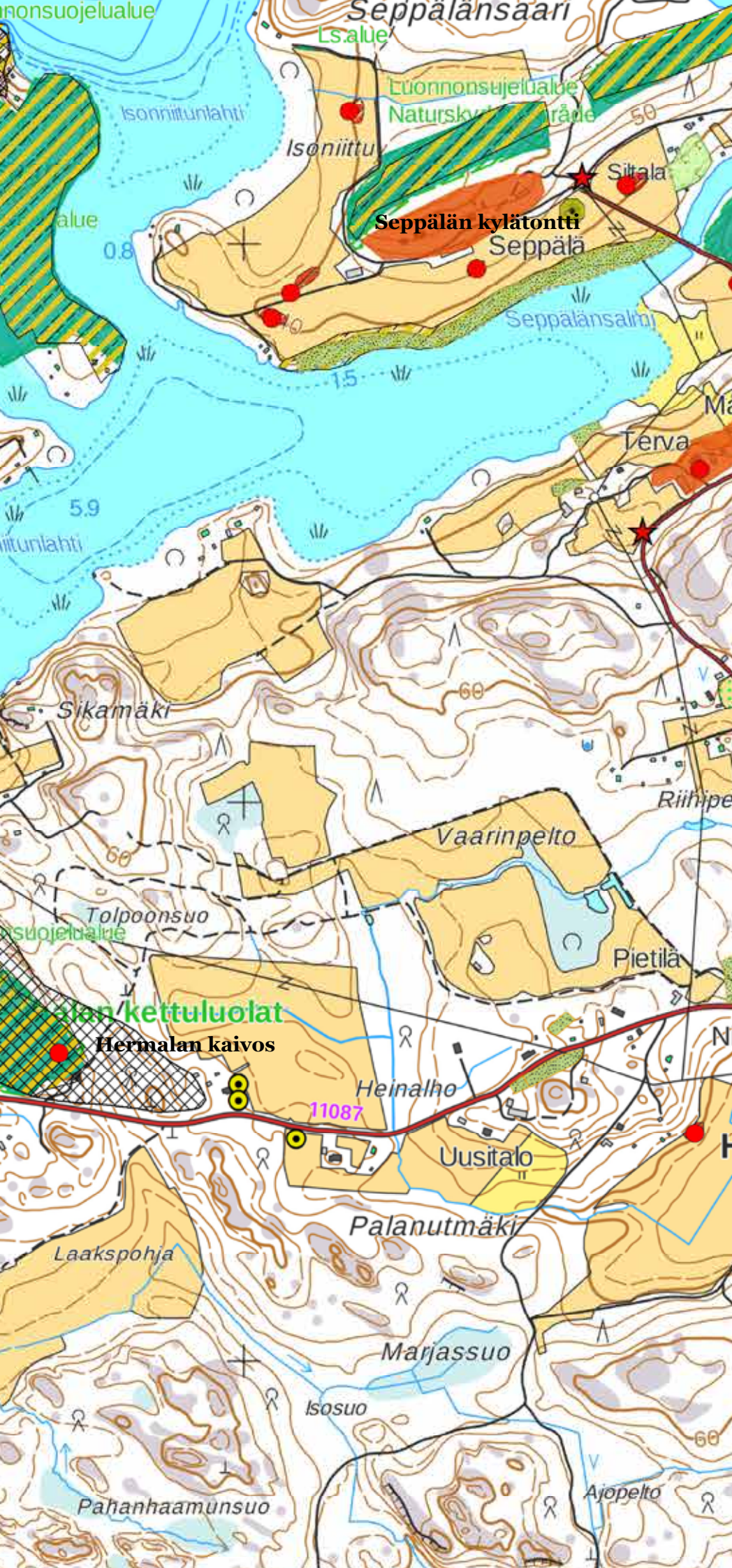
Pikku Riitsilta

Tarsthalho

Muressuo

Luonismäki

Koivula

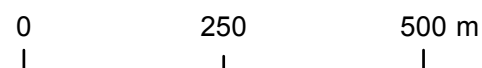
**LOHJAN SAARISTON
MAISEMAN ARVOKARTTA**

MAILAN KYLÄ

- Arboretumtien kohteet
- Näköalapaikka tai laaja näkymä
- Muinaisjäännökset
- Rauhoitettu tai vanha puu
- Lohjan Saariston reitit
- Arvokas kallioalue
- Muinaisjäännösalueet
- Perinnebiotoopit
- Omenatarhat
- Natura 2000 -kohde
- Luonnonsuojelualue
- Keskiaikaiset kylätontit
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue

Yllä mainittujen kohteiden lisäksi arvokkaita ovat kaikki avoimet peltoaukeat sekä hyvinhoidetut rakennukset pihapiireineen ja puutarhoineen.

Kartta ©
Maanmittauslaitos, 2018

Mailan kylämaisemassa on kallioisten mäkien ja alavien peltojen vaihtelua. Kuvassa rakennuksien kohdilla, mäen päällä, on sijainnut vanha Mailan kylätontti. Mailan kylämaisema on

vaihtelevaa. Muutamissa Lohjanjärven lahdissa näkyy kylän alueella vielä vesimaisemaa. Mailan kylä rajautuu Hermalan ja Saarenpään kyliin.

5.20 HERMALAN KYLÄ

Arvot: Hermalan kantatiloja olivat Pietola, Nikla, Kiekla ja Kalla. Kylä sijaitsee Lohjansaaren keskiosassa. Kylän kantatilat sijaitsevat vanhan kylätien, nykyisen Lohjansaarentien, varrella. Tien eteläpuolella ovat Nikla ja Kalla, pohjoispuolella Pietola ja Kiekla. Tilakeskukset sijaitsevat ryhmässä harjanteella, jonka pohjois- ja eteläpuolella ovat kylän vanhat rintapelot. Kyläkeskuksen kaakkoispuolella on Hermalanlahti.

Hermalan kylän kantatilojen lukumäärä on pysynyt samana 1500-luvun puolivälistä lähtien. Kylässä oli vain yksi 1850-luvulla perustettu torppa. Pietolan talo halottiin veljesten kesken vuonna 1939, jolloin talon toinen puolikas sai nimekseen Uusitalo.

Lännessä kylä rajautuu Saarenpään ja Mailan kyliin, pohjoisessa Marttilan kylään ja idässä Paavolan kylään. Lohjansaaren ensimmäinen koulu aloitti Hermalassa, Tyynelän huvilassa, yksityiskouluna vuonna 1896.

Kallan talon päärakennus on rakennettu ennen 1800-luvun puoliväliä. Päärakennus sijaitsee kallioisella mäellä, kyläraitin eteläpuolella. Se sijaitsee lähinnä järveä etelään viettävällä rinteellä. Talourakennukset ovat päärakennuksen itäpuolella. Aitta on vuodelta 1851 ja toinen asuinrakennus 1900-luvun alusta. Vuonna 1914 tehty navetta purettiin vuonna 1987 ja sen perustuksille rakennettiin uusi vaja.

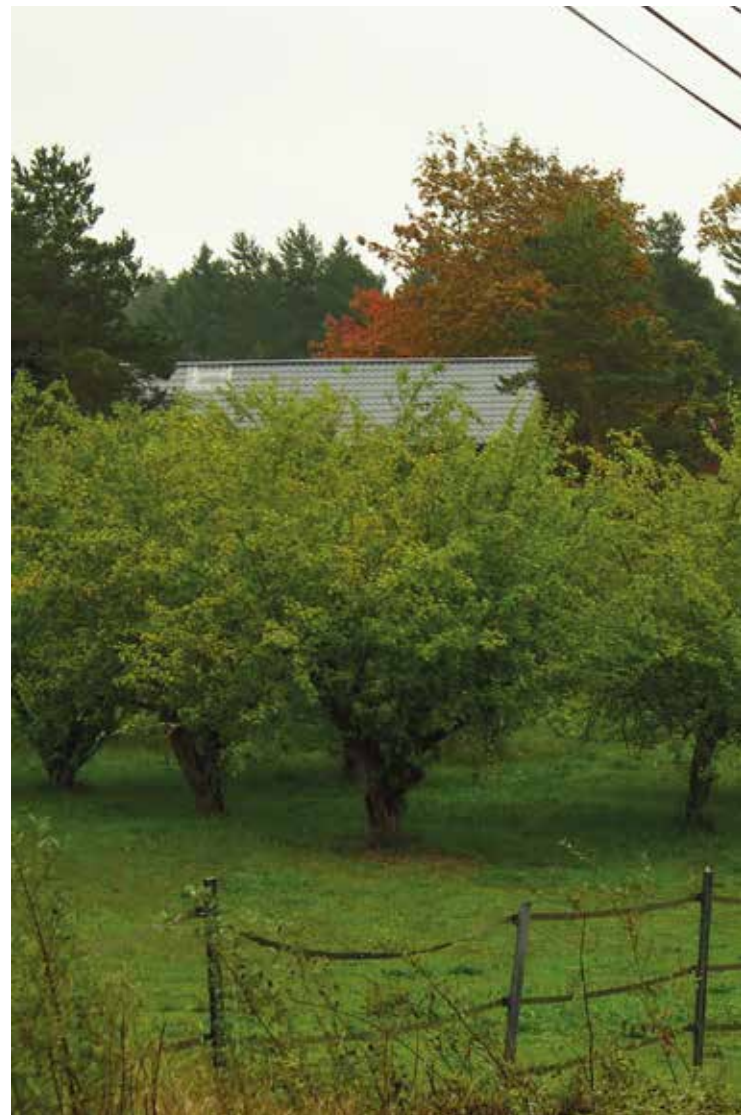
Keklan talo tunnetaan edelleen myös vanhalla nimellään Kiekla. Talon päärakennus paloi 1800-luvun lopulla ja samalle paikalle rakennettiin nykyinen hirsirunkoinen päärakennus. Tilan harmaakivinen navetta on vuodelta 1906 ja vilja-aitta vuodelta 1850. Talo sijaitsee kylän korkeimmalla kohdalla.

Pietilä tilaa kutsutaan myös Piettolan nimellä. Tilan hirsirunkoisessa 1800-luvun alkupuolelta peräisin olevassa päärakennuksessa on tiilikatto ja luonnonkiviperustus. Talon 8-ruutuiset ikkunat ovat alkuperäiset. Talo sijaitsee loivalla kallioisella mäellä. Pihan pohjoislaidalla on vuodelta 1939 peräisin oleva navetta ja mäen alla on pitkänurkkainen

hirsiaitta. Pihapiirissä on myös pärekattoinen syytinkimökki, joka on rakennettu ennen vuotta 1917.

Nikkilän kantatila tunnetaan myös vanhalla nimellään Nikla. Päärakennuksen rakennusvuosi on 1929. Päärakennus sijaitsee kylänraitin eteläpuolella, pienen omenapuutarhan ympäröimänä. Vuonna 1928 rakennettu ja 1930-luvulla jatkettu navettarakennus sijaitsee alempana, päärakennuksen lounaispuolella. Pihapiirissä on myös hirsirakenteinen, lyhytnurkkainen sauna ja lato.

Hermalan kylän peltopinta-ala oli suurimmallaan 103 ha. Vuonna 2000 peltoa oli enää 40 ha. Hermalan kylän asutus on aina sijoittunut maantien varteen.

5.21 HERMALAN KYLÄMAISEMA

Arvot: Kyläkeskuksen tiivis ja suhteellisen yhtenäinen rakennuskanta kyläraitteen muodostaa ehjän kokonaisuuden ja maisemallisen kohokohdan Lohjansaarentien varteen. Kylä sijaitsee järveen viettävän rinteen päällä ja osaksi rinteessä. Kylän taloissa on luovuttu karjataloudesta jo 1980-luvulla ja päätoimisesta maataloudesta 1990-luvun puolivälissä.

Hermalan kyläkeskus on maisemallisesti merkittävä, vaikka Hermalan kyläkeskusta ympäröivät peltoaukeat ovat metsittyneet tai metsitetty.

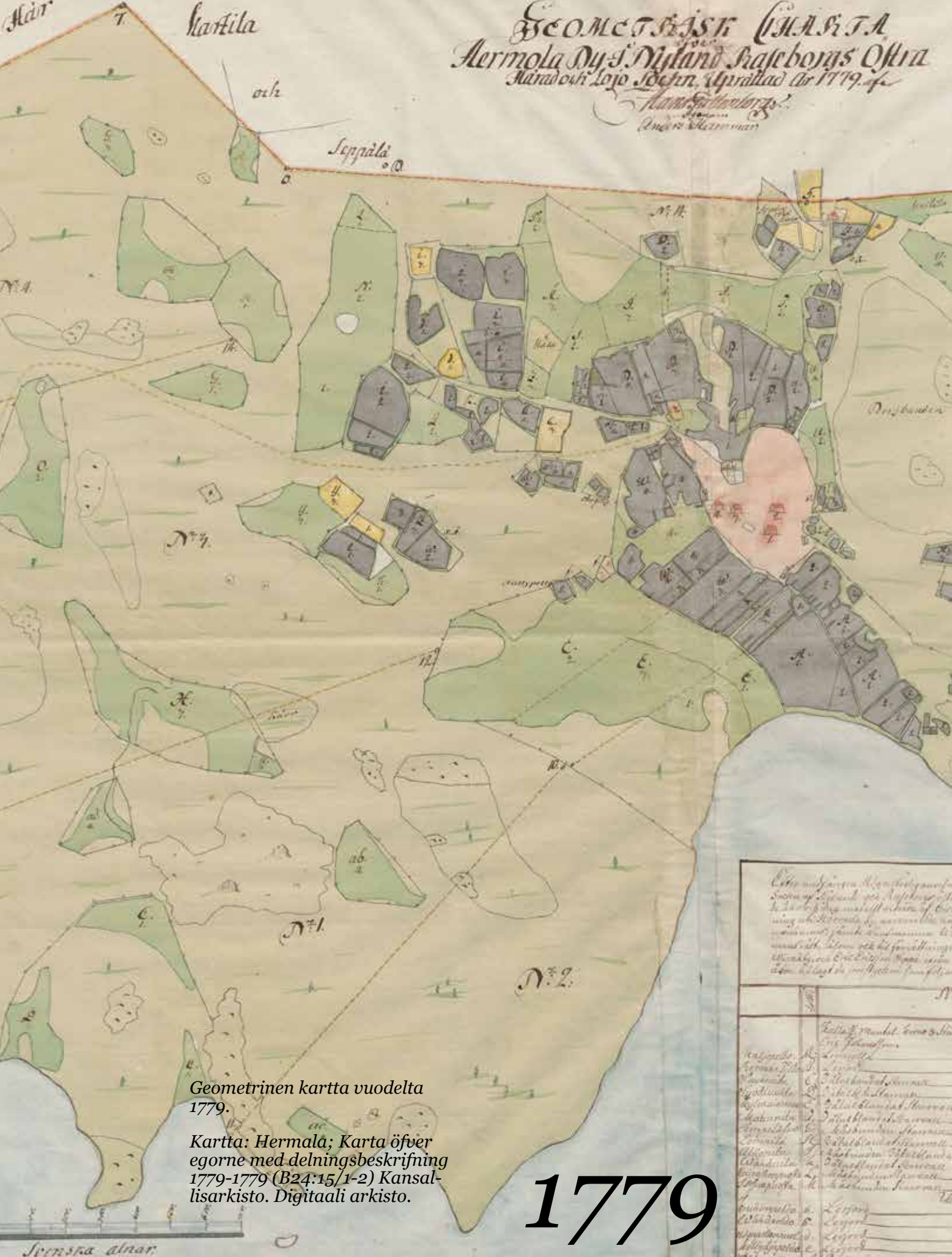
Kylässä on raittimainen tunnelma, sillä myös uudempi rakentaminen on sijoittunut maantien varteen. Kylämaisemassa on paljon erilaisia maisema- ja luontokohteita. Kylästä avautuu myös näkymiä Lohjanjärvelle, Hermalanlahdelle.

Kehittämisehdotus: On arvokasta, jos loput pellot voidaan säilyttää viljelyksessä ja siten avoimina. Vanha hieno kyläkeskus tarvitsee avoimuutta ympärilleen. Uuden rakentamista ei tulisi sijoittaa pelloille vaan tien varteen ja metsänreunoille.

Näkymä Hermalanlahdelle on maisemallisesti tärkeä. Rannan alue sopisi hyvin laiduntamalla hoidettavaksi. Sen hoidossa tulisi tavoitella hakamaista ilmettä ja ottaa huomioon mahdolliset kynäjalavakasvustot. Alueen hoidossa voidaan hyödyntää sopimuslaidunnusta ja maatalouden ympäristösopimusta.

Lohjansaarentien eteläpuolelle istutetut kuuset tulevat muuttamaan maisemaa tulevaisuudessa. Kylän avoimuus ja järvinäkymät sulkeutuvat ja kylän maisemallinen identiteetti muuttuu.

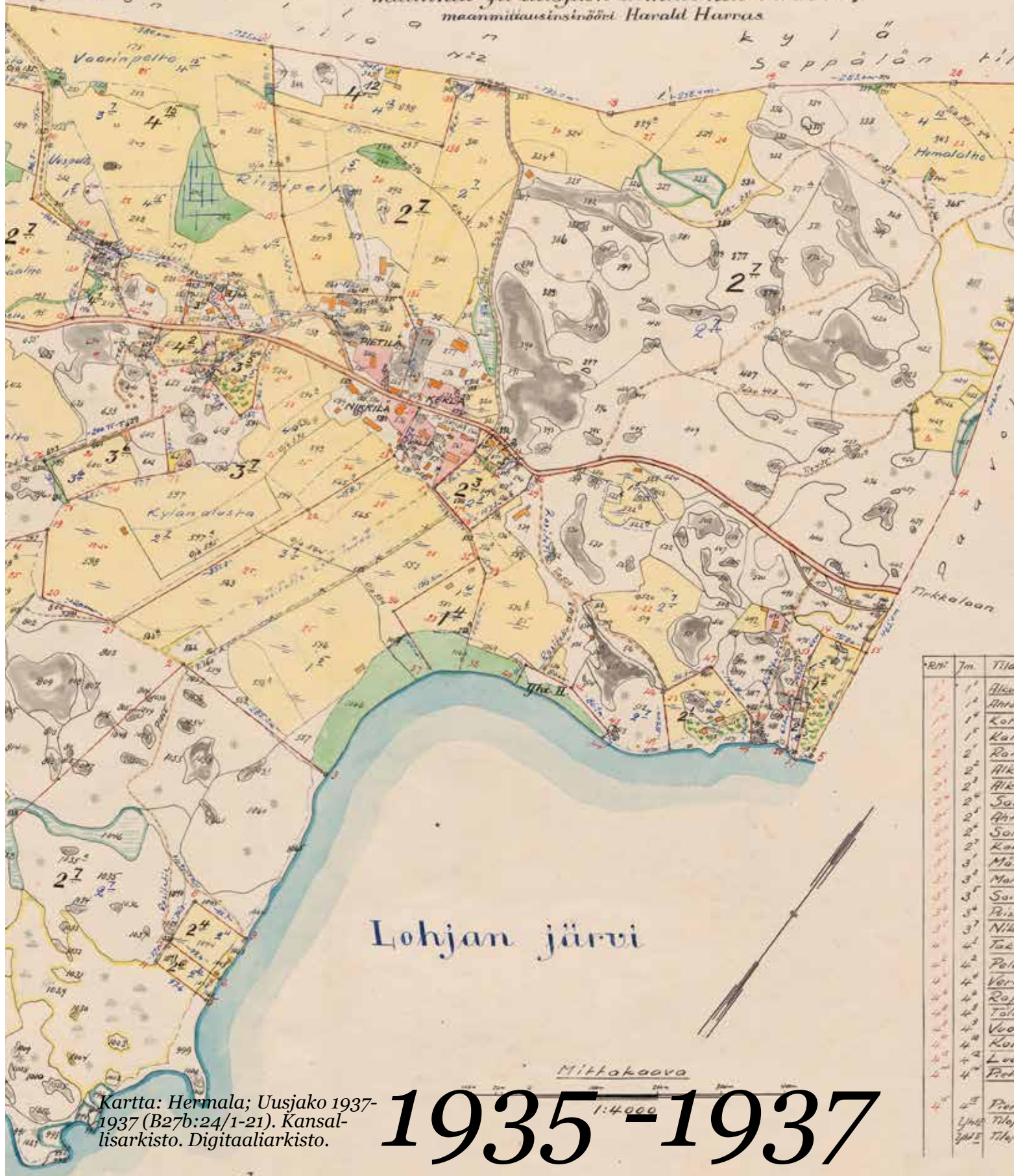

Geometrinen kartta vuodelta 1779.
 Kartta: Hermala; Karta öfver egorne med delningsbeskrifning 1779-1779 (B24:15/1-2) Kansallisarkisto. Digitaalinen arkisto.

<p>Enligt denna karta är det följande...</p>	
<p>1. ...</p>	<p>2. ...</p>
<p>3. ...</p>	<p>4. ...</p>
<p>5. ...</p>	<p>6. ...</p>
<p>7. ...</p>	<p>8. ...</p>
<p>9. ...</p>	<p>10. ...</p>
<p>11. ...</p>	<p>12. ...</p>
<p>13. ...</p>	<p>14. ...</p>
<p>15. ...</p>	<p>16. ...</p>
<p>17. ...</p>	<p>18. ...</p>
<p>19. ...</p>	<p>20. ...</p>
<p>21. ...</p>	<p>22. ...</p>
<p>23. ...</p>	<p>24. ...</p>
<p>25. ...</p>	<p>26. ...</p>
<p>27. ...</p>	<p>28. ...</p>
<p>29. ...</p>	<p>30. ...</p>
<p>31. ...</p>	<p>32. ...</p>
<p>33. ...</p>	<p>34. ...</p>
<p>35. ...</p>	<p>36. ...</p>
<p>37. ...</p>	<p>38. ...</p>
<p>39. ...</p>	<p>40. ...</p>
<p>41. ...</p>	<p>42. ...</p>
<p>43. ...</p>	<p>44. ...</p>
<p>45. ...</p>	<p>46. ...</p>
<p>47. ...</p>	<p>48. ...</p>
<p>49. ...</p>	<p>50. ...</p>
<p>51. ...</p>	<p>52. ...</p>
<p>53. ...</p>	<p>54. ...</p>
<p>55. ...</p>	<p>56. ...</p>
<p>57. ...</p>	<p>58. ...</p>
<p>59. ...</p>	<p>60. ...</p>
<p>61. ...</p>	<p>62. ...</p>
<p>63. ...</p>	<p>64. ...</p>
<p>65. ...</p>	<p>66. ...</p>
<p>67. ...</p>	<p>68. ...</p>
<p>69. ...</p>	<p>70. ...</p>
<p>71. ...</p>	<p>72. ...</p>
<p>73. ...</p>	<p>74. ...</p>
<p>75. ...</p>	<p>76. ...</p>
<p>77. ...</p>	<p>78. ...</p>
<p>79. ...</p>	<p>80. ...</p>
<p>81. ...</p>	<p>82. ...</p>
<p>83. ...</p>	<p>84. ...</p>
<p>85. ...</p>	<p>86. ...</p>
<p>87. ...</p>	<p>88. ...</p>
<p>89. ...</p>	<p>90. ...</p>
<p>91. ...</p>	<p>92. ...</p>
<p>93. ...</p>	<p>94. ...</p>
<p>95. ...</p>	<p>96. ...</p>
<p>97. ...</p>	<p>98. ...</p>
<p>99. ...</p>	<p>100. ...</p>

Hermalan kylän kaikista tiluksista Lohjan kuntaa, Uudenmaan läänin

Piirirajat käynnynyt ja tilukset uusjako varten
mitannut ja uusjaon toimittanut vv. 1935-37
maanimittausinsinööri Harald Havras

Kartta: Hermala; Uusjako 1937-1937 (B27b:24/1-21). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Mittakaava
1:4000
1935-1937

Seppälän ja Marttilan kylille ovat ominaisia kohti vesistöjä loivasti laskevat rinteet. Maisema on pienimuotoista ja kiinnostavaa. Tiet kulkevat vanhoja linjauksiaan ja esittelevät hyvin maisemaa.

5.22 SEPPÄLÄNSAARI, MARTTILA JA MUS- SAARI

Arvot: Seppälän kylä erotettiin Marttilan kylästä 1570-luvulla. Seppälän kylä onkin ainoa kylä, jonka tarkka syntyaika tunnetaan alueella. Marttilan kantatiloja ovat Martti ja Terva. Seppälän tilan kantatila on Seppälä, joka on ollut vuodesta 1876 saman suvun omistuksessa oleva toimiva maatila. Martin tila myytiin vuonna 1973 ja jaettiin useisiin palstoihin. Tilan talouskeskuksessa on matkailutila Martinpiha. Tervan tilalla harjoitetaan aktiivisesti maataloutta.

Mussaareissa on noin 40 kesämökkiä. Ne lohkottiin 1950-60 -luvuilla saareen. Monet mökit ovat säilyneet samojen sukujen hallussa tähän päivään saakka. Mussaaren keskellä on luonnonsuojelualue ja saareissa on arvokas kallioalue.

5.23 SEPPÄLÄNSAAREN JA MARTTILAN KYLÄMAISEMA

Arvot: Seppälän ja Marttilan maisema on hyvin viehättävää kumpuilevan maaston, vanhojen tilakeskusten ja runsaiden vesistö näkymien takia. Seppälänsalmen yli avautuu näkymiä salmen vastakkaisille puolille. Savilahden ja Seppälänlahden rannoilla on luonnonsuojelualueita ja Natura 2000 -alueita. Rannat ovat matalia ja ruovikkoisia. Salmessa voi tavata kaulus- ja harmaahaikaroita. Saaren eteläpuolta suojaa saaren pohjoisreunan sankka havupuumetsä. Pohjoispuolella avautuvat tuliset selkävedet.

Seppälänsaareissa on kalkkipitoista kasvilajistoa, kuusivaltaista lehtoa ja lehtomaista kangasta. Lajistossa on uhanalaisia sammalia. Saarella on kolme valtakunnallisesti arvokasta lehtoa. Seppälänsaaren etelärannalla on perinnemaisemaintoinnissa maakunnallisesti arvokkaaksi todettua laidunniittyä, jossa on edustavaa niittykasvillisuutta. Seppälänsaari kuuluu luonnon monimuotoisuudeltaan kaikkein arvokkaimpiin alueisiin Suomessa perustuen kalkkivai- kutteisuuteen ja siihen liittyvään korkeaan lajistolliseen arvoon.

Kehittämisehdotus: Alueen perinnebio- toopit ja rantojen luonnonhoitokohteet tulisi saada hoitoon. Niiden hoitoon voi hakea ympäristösopimuksen. Ranta-alueiden hoitaminen on mahdollista yhdistämällä raivaamista ja laidunnusta.

Alueen maisemassa pellot ovat arvokas elementti. Peltojen avoimuus säilyy jatkamalla viljelyä. Parasta maisemanhoitoa kylämaisemassa on viljelyn jatkuminen. Alueen viljelyä voidaan monipuolistaa viljelykasvivalinnoilla ja niiden vuosittaisella vaihtelulla. Myös maisemakasveja voi hyödyntää viljelykierrossa.

Metsänreunat rajaavat kylien maisematilaa. Monipuolisen puulajiston vaaliminen on tärkeää maiseman monimuotoisuuden kannalta.

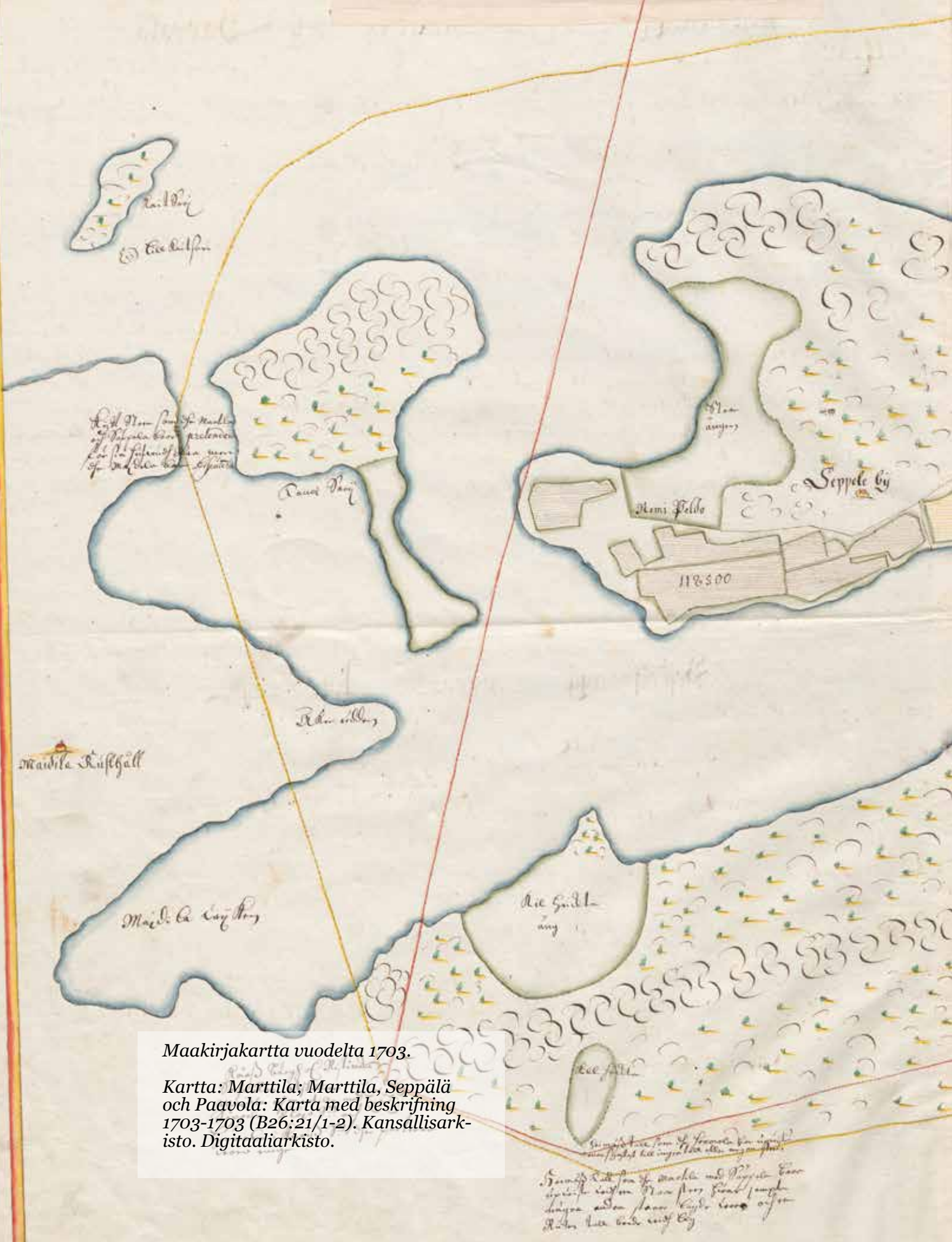
5.24 TAMSAARI

Arvot: Tamsaaren pohjoiskärjessä on pohjoiseen aukeava Lohjanjärven rantakallio. Kallioperä on kalkkipitoista hapanta gneissia. Kallio on lakiosiltaan karu, mutta seinämällä ja tyvellä on kalkkivai- kutusta. Pienilmastollisen äärevyyden ja kalkkivaiikutuksen takia alueella on monia harvinaisuuksia, muun muassa erittäin uhanalaisia sammalia ja tunturikiviyrtti.

Tamsaaren keskiosassa on rehevää kuusi-pähkinälehtoa ja rantalehtoja. Alueella on vaateliasta ja harvinaista lehtolajistoa, muun muassa lehtoneidon- vaippa, lehtosinijuuri ja soikkokaksikko. Myös sienilajisto on monipuolinen.

Tamsaari liittyy Karkalin kalakerhon historiaan. Asuntosäästäjät ry lahjoitti Tamsaaren ja Haapasaaren maa-alueet yhdistysmuotoiselle kalakerholle. Karkalin kalakerho perustettiin vuonna 1962. Kerho jakoi yhdistyksen jäsenille palstoja ja saareen nousi tyyppipiirrosten mukaan rakennettuja samanlaisia kalamajoja ja kaksi saunamajaa.

Vanhoissa kartoissa Tamsaaren eteläosa on ollut niittyä ja myöhemmin peltoa.

Maakirjakartta vuodelta 1703.

Kartta: Marttila; Marttila, Seppälä
 och Paavola: Karta med beskrifning
 1703-1703 (B26:21/1-2). Kansallisark-
 isto. Digitaaliarkisto.

Raf. Salmen
Raf. Salmen

Charta nyvä Väppälä och
Markila Belagitt & Kapborgz
Wäskre Söder och Svaris
Sojo Vochu affmatt år
1703

1703

Rävingebäck

Suo äkeren

69750

71300

Suo äkeren

Hyllen allst
Markila

74600

Markila

74600

Suo äkeren

94400

1000

Markila ägth.

Suo äkeren

Suo äkeren
Markila
af Svaris

Köluen ogu Suva äkeren
Markila af Svaris
af Svaris

Ärendes bilda för
Svaris och Markila
af Svaris och Svaris
Markila af Svaris

Ärendes bilda för
Svaris och Markila
af Svaris och Svaris
Markila af Svaris

Skala i länarim
Bastard

1860
Seppälän tilkinnän perustelu vuodelta 1916

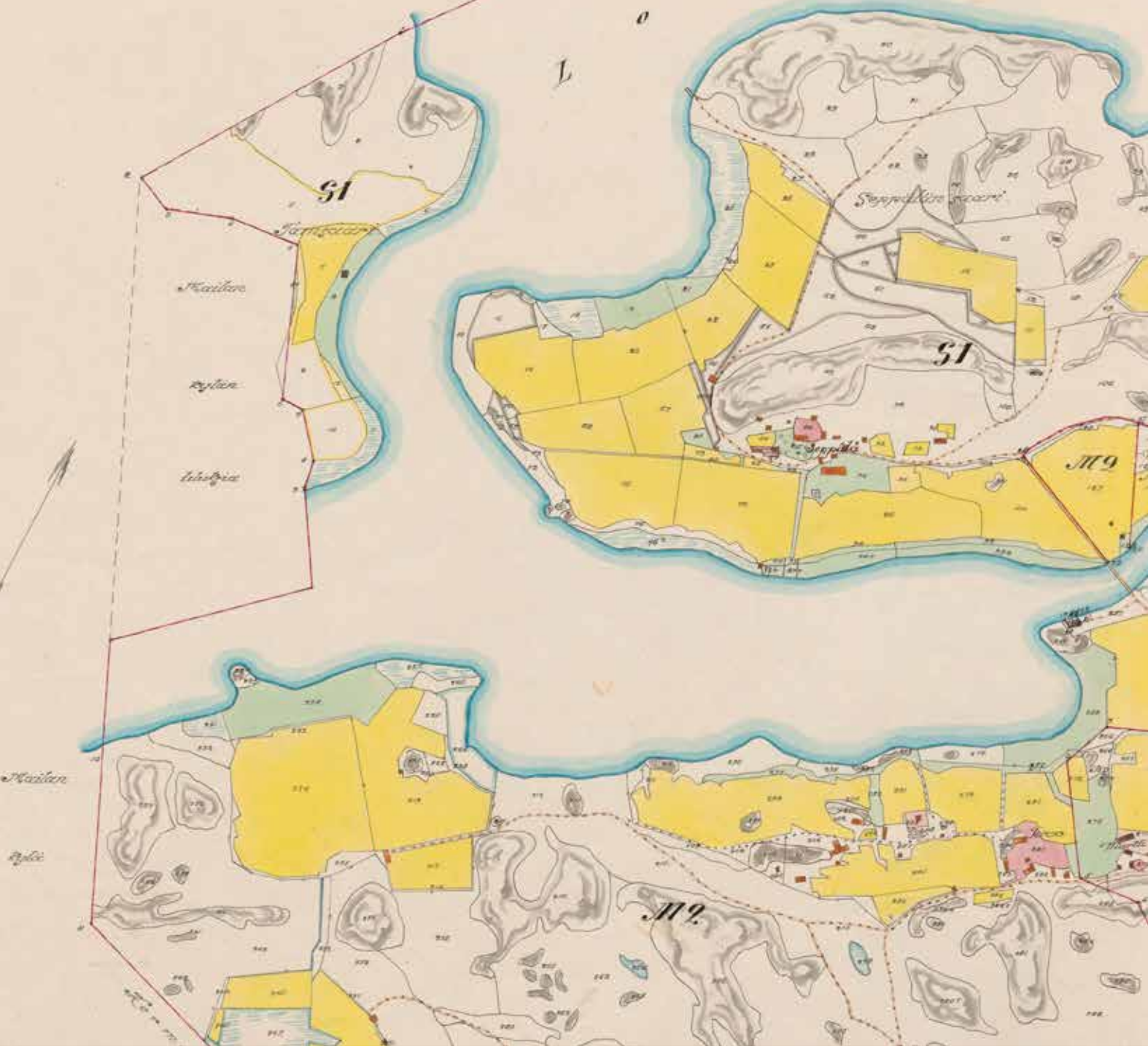
Muuttokortti

Seppälän tilkinnästä

Seppälän tilkinnän perustelu vuodelta 1916

Uudenmaan tilkinnästä

Tässä muuttokortissa on esitetty Seppälän tilkinnän perustelu vuodelta 1916. Kortin laatimiseen on käytetty Seppälän tilkinnän perustelu vuodelta 1916. Kortin laatimiseen on käytetty Seppälän tilkinnän perustelu vuodelta 1916.

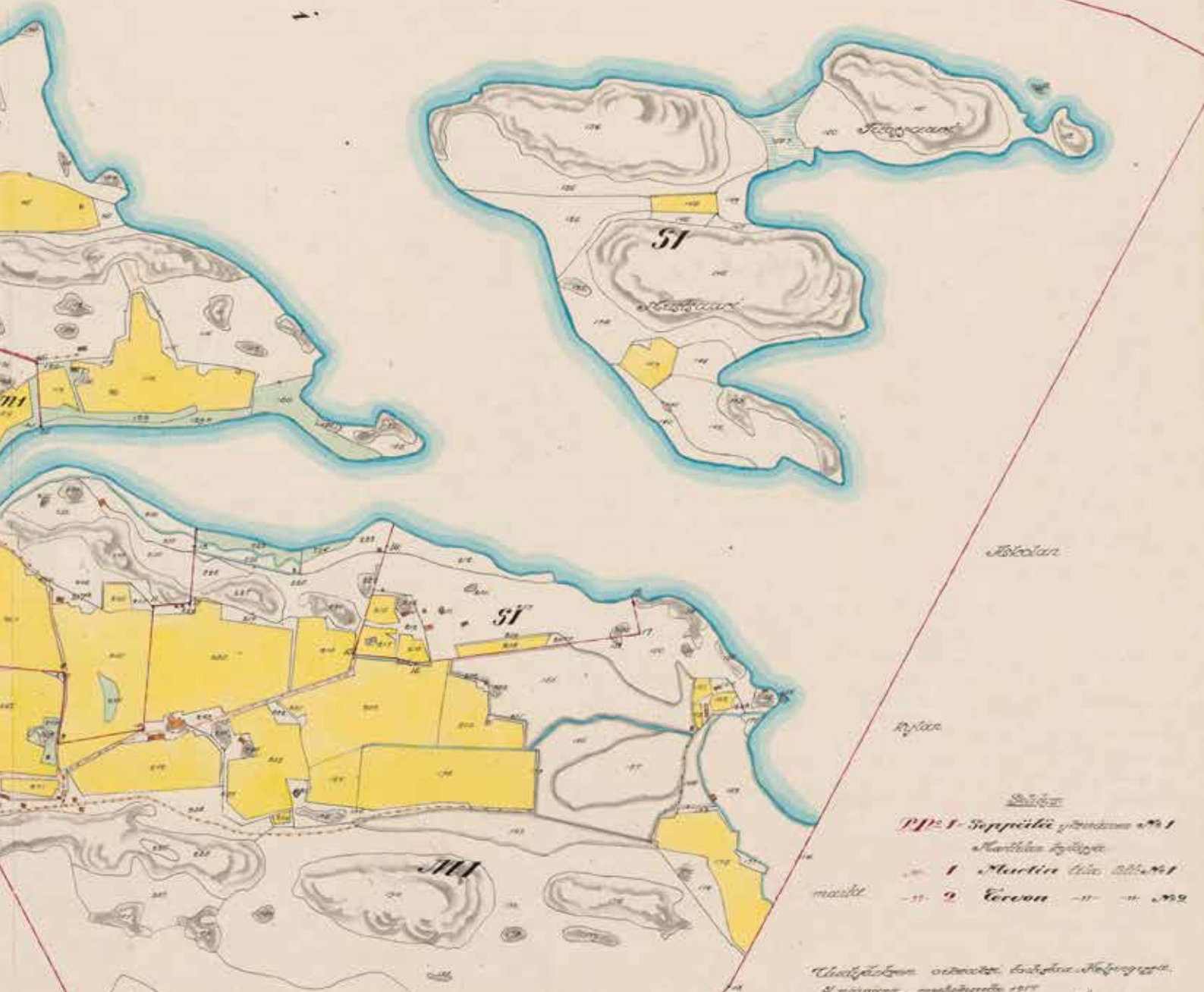

Isojaon täydennyskartta vuodelta 1916. Tässä vaiheessa on peltopinta-ala jo suurimmillaan. Myös laajoja niittyjä oli vielä käytössä. Osa Tamsaaresta on kuulunut tässä vaiheessa

Seppälän kylään. Saaren eteläosassa on ollut niittyä ja saarella on ollut myös viljeltyä peltoa. Myös Mussaarella Seppälän tilaan kuuluvat kaksi pientä peltoa.

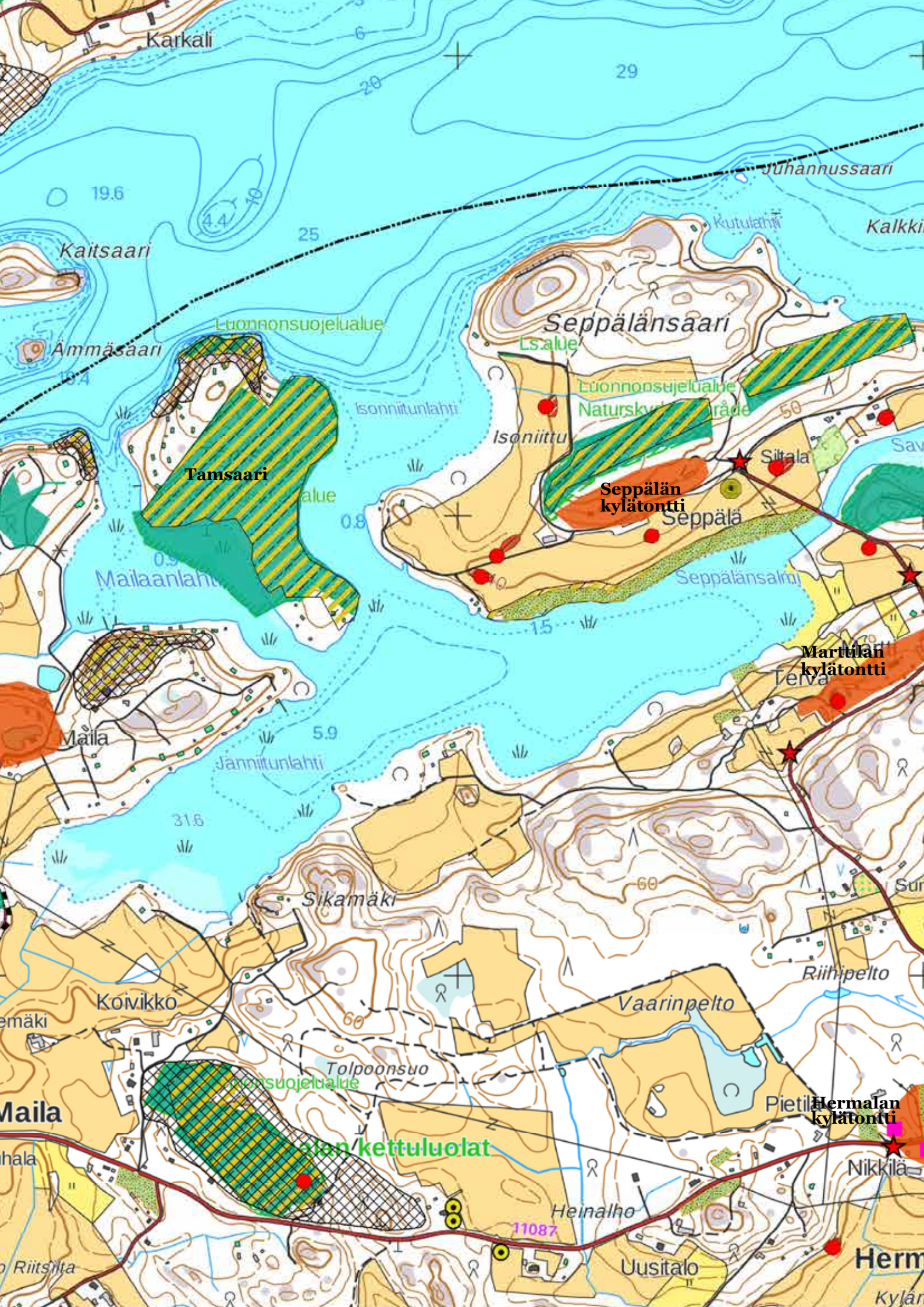
Tämä kartta on laadittu, työt-
sillä ja merialueilla maastokartoista, pel-
tosektoreista, maanmittauskartoista
18 päivästä tammikuuta 1916
A. Hannula.

1916

Kartasta voidaan myös nähdä Sep-
pälän, Tervan ja Martin tilojen raja ja
maanomistus. Kylien peltomaisema on
ollut yhtenäistä ja avara. Rannat
ovat olleet avoimia rantaniittyjä.

Kartta. Marttila; N:o 1-2 sekä Sep-
pälän yksinäistö N:o 1 Seppälän ky-
lässä, isojaontäydennys ja tilusmittaus
1916-1916 (B26:21/20-27). Kansal-
lisarkisto. Digitaaliarkisto.

LOHJAN SAARISTON
MAISEMAN ARVOKARTTA

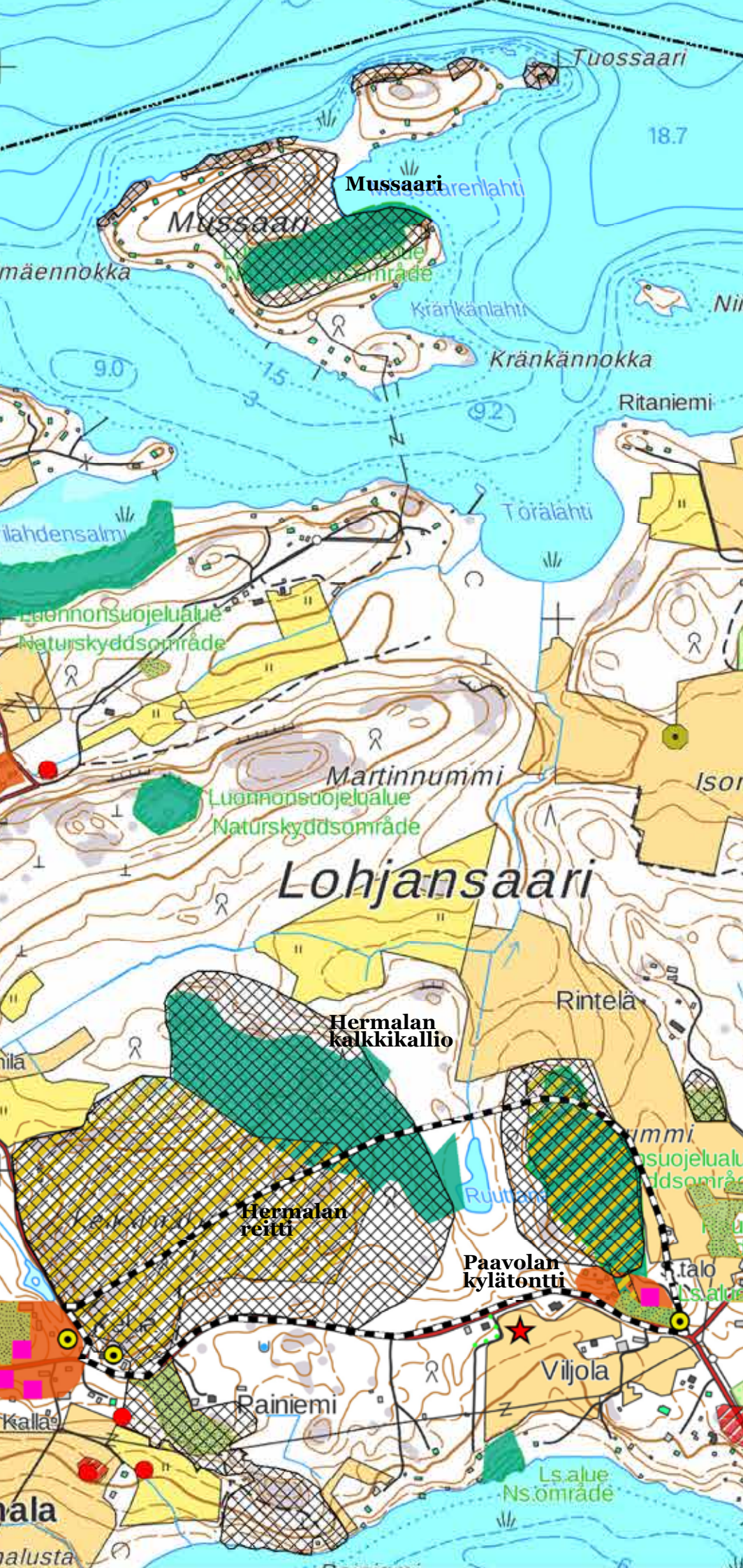
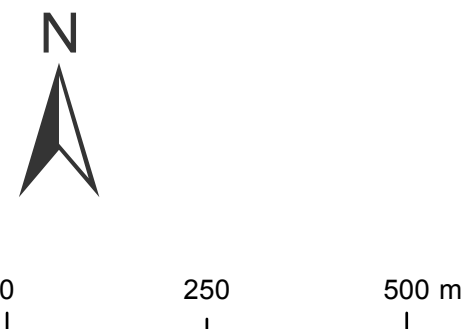
SEPPÄLÄN, MARTTILAN JA
HERMALAN KYLÄT

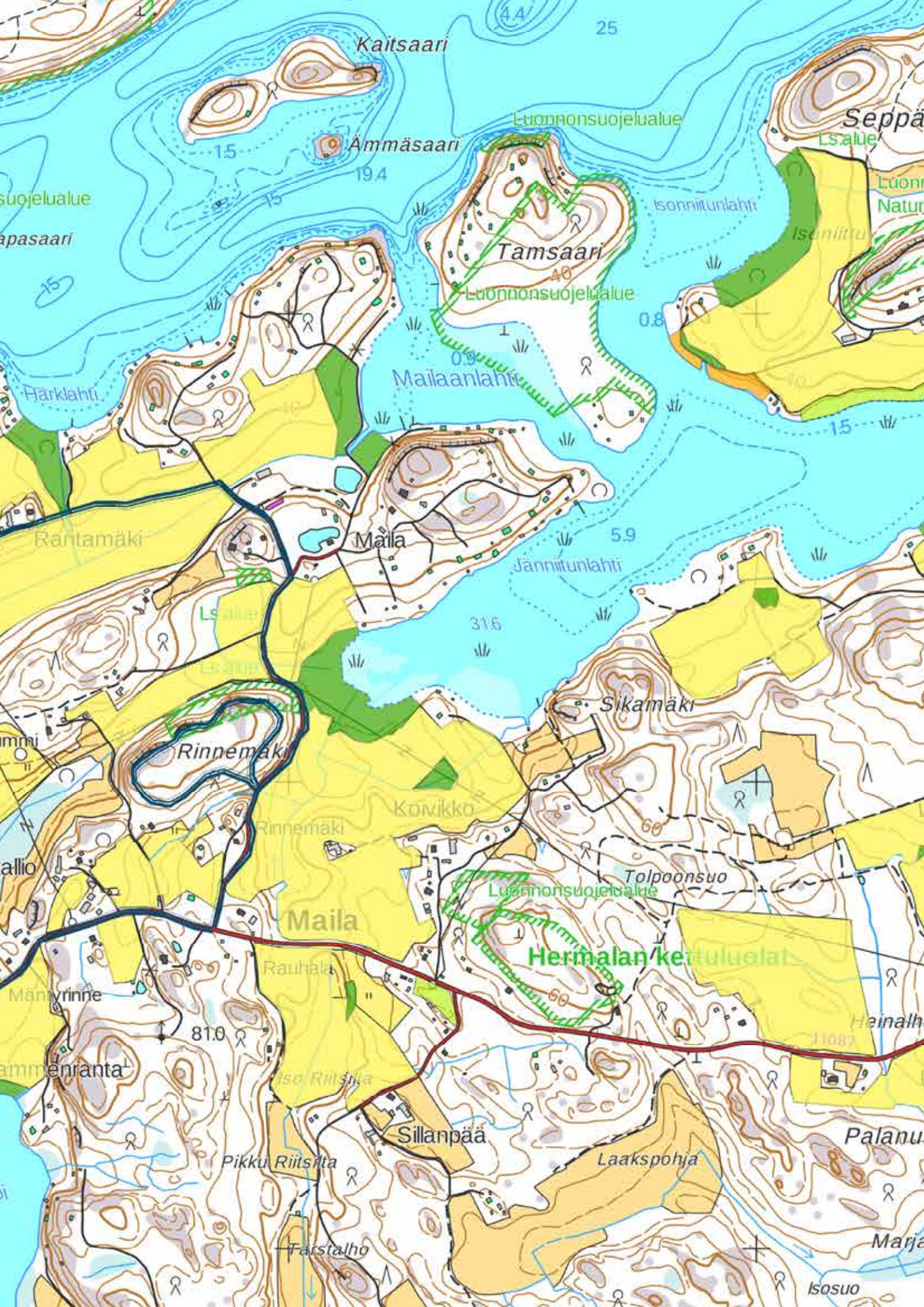
- Arboretumtien kohteet
- Näköalapaikka tai laaja näkymä
- Muinaisjäännökset
- Rauhoitettu tai vanha puu
- Arvokkaat inventoidut rakennukset

- Lohjan Saariston reitit
- Arvokas kallioalue
- Muinaisjäännösalueet
- Perinnebiotoopit
- Omenatarhat
- Natura 2000 -kohde
- Luonnonsuojelualue
- Keskiaikaiset kylätontit
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue

Yllä mainittujen kohteiden lisäksi arvokkaita ovat kaikki avoimet peltoaukeat sekä hyvinhoidetut rakennukset pihapiireineen ja puutarhoineen.

Kartta ©
Maanmittauslaitos, 2018

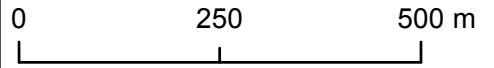

LOHJAN SAARISTO

MAISEMANHOITO-SUUNNITELMA

MAILAN, SEPPÄLÄN JA HERMALAN KYLÄT

- Ylläpidettävät reitistöt
- Perinnebiotoopit, ympäristösopimus
- Luonnonhoitokohteet, ympäristösopimus
- Näkymien avaaminen, raivaus
- Säilytettävä avoimuus

Kartta ©
Maanmittauslaitos, 2018

5.25 PAAVOLAN KYLÄ

Arvot: Paavolan kylä on aina ollut Saariston elämän kannalta keskeisessä paikassa. Kylässä on vanha koulurakennus ja seurantalo. Kylän kantatilat olivat Ylhäinen ja Alhainen. Alhainen, joka on saanut ilmeisesti nimensä sijaintinsa takia, oli nykyisen Toivarin paikalla. Toinen kylän kantatiloista on sijainnut samalla mäellä kuin seurojentalo nyt. Molemmat kantatilat liitettiin myöhemmin Ahtialan tilaan.

Elokuussa 1896 kokoontui Lohjansaareissa 15 tilanomistajaa, joista vain kuusi osasi kirjoittaa nimensä, Saaren koulun perustamiskokoukseen. Siitä sai alkunsa opetus kyläkunnassa, jonka sanottiin olevan reppuryssien ja viinan salapolttajien pesäpaikka. Lohjansaaren koulu perustettiin vuonna 1898. Hirsirakenteista koulua alettiin heti rakentaa ja se lienee ollut valmiina vuonna 1900. Rakennusta laajennettiin luoteispuolelle

vuosina 1925-1926, jolloin rakennus sai nykyisen asunsa. 1930-luvulla tehtiin talousrakennus; navetta, rehusuoja, halkosuoja, kaksi aittaa ja yksi varasto toiseen pätyyn. Koulurakennukset sijaitsevat Pietiläntien kaakkoispuolella kyläkeskuksessa, metsäisellä mäenrinteellä.

Ensin koulun nimi oli Paavolan koulu, sitten Saaren koulu ja lopuksi Lohjansaaren koulu. Koulu lakkautettiin vuonna 2014. Koulussa on nykyisin yksityiskoti ja yritys.

Lohjansaaren Seurantalo sijaitsee kauniilla paikalla mäen päällä. Lohjanjärven Saariston nuorisoseura perustettiin vuonna 1916 ja toiminnalle tarvittiin talo. Muutamat saarelaiset matkustivat Terijoelle merkitsemään ja purkamaan kesähuvilan, josta tulisi seurantalo. Talon rakennuksen runko tuotiin vuonna 1922 Terijoelta junalla Kirkniemen asemalle ja siitä eteenpäin hevoskyydillä nykyiselle paikalleen. Arvokkaat vihkiäisjuhlat vietettiin 15.7.1923. Tilaisuudessa esitettiin

Lohjansaaren vanha koulu

muun muassa Minna Canthin suuri kolminäytöksinen näytelmä Anna-Liisa, Toini Jännes soitti pianoa sekä Outi ja Saima Harmaja lauloivat.

Hirsisen rakennuksen ulkoasu on pitkälti samanlainen kuin Terijoella. Rakennuksen kaakkoispäädyssä on avokuisti. Seurantalossa järjestetään tapahtumia ja myyjäisiä sekä paikallisten yhdistysten juhlia. Seurantaloa vuokrataan myös yksityisille. Rakennuksen pohjoispuolella on laajahko piha, jonka luoteiskulmassa on ulkovessa ja varistorakennus 1980-luvulta. Seurantalo edustaa osin jälkijugendia, osin 1920-luvun klassismia ja etenkin sisäpuoli kansallisromantiikkaa.

Talon omistaa Lohjan Saaristo-seura ry. Tontin omistaa Kirkniemen kartano Oy, jonka kanssa seuralla on toistaiseksi maanvuokrasopimus vuoteen 2031.

Toivarin tilan hirsinen päärakennus on osittain peräisin luultavasti vuodelta 1790. Se on Alhaisen kantatilan

vanha päärakennus. Rakennuksen nykyisen omistajan vanhemmat ostivat talon Juho Jännekseltä vuonna 1949. Jännes joutui luovuttamaan maata, mutta myi talon mieluummin vapaalla kaupalla. Jänneksen aikaan talo oli ollut työntekijöiden asuntona ja siellä asui kolme perhettä. Päärakennus on ollut aikoinaan kylän tanssitalona, siinä on sijainnut myös kylän postitoimisto. Jänneksen aikaan oli tehty avokuisti sisäänkäynteineen. Toivarin talo sijaitsee Paavolan kyläkeskuksessa seurantalonsa ja koulun välissä. 1950-luvun navetta sijaitsee päärakennuksen lounaispuolella. Pihapiiriin on aiemmin kuulunut myös luhtiaitta sekä jalka-aitta. Jalka-aitta on nykyisin Lohjan museon pihassa.

Lohjansaaren ja Paavolan kylään perustettiin ainutlaatuinen Fruticetum-hedelmäajipuu- ja marjakasvitieteen puutarha vuonna 2008. Se on näytepuutarha, johon kerätään kaikki Suomessa menestyvät monivuotiset, puuvartiset hedelmä- ja marjakasvilajit. Puutarhaa rakennetaan kasvitieteellisiä

kriteerejä noudattaen. Puutarhan kantavana ajatuksena on, että kaikki hedelmä- ja marjakasveja kiinnostuneet voivat tulla katsomaan ja myös maistelemaan hedelmiä ja samalla tutustumaan kasveihin, joita voidaan kasvattaa ainakin eteläisimmässä Suomessa. Puutarhassa ihmiset voivat nähdä puut ja pensaat täysikasvuisina ja satoa tuottavina.

5.26 PAAVOLAN KYLÄMAISEMA

Arvot: Paavolan kylän maisema alkaa Paavolan sillalta. Kylä on maisemallinen solmukohta. Siinä tiestö haarautuu ja alueella on merkittäviä rakennuksia ja toimintoja. Alueen peltopinta on vähentynyt. Peltoja on jäänyt asutuksen ja metsityksen alle. Erityisesti rantapellot ovat muuttuneet tonteiksi.

Kylä on muodostunut suojaivan salmen rantaan. Sitä suojaavat ympärillä olevat mäet ja kallioalueet. Kylän alueella on monia pienialaisia perinnebiotooppeja.

Kylämaisema on ilmeeltään vielä avoin, Seurantalonsa mäeltä avautuu viehättävä vesistönäkymä. Pohjoiseen päin jatkuu pitkä peltoaukea lisäten kylä avaruutta. Fruticetumin hedelmäpuutarha ja sen eteläpuolinen pelto vesistönäkymineen ovat maisemassa merkittäviä. Hedelmäpuutarha tulee kasvaessaan olemaan merkittävä yksityiskohta kylämaisemassa.

Seurantalonsa ympäristö on arvokas luontokohde. Toiminnan kannalta kylässä on runsaasti pysäköintitilaa. Kylästä on helppo lähteä tutustumaan Saariston reitteihin ja luontopolkuihin.

Kehittämisehdotus: Kylän peltojen avoimuuden säilyttäminen ja viljelyn jatkuminen on tärkeää.

Keskeisen sijainnin takia kylässä tulisi olla koko Saaristosta kertova opastaulu. Opastaulussa olisi hyvä olla kartta mihin on merkitty kaikki alueen maiseman ja luonnon arvot sekä kylät. Opastaulun tai opastuskatoksen voisi sijoittaa myös Paavolansillan veneenlaskupaikan pysäköintialueelle.

Lisäksi alueen rakenteiden ja opasteiden kunto on vaihteleva. Kokonaisuuteen tulisi kiinnittää huomiota.

Paavolan alueella tulisi jatkaa pe-

rinnebiotooppien hoitoa ja ottaa hoitoon hoitamattomat alueet. Alueille kannattaa hakea ympäristösopimus.

5.27 PAAVOLAN TAMMI JA ALUEEN MUUT ARVOKKAAT SUURET PUUT

Arvot: Lohjansaareissa on monia vanhoja tammia. Paavolan tammi on yli 300-vuotias tammi. Se on yksi kuvatuimmista puista Suomessa. Paavolan tammien ympäristöä on suojattu liialta kulumiselta kulkuestein ja pitkospuilla.

Metsäliitto istutti 1980-luvun puolivälissä sitä ympäröineille pelloille kuusikon. Tammi oli saanut sitä ennen kasvaa mahdollisesti vuosisatoja valoisassa paikassa pellon tai niityn keskellä. Puuvanhuksen ympärysmitta on lähes viisi metriä ja oksat kurottavat yli kymmenen metrin päähän rungosta.

Suuria tammia näkyy siellä täällä muuallakin saariston alueen pelto- ja tiemaisemassa sekä luontopoluilla. Saaristossa on myös muutamia vanhoja ja kookkaita jalopuita: vaahteroita, saarnia, jalavia ja lehmuksia.

Kehittämisehdotus: Suuret vanhat puut ansaitsevat tulla näkyviin maisemassa. Vanhoja puita on Suomessa vähän. Lohjan Saaristossa niitä näkee harvinaisen paljon.

Maisemallisesti merkittävät suuret puut kannattaa tuoda esiin, myös tonteilla. Niiden alispuusto tulisi poistaa. Maanomistajien luvalla voidaan esimerkiksi talkoilla raivata alispuut ja liian lähellä kasvavat muut puut pois.

Kartasta voidaan päätellä, että Paavolan loiville rantapelloille on mahdollisesti tullut lisääalaa 1800-luvun Lohjanjärven vedenlaskusta.

Kartta: Marttila; Marttila, Seppälä och Paavola: Karta med beskrifning 1703-1703 (B26:21/1-2). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

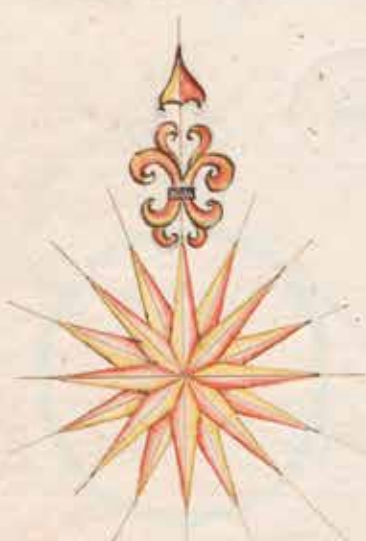
1703

Charta vvyä Pafwala Sve-
lagitt 7 Kaspborgs Skästra
Marady och Naris Loyo
affmått år 1703

Rolmyn gån Fasa
allt till Gamla machilla
med Pappan, all Källa och
Lafwala

Nimalla alan
Kungat allt till
Gamla of
Lafwala

Mitt till allt till
Gamla of Lafwala

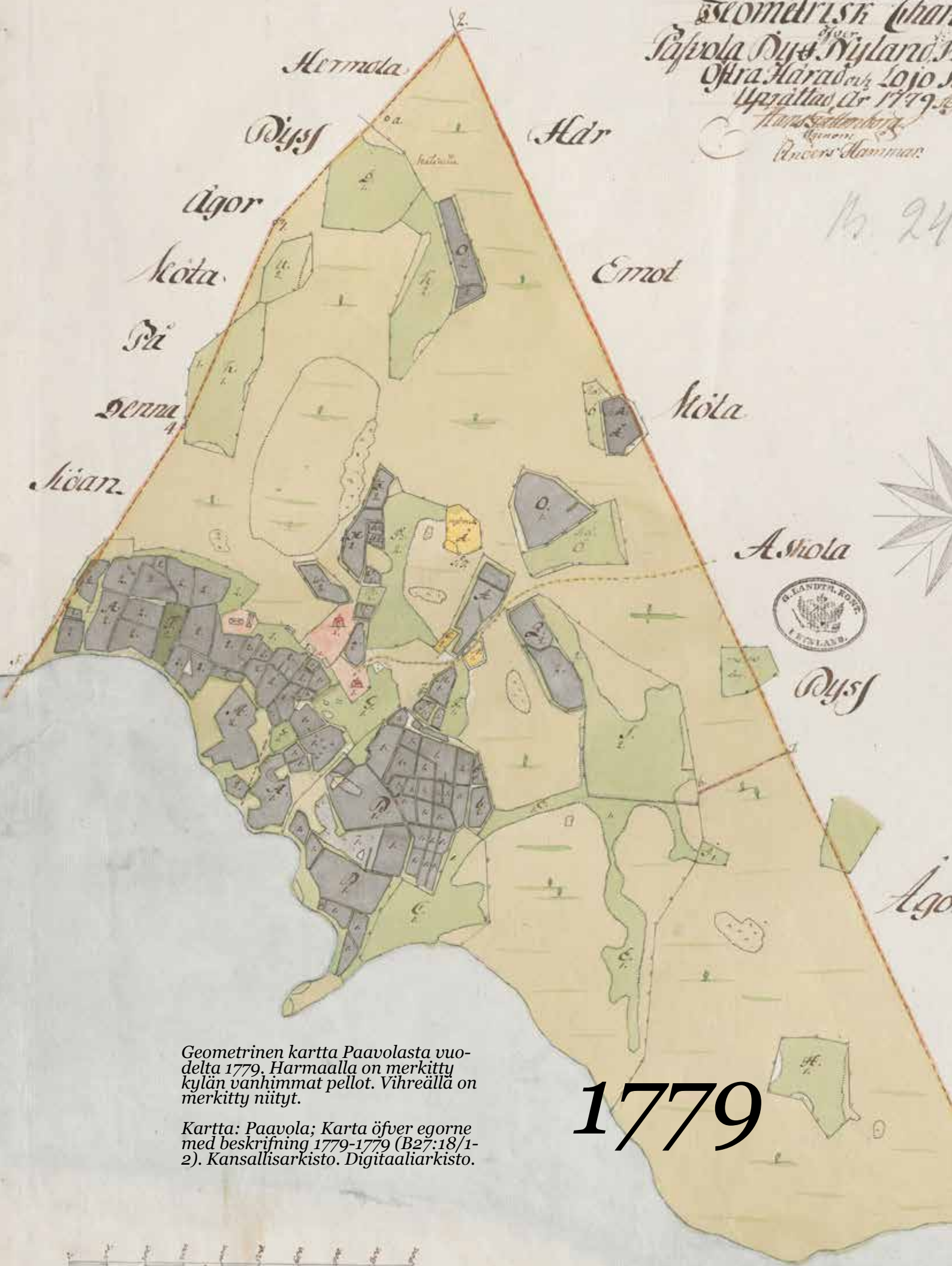

50 100 200 300 400 500 600 700 800 900

Källa ulnarum Bnoter

Geometrisk Charta
Päivola Nyss Nylarad
Östra Härad och Lojo
Upprättad år 1779
Hans Söderberg
Ägare
Anders Hammar

No 24

Geometrinen kartta Paavolasta vuodelta 1779. Harmaalla on merkitty kylän vanhimmat pellot. Vihreällä on merkitty niityt.

Kartta: Paavola; Karta öfver egorne med beskrifning 1779-1779 (B27:18/1-2). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

1779

Swenska Alpar

Kulttuurimaisemaretki 27.5.2018

Lohjan Saaristossa järjestettiin kulttuurimaisemaretki, missä tutustuttiin koulun uuteen elämään, Paavolan tammeen ja lehtoluontoon, Fruticetumiin, Seurantaloon, Pietilän kunnostettuun vanhaan päärakennukseen ja Ylitalon omenatilaan. Vierailijat saapuivat muun muassa toisesta Avaimet maisemaan -hankkeen kohdekylistä Salon Hajalasta.

Tarina Saaristosta - Isoviha ja venäläiset joukot Lohjansaarella.

Venäläinen sotajoukko oli majoittunut Mustiolle. Sieltä oli paljon lähtenyt väkeä pakoon ja tulleet proomulla Lohjansaareen, jossa luultiin oltavan sivussa vihollisen liikkeiltä. Asia oli kuitenkin tullut vihollisen tietoon ja lisäksi tiedettiin sissien käyneen usein Lohjansaareessa. Kerrotaan myös varaseppä Abrahamin surmanneen Pyölin rannassa yhden venäläisen sotilaan.

Niinpä eräänä aamuna vuonna 1713 saapui vihollisjoukko Piispalaan ja hävitti sieltä 18 rakennusta ja teki niistä lauttoja tullakseen Lohjansaareen. Näin tapahtui, vaikka urhollisen kalastajan vaimo oli yrittänyt Aarniemestä joukkoja ampuen estää.

Joukon suuruudesta on erilaisia lukuja, 2000 -3500 mieheen. Luvut lienevät liioiteltuja, mutta joukko on ollut suuri. Joukkojen kerrotaan viettäneen Lohjansaareessa kaksi päivää ja yhden yön ja toisen tarina mukaan viisi päivää. Kerrotaan joukkojen hävittäneen kaiken. Nuo kaksi tai viisi päivää ovat varmasti olleet Lohjansaaren ankarinta aikaa suuren mielivaltaisesti käyttäytyvän vihollisjoukon mellastaessa sen kylissä ja taloissa.

Kerrotaan, että Hermalan isännät olisivat kostoksi käyneet rikkomassa kyseisen proomun. Lohjansaarta käytettiin Isovihan aikaan omaisuuden kätköpaikkana. Kätköjä löytyi maastosta jälkeinpäin.

Tammi, puiden kuningas pohjolan raukoilla rajoilla

Joka sai maailmanpuusta lehvän, sai ikuisen onnen.

Suomessa tammea kasvaa luontaisesti vain lounaisilla alueilla. Vielä kivikaudella ilmaston ollessa lämpimämpi, tammistot olivat yleisiä koko Etelä-Suomessa. Ilmaston viileneminen ja viimeisimpänä viljavien maiden raivaaminen viljelyskäyttöön hävittivät laajat tammistot maastamme.

Keski-Euroopassa vanhimmat tammet ovat noin 2000-vuotiaita, mutta Suomessa ja Virossa vanhimpien puiden ikä on vain noin 700 vuotta. Suomen kesät ovat selvästi tammelle liian lyhyitä. Meikäläiset tammet eivät pysty kilpailemaan eteläisemmän Euroopan lajikumppaniensa kanssa myöskään paksuudessa. Silti Suomen paksuin tammi on paksumpi kuin mikään muu täällä luontaisena kasvava kotimainen puu. Tammi on selvästi puiden kuningas, vaikkakin se sinnittelee Suomessa aivan valtapäirinsä rajoilla.

Tammi on lujaa, se on ollut "talonpojan rautaa". Tammeista tehtiin niin tuulimyllyn osat, tynnyrit kuin sepän alusien alunenkin. Tammi oli myös suosituin laivanrakennuspuu, joka kestää erinomaisesti vettä. Suomessa tammea on luonnollisesti ollut vähemmän saatavilla kuin esimerkiksi mäntyä, joka on siten ollut yleisimmin käytetty laivanrakennusmateriaali.

Tammi on kelttien, kreikkalaisten ja roomalaisten pyhä ukkosenjumalan puu. Tammea on kunnioitettu myös germaaniensa, balttien ja slaavilaiskansojen uskonnossa. Jopa Suomessa tammi on saanut runsaasti huomiota pyhänä puuna. Itämerensuomalaiset kansat ovat kertoneet maailman alkuajalle sijoittuvaa kertomusta Isosta tammeista, maailmanpuusta.

Lähde: Puiden juurilla

Kuvassa Paavolan tammi.

5.28 ASKOLAN KYLÄ

Arvot: Askola on toinen Lohjansaaren itäosan vanhoista kylistä. Askolassa on ollut tiivis ryhmäkylä, joka on muodostunut kahdesta kantatilasta, Ylitalosta ja Alitalosta. Talot ovat olleet sukulaistiloja ja ovat todennäköisesti jakautuneet samasta kantatilasta. Tilat sijaitsivat samalla kylätontilla vieretysten. Kylä rajautuu Pietilän, Marttilan ja Paavolan kyliin. Nykyään kylää voisi hyvin kutsua Lohjansaaren omenakyläksi. Kylässä harjoitetaan omenanviljelystä ja omenoiden jatkojalostusta.

Ylitalon talo sijaitsee kylän peltoaukean pohjoislaidalla kohoavalla mäellä, pihasta aukeavat laajat näkymät peltoaukealla ja Lohjanjärvelle. Askolan Ylitalo on ollut saman suvun omistuksessa 1600-luvulta lähtien. Ylitalon tilalla omenan viljely aloitettiin nykyisen omistajan isoisän toimesta jo 1920-luvulla. Tällä hetkellä omenaa viljellään yhteensä noin 7,5 hehtaarin pinta-alalla. Sen lisäksi on puoli hehtaaria vanhoja luumu- ja kirsikkapuita. Valtaosa tilan omenapuista on istutettu nykyisen omistajan aikana 1990-luvun puolivälin jälkeen alan parhaan nykytietämyksen mukaisesti. Kaikille uusille istutuksille on asennettu tihkukasteluputkisto, jolla voidaan varmistaa sadon hyvä laatu myös kuivina kesinä. Puut ovat matalakasvuisia, jolloin sadonkorjuu ja hoitotyöt on no-

peampi ja helpompi hoitaa. Istuttamalla pienikokoisia, kääpiövillä perusrungoilla varustettuja puita, saadaan puiden määrä ja samalla myös omenasato pinta-alaa kohti laadukkaammaksi ja suuremmaksi.

Alitalo siirtyi vanhalta kylätontilta nykyiselle paikalleen vasta 1930-luvulla. Asuinrakennus ja navetta on rakennettu 1930-luvulla. Alitalo myytiin vuonna 1973 professorille ja maatalouden tutkimuskeskuksen johtajalle, Jouko Vuoriselle. Uusi omistaja perusti tilalle laajat omena- ja mansikkaviljelykset ja tehosti tilan toimintaa. Seuraava sukupolvi kehitti tilasta tunnetun Alitalon viinitilan. Alitalon tilan päätuotantosuunta on omenan viljely. Omenaa viljellään noin 17 hehtaarin alalla ja omenapuita on noin 13 000.

Maisemallisesti ja rakennushistoriallisesti arvokas Ylitalon tilan päärakennus on tehty 1850-luvun puolivälin tienoilla. Alun perin rakennus oli yksikerroksinen. Nykyisen omistajan isoisä osti talon vuonna 1918. Rakennusta on korotettu 1920-luvulla. Aikaisemmin talo oli peiterimoitettu ja väriltään punainen. Talon nykyinen värisävy on 1970-luvulta. Korkea kivijalka on alkuperäinen. Päärakennus sijaitsee lehtipuita kasvavalla korkealla mäellä, jota omenatarhat ja viljelykset ympäröivät. Lohjanjärvi näkyy rakennusten luoteispuolella. Talouskeskuksessa, joka sijaitsee mäen alla päärakennuksen länsipuolella, on muun

muassa mansardikattoinen navetta vuodelta 1915 sekä asuinrakennus vuodelta 1947. Päärakennuksen pohjoispuolella on viljavarasto 1920-luvulta.

Askolan kylässä on ollut vanha keinu- ja tanssipaikka Niemenmäellä, mistä on avautunut kaunis vesistönäkymä Torholan suuntaan.

5.29 ASKOLAN KYLÄMAISEMA

Arvot: Omenatarhat ja laajat peltoaukeat ovat hallitsevia kylän maisemassa. Omenanviljelyyn kuuluvat myös suojaistutukset omenatarhojen ympärillä. Ne tuovat maisemaan oman elementin.

Askolan kylässä on pieni vuorijalavaesiintymä, jossa on yhteensä 25 puuta. Alueella kasvaa myös saarnea ja vaahteraa. Askolan vanha kylätontti on ollut samalla mäellä, kuin missä on nyt Ylitalon tila. Uudempi asutus on sijoittunut Pietiläntien varteen. Tiemaisema on melko sulkeutunut ja avointa maisemaa avautuu vasta kylän itäreunalla.

Kylä on muodostunut Niemenmäen kallio- ja moreenimäen reunaan. Kylän etelään avautuvat pellot ovat lämpimiä. Kylän peltomaisemat avautuvat myös Lohjanjärvelle Ylitalon tilalta. Kylän eteläpuolella on laajat metsäalueet.

Omenan kukinnan aikaan kylä on erityisen viehättävä.

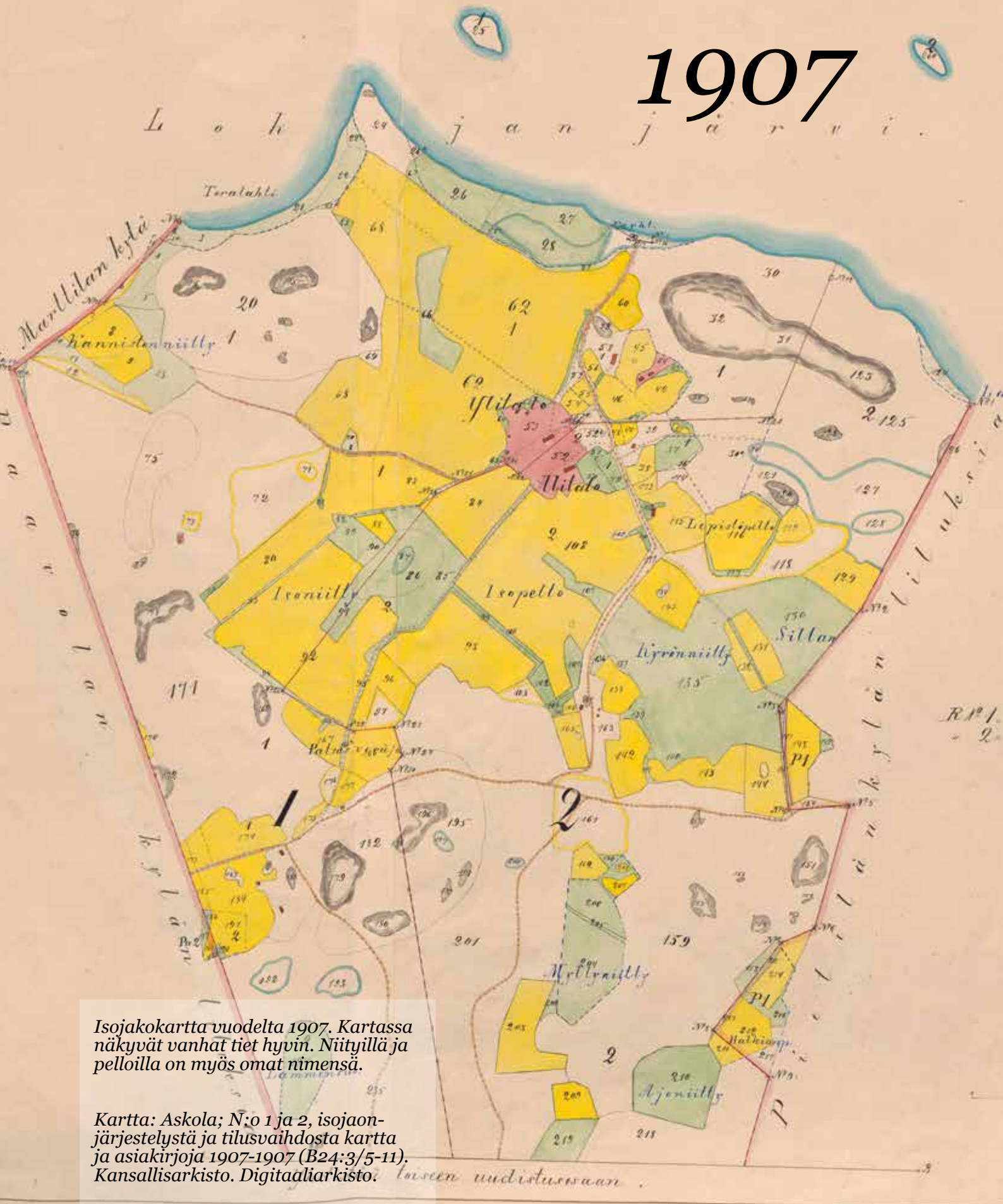
Kehittämisehdotus: Omenatarhojen suojaistutukset tulisi pitää hoidettuna. Parasta maisemanhoitoa kylämaisemassa on viljelyn jatkuminen.

Metsänreunat rajaavat kylän maisematilaa ja niiden hoitaminen sekä monipuolisen puulajiston vaaliminen on tärkeää. Alueella on muutamia maiseman- ja luonnonhoitokohteita, joille voidaan hakea ympäristösopimusta. Ranta-alueen hoitaminen on mahdollista yhdistämällä raivaamista ja laidunnusta.

1907

Isojakokartta vuodelta 1907. Kartassa näkyvät vanhat tiet hyvin. Niityillä ja pelloilla on myös omat nimensä.

Kartta: Askola; N:o 1 ja 2, isojaonjärjestelystä ja tilusvaihdosta kartta ja asiakirjoja 1907-1907 (B24:3/5-11). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

5.30 PIETILÄN KYLÄ

Arvot: Pietilän kylässä oli kaksi kantatilaa Lentoo ja Isotalo. Pietilä mainitaan 1540-luvulla jo omana kylänään. Sen arvellaan erottuneen Askolasta omaksi kyläkseen. Kylän tilakeskukset sijaitsivat tiemaisemassa ja keskeisellä paikalla kylässä. Kylä rajautuu Askolan kylään. Pietilän Isotalo on edelleen saman suvun hallussa 1600-luvulta lähtien.

Pietilän talo on yli 150 vuotta vanha, jolloin tilan hirsirakenteinen päärakennus olisi tehty ennen vuotta 1865. Rakennuksessa ovat säilyneet alkuperäiset kahdeksanruutuiset ikkunat. Talon länsisivulla on avo- sekä umpikuisti. Län-sijulkisivun umpikuisti on tehty 1900-luvun puolivälissä. Talo oli useita vuosia tyhjillään, sillä Pietilän (Isotalon) tilan uusi päärakennus valmistui vuonna 1985. Pohjoispäädyssä sijaitsevassa tuvassa on penkki, jossa on vuosiluku 1860. Tuvan alla on kellari. Jokaisessa huoneessa on ollut puulämmitteiset uunit ja vanha huonejärjestys on säilynyt. Pietilän vanha päärakennus sijaitsee mäen päällä. Sen itäpuolella on viljejä kirsikkapuita ja vanhoja jalopuita. Talouskeskus sijaitsee

alempana, päärakennuksen lounaispuolella. Siihen kuuluvat sementtitiilinen navetta vuodelta 1938 ja punamullattu hirsiaitta 1800-luvulta. Viljelykset levittäytyvät talouskeskuksen länsi- ja pohjoispuolella. Lohjanjärvi näkyy kauempana pohjoisessa. Aitan vierestä on purettu karjarakennus, navetan ja vanhan päärakennuksen välistä on purettu tallirakennus, vanhan päärakennuksen itäpuolelta on purettu 1800-luvun aitta. 2000-luvulla päärakennus on kunnostettu uuden omistajan toimesta.

Kylän toisen kantatilan, Lentoon, 20 metriä leveä päärakennus mäen päällä on aikoinaan hallinnut koko kumpuilevaa peltomaisemaa ja rakennus on näkynyt myös Lohjanjärvelle. Pihapiiriin on kuulunut myös vilja-aitta, hevostalli, puuliiteri, navetta ja iso lato. Monet näistä rakennuksista purettiin 1980-luvulla. Ne olivat olleet kauan sitä ennen käyttämättöminä.

Pietilän kylän kesäasutus syntyi Pietilän kylän rannoille 1940-luvun lopulla. Ensimmäiset vapaa-ajan asunnot rakennettiin Lentoonlahden ja saaren itäpään ympärille. Kesäasutus laajeni heti 1950-luvulla.

5.31 PIETILÄN KYLÄMAISEMA

Arvot: Kylän peltoaukeat jatkuvat visuaalisesti Askolan kylään päin. Pietilänlahdelle avautuu vesistönäkymiä. Vanhat kantatilat ovat edelleen kylän keskeisillä paikoilla pienien mäkikumpareiden päällä. Pietilän kylä on itäisin kylä Lohjansaarella. Kylän peltoalueen ovat loivasti kumpuilevia ja kylän eteläpuolella on laajat metsä- ja kallioalueet.

Myöhempi rakentaminen on sijoittunut onnistuneesti metsän ja pellon reunavyöhykkeille ja sopii hyvin maisemaan. Kylämaisema on säilyttänyt omat ominaispiirteensä hyvin.

Pietilän kylässä on arvokas perinnebiotooppi, Pietilänlahden rantaniitty. Kohde on melko avoin vieläkin. Perinnebiotooppi on ainoa kalkkialueen rantaniitty. Alueen arvokkaita lajeja ovat ranta-orvokki, käärmeenkieli, nurmitatar ja kullero. Rannan avoimuutta on säily-

tetty raivaamalla, niittämällä ja laiduntamalla.

Kehittämisehdotus: Kylän alueella on muutamia peltomaiseman keskellä olevia saarekkeita, joiden maiseman hoito ja säilyttäminen on tärkeää. Parasta maisemanhoitoa kylämaisemassa on viljelyn jatkuminen.

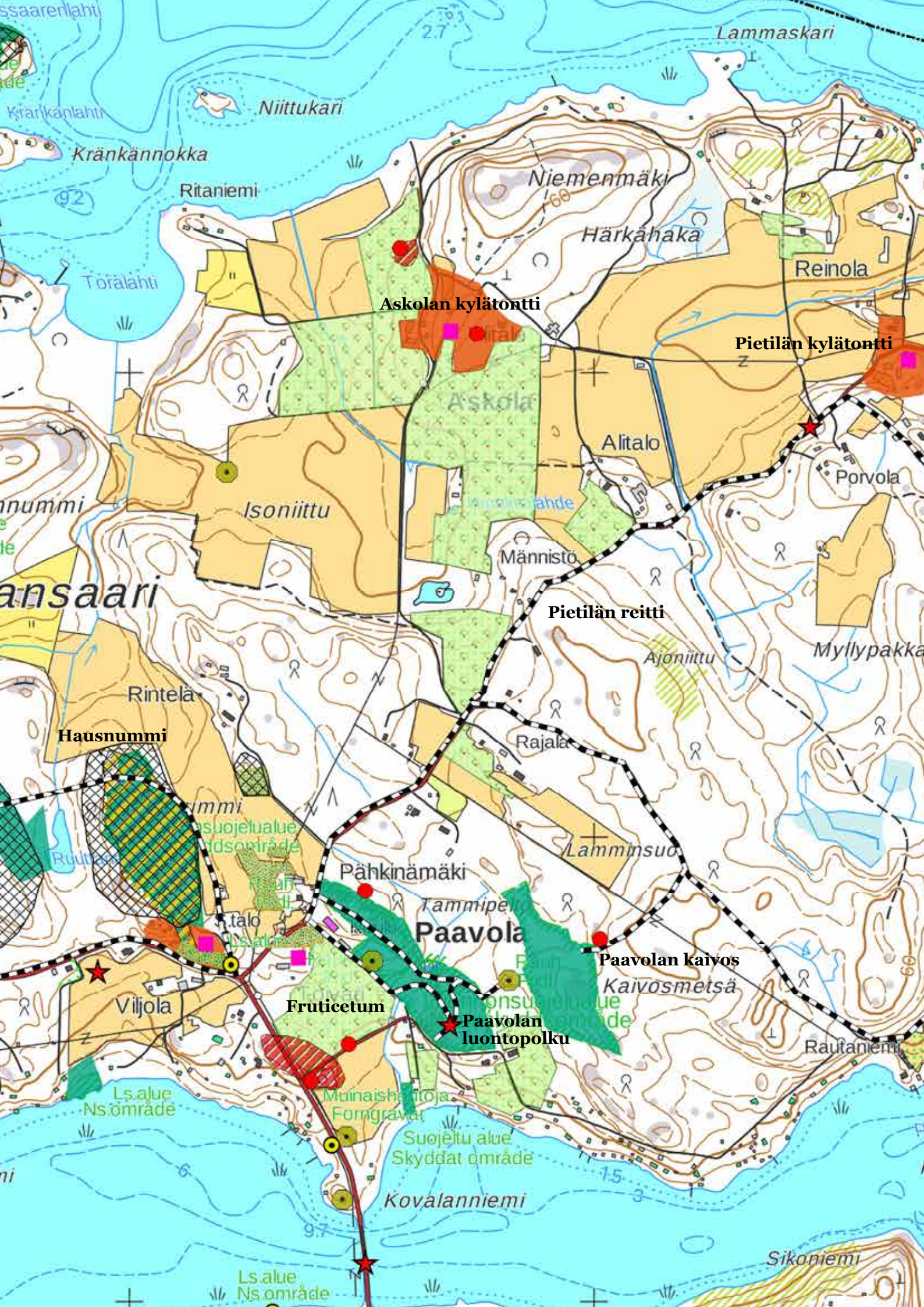
Metsänreunat rajaavat kylän maisematilaa ja niiden hoitaminen sekä monipuolisen puulajiston vaaliminen on tärkeää.

Alueella on muutamia maiseman- ja luonnonhoitokohteita, kuten Pietilänlahden rantaniitty, joille voi hakea ympäristösopimusta. Rannan perinnebiotoopin laiduntaminen olisi tärkeää alueen luonnon arvojen ja vesistömaiseman avoimuuden takia.

Pietilän talo

LOHJAN SAARISTON
MAISEMAN ARVOKARTTA

PIETILÄN; ASKOLAN JA
PAAVOLAN KYLÄT

- Arboretumtien kohteet
- Näköalapaikka tai laaja näkymä
- Muinaisjäännökset
- Rauhoitettu tai vanha puu
- Arvokkaat inventoidut rakennukset

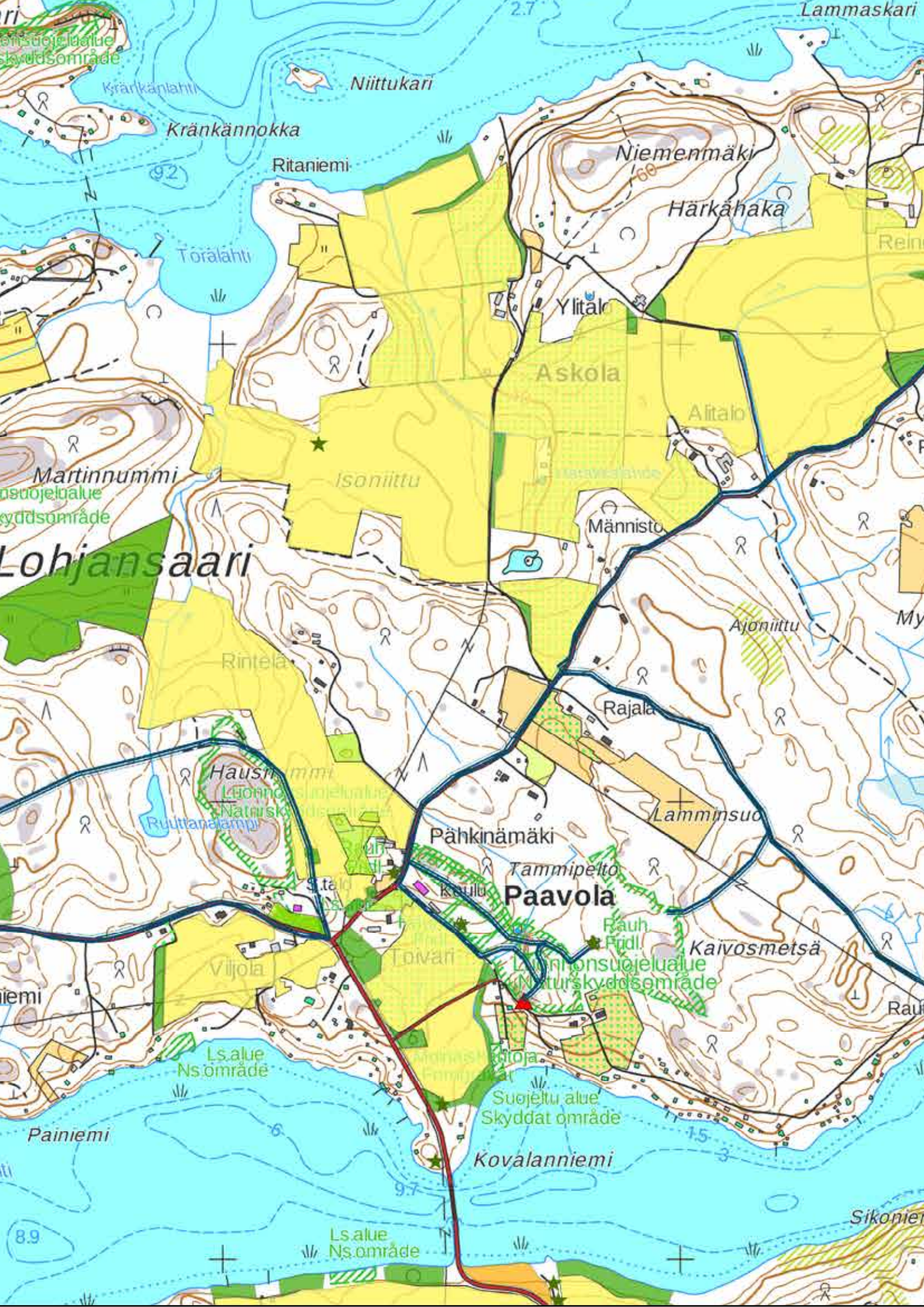
- Lohjan Saariston reitit
- Arvokas kallioalue
- Muinaisjäännösalueet
- Perinnebiotoopit
- Omenatarhat
- Natura 2000 -kohde
- Luonnonsuojelualue
- Keskiaikaiset kylätontit
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue

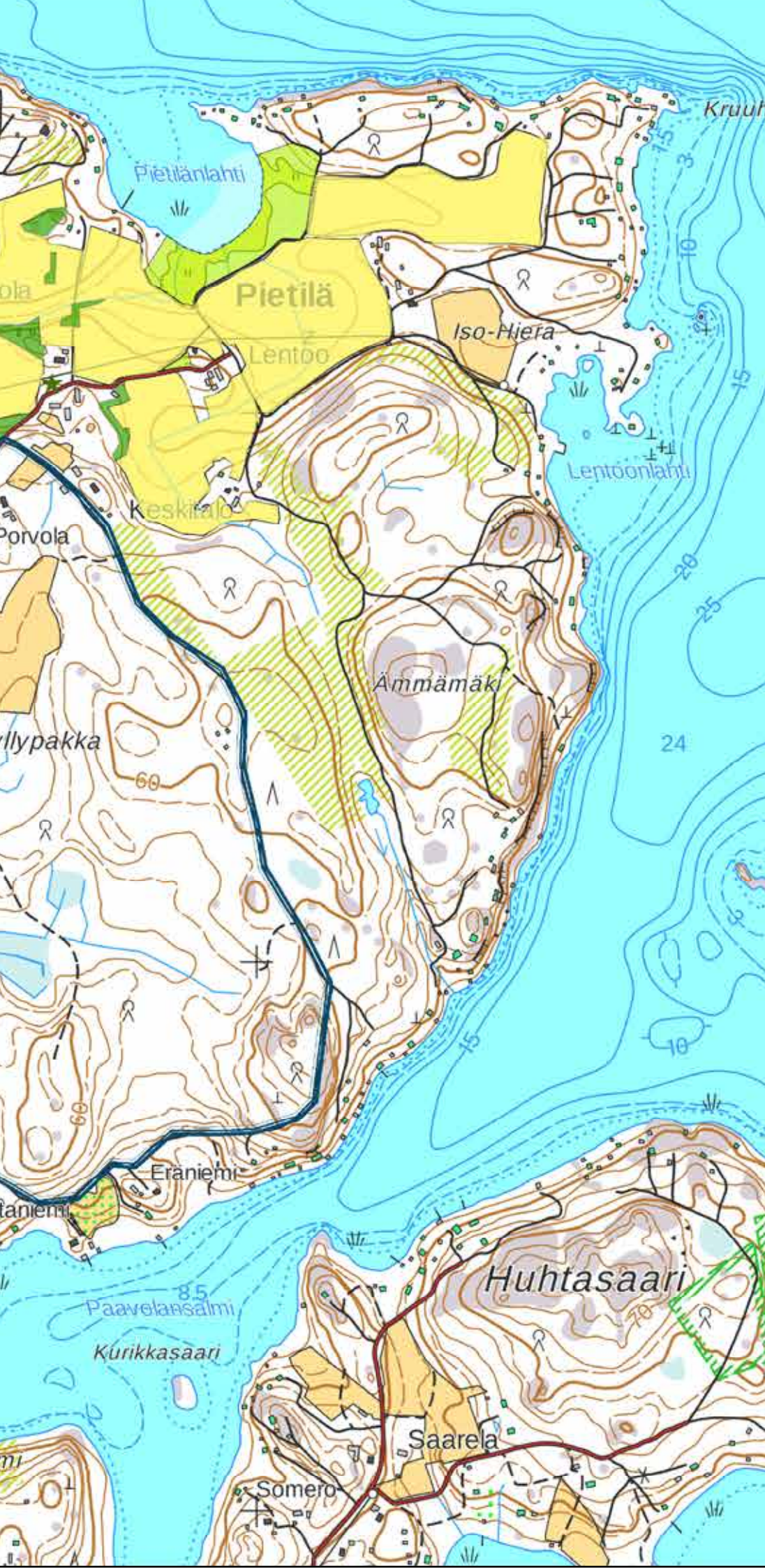
Yllä mainittujen kohteiden lisäksi arvokkaita ovat kaikki avoimet peltoaukeat sekä hyvinhoidetut rakennukset pihapiireineen ja puutarhoineen.

Kartta ©
Maanmittauslaitos, 2018

0 250 500 m

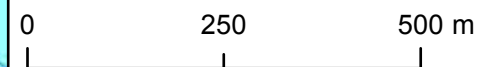

LOHJAN SAARISTO

MAISEMANHOITO-SUUNNITELMA

PIETILÄN, ASKOJAN JA PAAVOLAN KYLÄT

- Ylläpidettävät reitistöt
- Maisemapuiden esiintuonti
- Perinnebiotoopit, ympäristösopimus
- Luonnonhoitokohteet, ympäristösopimus
- Näkymien avaaminen, raivaus
- Säilytettävä avoimuus
- Kunnostettava näköala

Kartta ©
Maanmittauslaitos, 2018

Geometrisch Charta
Stads Råd. Nijlars Själboras
Östra Hälsö
Upprättad år 1779
Hans Majestät
Gnaden Skänkt

1779-1786

Geometrischen kartta vuodelta 1779-1786.

Kartta: Pietilä; Egokarta och delningsbeskrifning 1779-1786 (B27:22/1-3). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Pietilän kylän vanhimmat pellot sijoituvat vanhan kylätontin ympärille. 1700-luvun lopulla kylän laajat peltoalueet olivat vielä niittyä.

Asutus sijoittuu vielä tänä päivänäkin vanhoille kylätonteille. Pietilänlahden pienilalaiset perinnebiotoopit juontavat todennäköisesti alkunsa jo 1700-luvun lopusta.

Tässä kartassa on havaittavissa aidat, tiet, harmaalla merkityt pellot, vihreällä merkityt niityt ja numeroista voi päätellä kenen pellot ja niityt ovat.

Kuvassa alla Märkmäki.

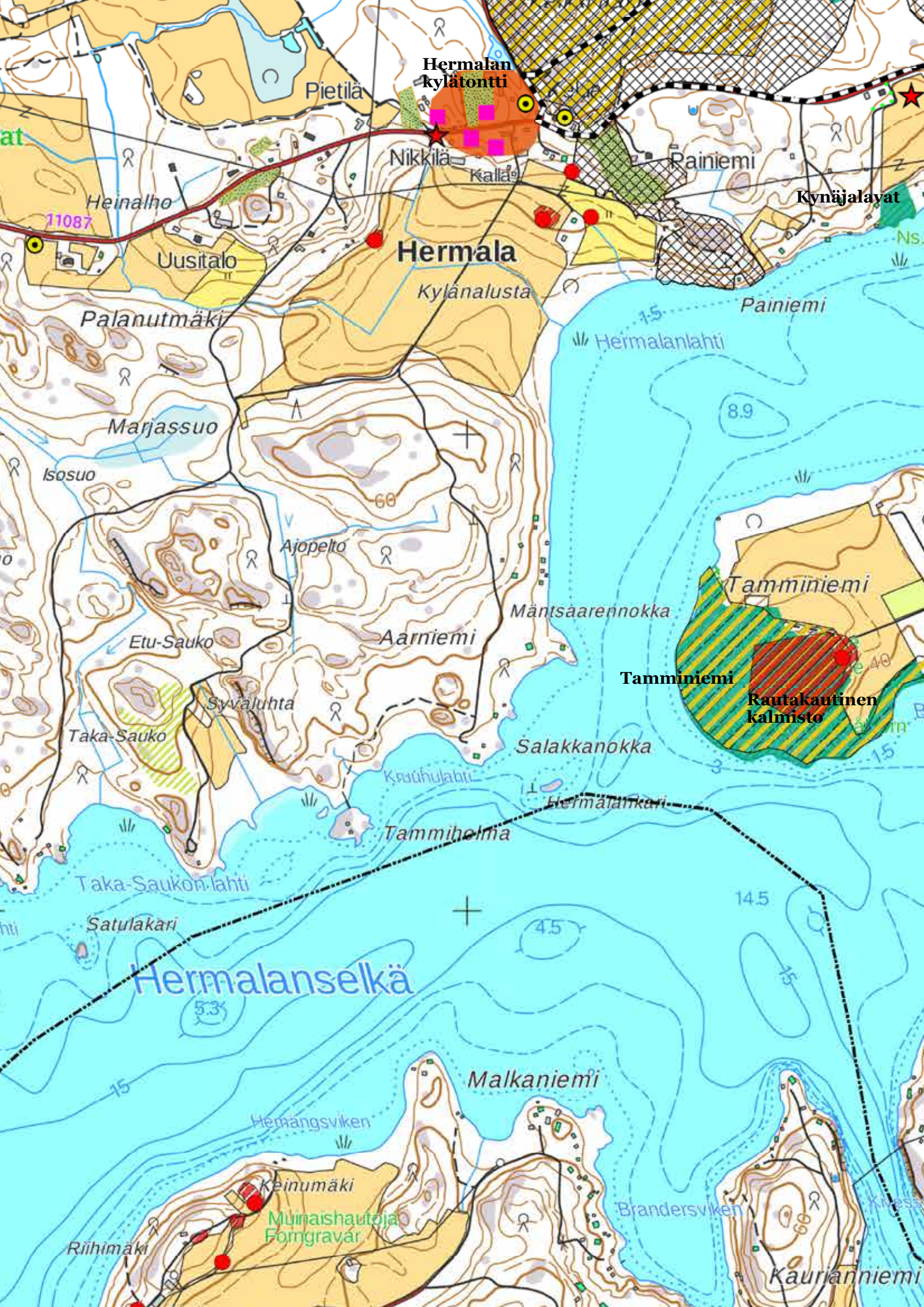
5.32 TAMMINIEMI JA MÄRKMÄKI

Arvot: Jalassaaren Tamminiemen lehto on lajistonsa puolesta Lohjan seudun arvokkain lehto. Siellä ovat muun muassa Lohjan laajimmat metsälehmusesiintymät. Lehdon puustorakenne on vaihteleva ja lehdossa on runsas alikasvos. Runsaaseen lajistoon kuuluu muun muassa vuorijalava.

Myös itiökasvilajisto on monipuolinen. Sienilajistoon kuuluu useita harvinaisuuksia muun muassa uhanalaiset piikkituhkelo ja punareunamaljakas sekä punatäplärousku. Tamminiemestä on tavattu uhanalainen hyönteinen, lehmusseppikkä, jota ei tunneta muualta maailmasta. Tamminiemessä on myös laaja rautakautinen kalmisto.

Märkmäki on korkea Lohjanjärven rantaan ulottuva graniittikallio, jolla on edustavaa oligo-mesotrofista kalliokasvillisuutta. Märkmäen lounaispuolella, Lohjanjärven rantatasanteella on useita kynäjalavia. Kynäjalavia on sekä rannan terveleppäreunuksessa että rantalehdossa. Märkmäki näkyy hienosti vesistöön ja peltomaisemaan. Märkmäen ympäristö on maisemaltaan monimuotoista.

Hermalan kylätontti

Hermala
Kylänalusta

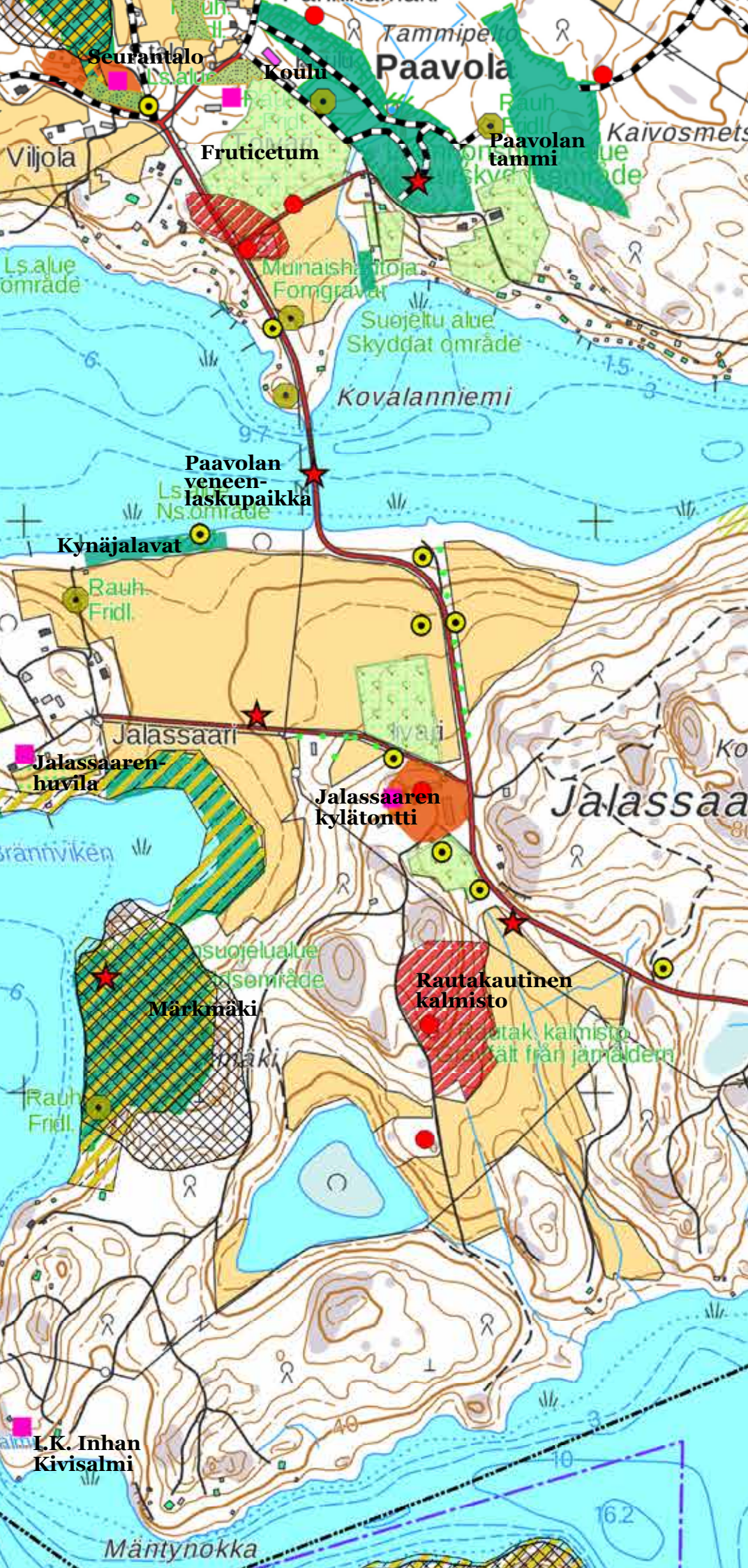
Hermalanselkä

Tamminiemi
Rautakautinen kalmisto

Minaishautoja
Forngravar

LOHJAN SAARISTON
MAISEMAN ARVOKARTTA

JALASSAAREN, HERMALAN
JA PAAVOLAN KYLÄT

- Arboretumtien kohteet
- Näköalapaikka tai laaja näkymä
- Muinaisjäänökset
- Rauhoitettu tai vanha puu
- Arvokkaat inventoidut rakennukset
- Lohjan Saariston reitit
- Arvokas kallioalue
- Muinaisjäänösalueet
- Perinnebiotoopit
- Omenatarhat
- Natura 2000 -kohde
- Luonnonsuojelualue
- Keskiaikaiset kylätontit
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue

Yllä mainittujen kohteiden lisäksi arvokkaita ovat kaikki avoimet peltoaukeat sekä hyvinhoidetut rakennukset pihapiireineen ja puutarhoineen.

Kartta ©
Maanmittauslaitos, 2018

0 250 500 m

LOHJAN SAARISTO

MAISEMANHOITO-SUUNNITELMA

JALASSAAREN, AHTIALAN JA PAAVOLAN KYLÄT

- Ylläpidettävät reitistöt
- Maisemapuiden esiintuonti
- Perinnebiotoopit, ympäristösopimus
- Luonnonhoitokohteet, ympäristösopimus
- Näkymien avaaminen, raivaus
- Kunnostettava puutarha
- Säilytettävä avoimuus
- Kunnostettava näköala

0 250 500 m

Kartta ©
Maanmittauslaitos, 2018

5.33 JALASSAARI JA AHTIALA

Arvot: Jalassaaren kantatilat olivat Ahtiala, livari ja Heinu. Ahtiala on entinen perintötila, johon on liitetty vuonna 1899 Paavolan kylän Ala- ja Yli-Paavolan perintötilat sekä vuonna 1908 Jalassaaren kylässä sijaitsevat Heinun ja livarin perintötilat. Ahtiala on vanha verotalo, jonka omistajia tunnetaan lähes 30 aina 1540-luvulta lähtien.

Vuonna 1897 Ahtialan osti ru-noilija-professori Arvid Genetz (myöh. Jännes). Vuonna 1900 Ahtialan tilalla oli yksi torppa. Tilasta on vuoden 1918 maanvuokralain nojalla erotettu yksi torppa, yksi muu lohkotila, kolme mäkitupaa ja yksi lisämaa-alue.

Arvid Genetz laajensi Ahtialan viljelyksiä ja hänen vaimonsa Eva os. Arppe pani alulle Ahtialan kuuluisan puutarhan. Arvid Genetz kehitti tilaa voimakkaasti hankkimalla lisää maa-alueita, raivaamalla uutta viljelysmaata sekä perustamalla vaimonsa Evan myötävaikutuksella mai-

neikkaan Ahtialan taimistot -kauppa-puutarhan. Suurin osa Jalassaaresta ja Huhtasaaresta sekä osia Lohjansaaresta kuuluivat hänen tiluksiinsa. Ahtiala oli maa- ja puutarhatalouden harjoittelutila. Maataloustoiminta keskittyi Heinun ja livarin tiloille.

Tila siirtyi vuonna 1907 Juho Jännekselle. Hän oli yksi MTK:n perustajia ja toimi sen puheenjohtajana. Hän oli merkittävä maatalouspolitiikan vaikuttaja. Juho Jännes omisti Ahtialan kuolemaansa saakka. Metsäliitto osti tilan Jänneksen suvulta vuonna 1965. Se siirtyi Metsäliiton virkailijain eläkesäätiölle. Tilan toiminta maatilana päättyi vuonna 1999, jolloin jo aikaisemmin vuokrattujen hedelmätarhojen lisäksi myös pellot vuokrattiin.

Ahtialan päärakennus rakennettiin tulipalon (vuonna 1928) tuhoaman entisen puisen päärakennuksen paikalle vuosina 1929-1930. Rakennuksen suunnitteli arkkitehti Aulis Kalma. Se on klassismivaikutteinen satulakattoinen

kaksikerroksinen talo. Yksityiskohtiin kuuluvat muun muassa eteläisessä julkisivussa kuuden doorilaispylvään kannattama kuistirakennelma. Rakennus sijaitsee korkealla mäellä. Sitä ympäröi laaja puisto- ja puutarha-alue, joka Jännesten aikaan oli kauppuutarhana.

Puisto ja puutarha ovat osin luonnontilaiset. Ahtialan tilalta on purettu useita rakennuksia. Jäljellä ovat päärakennuksen itäpuolella sijaitseva hirsirakenteinen asuinrakennus vuodelta 1860 sekä päärakennuksen luoteispuolella oleva renkitupa vuodelta 1910. Renkituvan länsipuolella on konttori- ja pakkaamorakennus vuodelta 1955 ja kauempana lounaassa sauna vuodelta 1906. Päärakennusta ei ole korjattu moisiin vuosiin ja se on huonokuntoinen.

Iivarin tila sijaitsee Jalassaareissa, saaren läpi vievän tien länsipuolella, korkean mäen päällä. Iivarin mäen päällä oleva päärakennus on rakennettu vuonna 1880. Pihapiirissä on luonnonkivinen viljamakasiini vuodelta 1884. Alun perin

tilan satulakattoinen navetta on rakennettu 1900-luvun alkupuolella. Se on korotettu ja muutettu säterikattoiseksi vuonna 1936. Pihapiiriä rajaavat erilaiset leikatut kuusiaidat tai havupuuaidanteet. Tilan ympäristössä on omenatarhoja. Heinun talouskeskus on ollut samalla mäellä missä Iivarinkin tilan.

Jalassaari niminen talo on rakennettu vuosina 1902-1912. Se sijaitsee Brännvikenin rannalla. Pihasisvulla on neljällä pylväällä varustettu avoterassi, jonka pylväät kannattelevat parvekettä. Molemmissa päädyissä on satulakattoiset kuistit. Päärakennuksen vieressä on liiteri ja suuri pommisuojaksi tehty kivikellari. Pihapiirissä on myös pieni puutarhamaja, "teehuone". Päärakennuksen koillispuolella on talouskeskus ja entinen tilanhoitajan asunto. Jalassaari toimi sotien jälkeen huvilana. Vuosina 1976-1996 rakennuksen omisti Sanoma Oy.

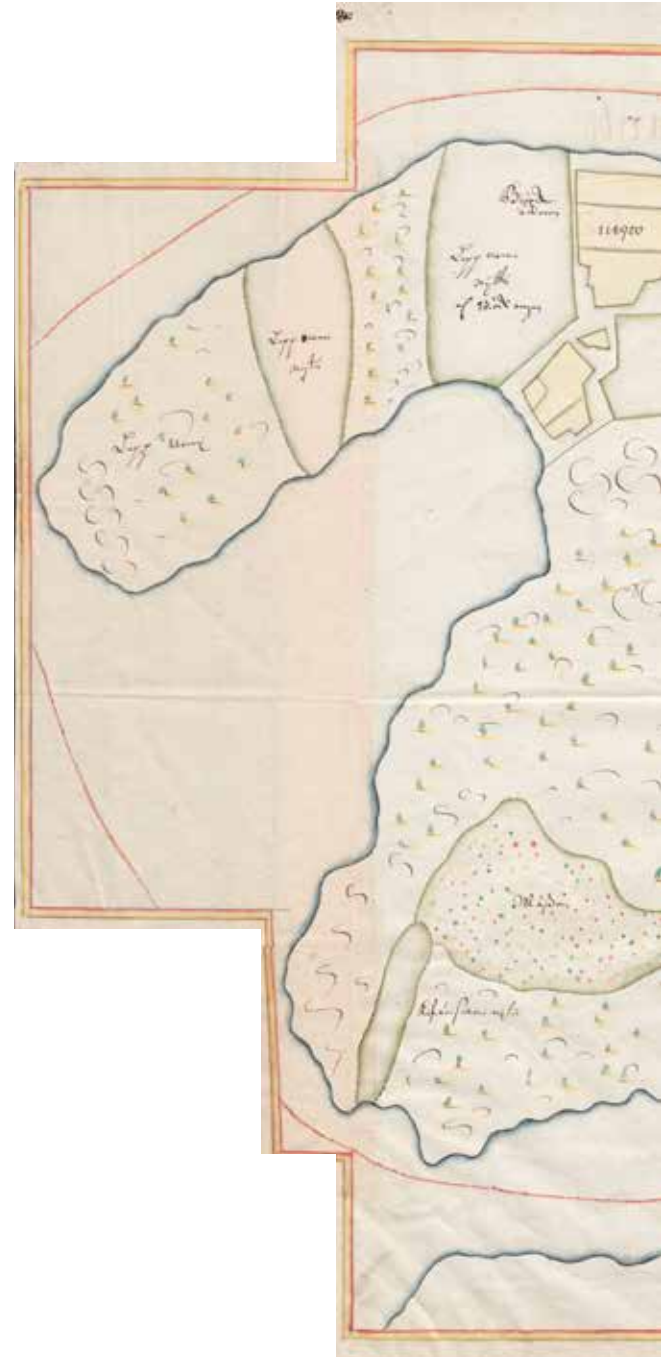
I.K. Inha rakennutti Jalassaaren kylään Kivessalmi-nimisen huvilan vuonna 1912. Lautarakenteinen mökki käsitti

kaksi huonetta. Inha vietti huvilassa erakkoelämää 10 vuotta. Vain naapuritila pieni tyttö sai käydä huvilalla tuomassa huomaamattomasti maitoa. Vuonna 1925 Niilo Jännes osti Kivessalmen. Pihapiirissä on nykyään myös liiteri, leikkimökki ja 1960-luvun lopulla rakennettu sauna. Huvila sijaitsee Jalassaaren lounaisosassa olevan niemennäköisen rannalla. Tontin ympärillä on puutarha ja isoja lehtipuita. Kirvessalmentila halottiin vuonna 1968 kahtia, jolloin vanha Inhan aikainen sauna jäi naapurin puolelle.

Kun Arvid Genetzin kuoltua Ahtialan perin vanhin poika Juho Jännes, rakennutti toinen poika Arvi Jännes itselleen Ahtiniemi-huvilan. Jugend-tyylisen hirsihuvilan on piirtänyt Arvi Jänneksen appi, rakennushallituksen ylijohtaja Yrjö Sadeniemi. 1930-luvulla huvilassa vietti kesää poliitikko, professori Paavo Virkkunen. Huvila on siirtynyt nykyisenomistajan suvulle vuonna 1938. Ainoastaan sodan aikana huvila oli talvikäytössä, muuten se on ollut vain kesäkäytössä. Huvila oli alun perin väritykseltään tumma. Se on maalattu 1960-luvun alussa ja maalipinta uusittiin 1990-luvun alussa. Huvila sijaitsee Jalassaaren kaakkoispuolella kauniilla niemellä lähellä rantaa. Sen länsipuolella kohoaa kallio. Pihapiiri on hyvin hoidettu ja puutarhamainen. Huvilaan kuuluva rantsasauna on vuodelta 1917.

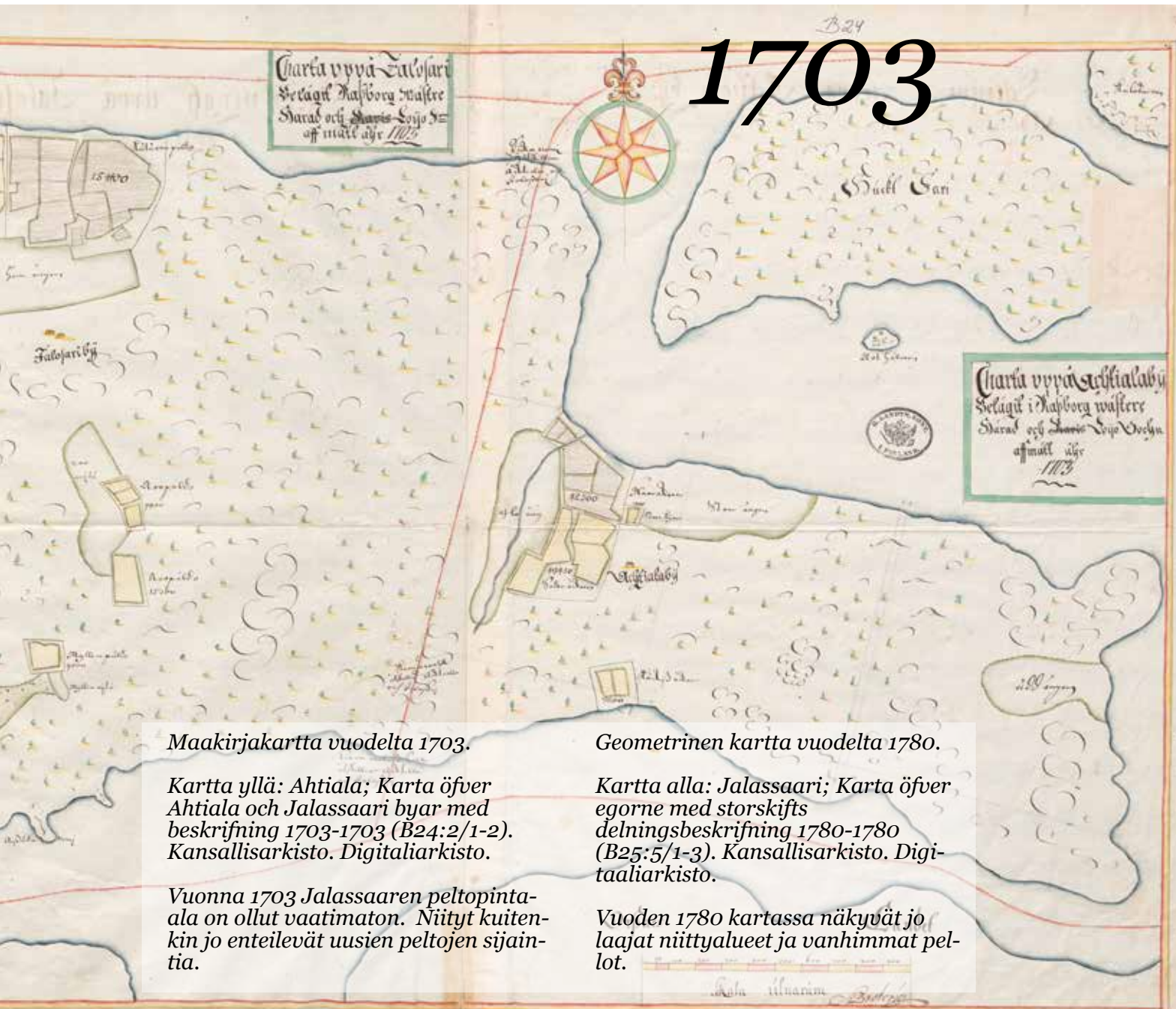
Ahtialasta erotettiin vuosisadan vaihteessa entinen muonamiehen mökki Arvid Genetzin veljen, säveltäjä Emil Genetzin ja sisaren Jennyn kesäpaikaksi. Huvila sai nimen Heimola, mikä lienee kuvastellut omistajan ajamaa heimoaatetta ja kiinnostusta suomensukuisiin kansoihin. Myöhemmin Arvid Genetzin tytär ja vävy, Laura ja Leo Harmaja ostivat huvilan. Heimossa syntyi suuri osa heidän tyttärensä Saima Harmajan runoista. Vintissä on asuinhuoneita sekä avovintti. Vintissä sijaitsi myös Saima Harmajan huone, johon liittyi 1980-luvulla purettu parveke. Rakennus sijaitsee Jalassaaren itärannalla. Huvilan eteläpuolella on peltoaukea ja sen pihassa on kaksi uudempiä piharakennusta.

Jalassaaren ja sen lähisaarten ensimmäinen varsinainen huvilanrakentaja

oli tunnettu kirjallisuusmies ja toimittaja Antti Jalava, joka osti vuonna 1896 palstan Jalassaaren itäkärjestä. Hirsinen, satulakattoinen huvila valmistui vuoden 1897 kesäkuussa ja sai nimekseen Peitsalo Laitilassa sijainneen sukutilan mukaan. Antti Jalavan jälkeen sisarukset Väinö ja Ilona Jalava pitivät huvilaa aluksi yhdessä. Sittemmin Ilona rakensi samalle palstalle oman huvilan. Vuonna 1936 60-vuotispäivänään Väinö olisi halunnut lahjoittaa Peitsalon Kansallisteatterin näyttelijöille kesäkodiksi, mikä jäi toteutumatta. Peitsalossa oli aikoinaan paljon palvelusväkeä: kaksi henkilöä ympäri vuoden ja kolme kesäisin.

B24
1703

Maakirjakartta vuodelta 1703.

Kartta yllä: Ahtiala; Karta öfver Ahtiala och Jalassaari byar med beskrifning 1703-1703 (B24:2/1-2). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Vuonna 1703 Jalassaaren peltopinta-ala on ollut vaatimaton. Niityt kuitenkin jo enteilevät uusien peltojen sijaintia.

Geometrinen kartta vuodelta 1780.

Kartta alla: Jalassaari; Karta öfver egorne med storskipts delningsbeskrifning 1780-1780 (B25:5/1-3). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Vuoden 1780 kartassa näkyvät jo laajat niittyalueet ja vanhimmat pelto.

Lojo Siön
1780

Rajala

Lamminsuo

Pähkinämäki

Paavola

Kaivosmetsä

Eräniemi

Rautaniemi

Tammipe
onsu
kyd

Minaishai
Forngravar

Suojeltu alue
Skyddat område

Paavolansalmi
Kurikkasaari

Kovalanniemi

Paavolansilta

Sikoniemi

Somero

Saare

Rauh
Fridl.

Rauh
Fridl.

Ristmäensalmi

Jalassaaren
kylätontti

Jalassaari

Heimon huvila,
Saima Harmajan
kesäviettopaikka

Rautakautinen
kalmisto
kalmisto
täältä från järnåldern

Ahtiala

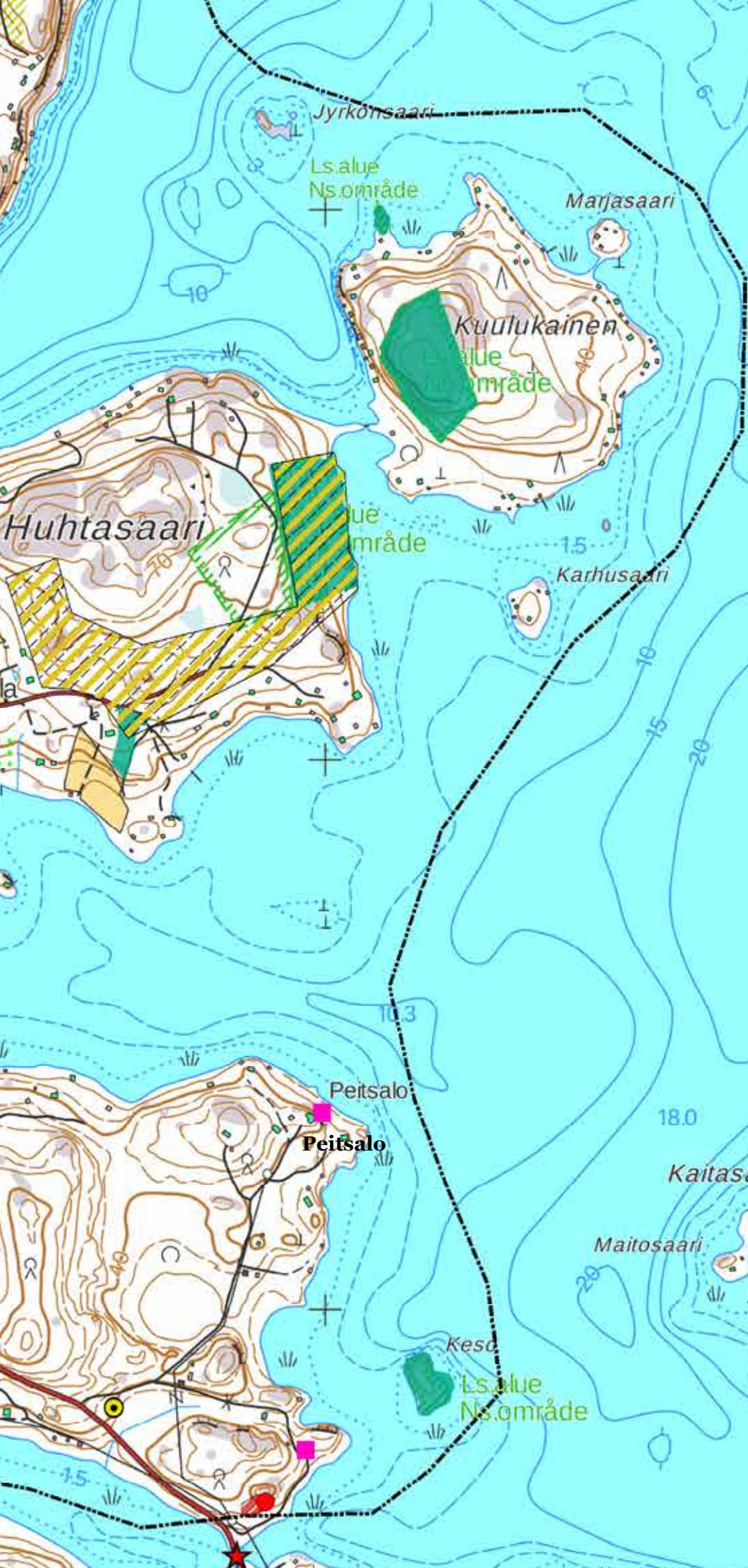
Ahtilan
kylätontti

Lu
ns
område

Ahtialansalmi

LOHJAN SAARISTON
MAISEMAN ARVOKARTTA

JALASSAAREN JA AHTIALAN
KYLÄT

- Arboretumtien kohteet
- Näköalapaikka tai laaja näkymä
- Muinaisjäänökset
- Rauhoitettu tai vanha puu
- Arvokkaat inventoidut rakennukset

- Lohjan Saariston reitit
- Arvokas kallioalue
- Muinaisjäänönsalueet
- Perinnebiotoopit
- Omenatarhat
- Natura 2000 -kohde
- Luonnonsojelualue
- Keskiaikaiset kylätontit
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue

Yllä mainittujen kohteiden lisäksi arvokkaita ovat kaikki avoimet peltoaukeat sekä hyvinhoidetut rakennukset pihapiireineen ja puutarhoineen.

Kartta ©
Maanmittauslaitos, 2018

0 250 500 m

Peitsalon lounaispuolella olevat huvilat kuuluvat edelleen saman suvun jäsenille. Huvila sijaitsee Jalassaaren itäpuolella olevalla kallioisella ja metsäisellä niemellä. Jyrkkä kallio laskee järveen huvilan koillispuolella. Peitsalon tontilla oli alun perin myös rantsauna ja liiteri.

5.34 JALASSAAREN JA AHTIALAN KYLÄMAISEMA

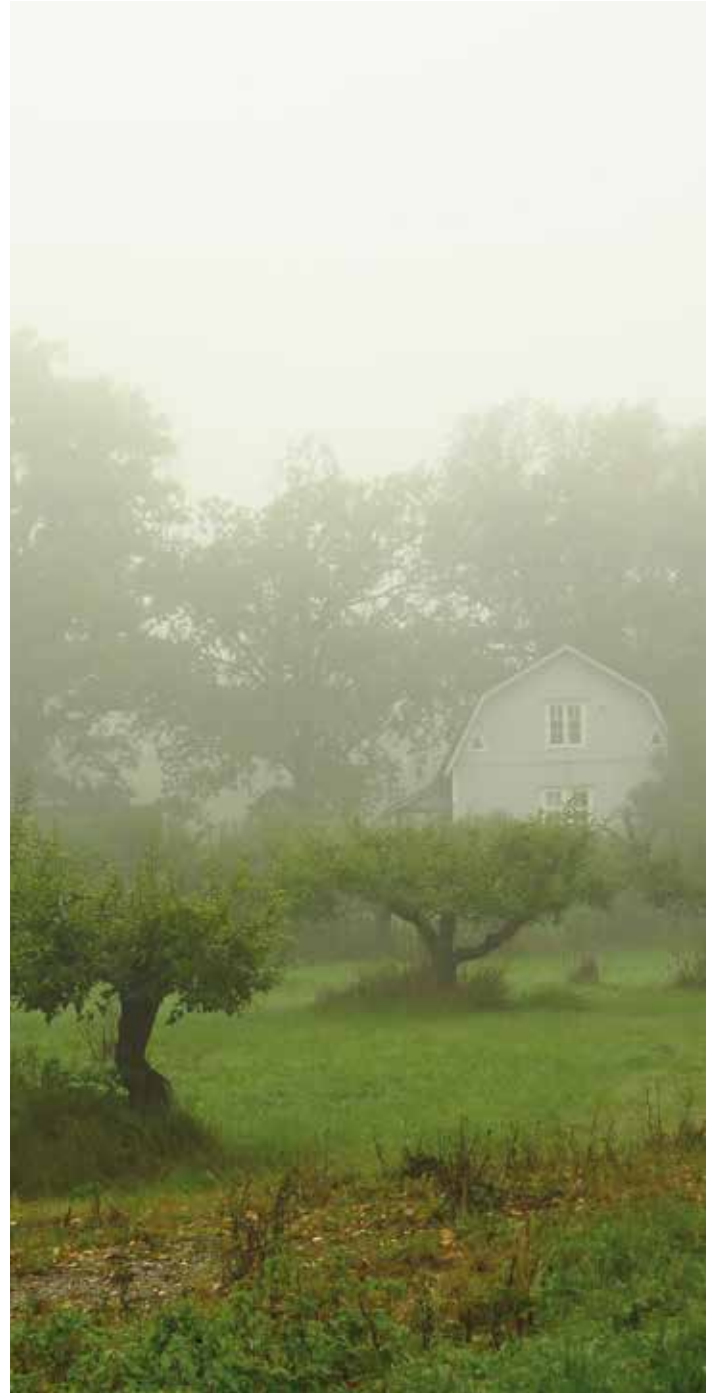
Arvot: Jalassaari on säilyttänyt maiseman avoimuuden, vaikka peltoja on metsitetty paljon. Tiemaisemasta avautuu näkymiä kolmelle laajalla peltoaukealle. Aikoinaan Ahtialan tilalta on avautunut laajat järvinäköalat, nyt metsittyminen on sulkenut mäen maisemat. Eniten maisemassa on tapahtunut muutoksia juuri Ahtialan alueella peltojen metsityksen takia. Järven ja pellon reunavyöhykkeet rajaavat kylän maisematilaa.

Jalassaaresta on maalattu peltonäkymä, joka kulkee nimellä "Viiden tuhannen markan maisema". Siinä näkyy pitkä peltoaukea Aropellon yli kauniille järvenselälle. Jalassaarissa on useita omenatarhoja.

Kehittämis ehdotus: Alueen pelloilla on suuri merkitys Jalassaaren maisemakuvulle. Parasta maisemanhoitoa kylämaisemassa on viljelyn jatkuminen. Alueen viljelyä voidaan monipuolistaa viljelykasvivalinnoilla. Myös maisemakasveja voi hyödyntää viljelykierrossa.

Ahtialan puistossa on monipuolinen puulajisto, jota kannattaa hoitaa. Puiston ennallistaminen ja hoitaminen olisi maisemateko.

Alueella on muutamia maiseman-

“Viiden tuhannen markan maisema” sumussa.

ja luonnonhoitokohteita, joille voidaan hakea ympäristösopimusta. Vesistönäkymien avaaminen maisemassa lisää maiseman vetovoimaisuutta.

5.35 HUHTASAARI JA KUULUKAINEN

Arvot: Huhtasaari on luonnoltaan rehevää ja monipuolista. Huhtasaaren lehtokohteen muodostavat kaksi valtakunnalliseen lehtojensuojeluohjelmaan kuuluvaa osaa. Lehtoalueella on kuusettunutta pähkinä-lehmuslehtoa jonka lajistoon kuuluvat muun muassa hammasjuuri, lehtoneidonvaippa, uhanalainen hirvenkello ja Uudellamaalla uhanalainen pesäjuuri.

Huhtasaareen pääsee siltaa pitkin. Rantaa mukailevan tien varrella kasvaa suuria tammia. Saarella on hevostila, jonka laiduntavat eläimet ovat virkistävä näky maisemassa.

Kuulukainen on saari, jonne ei ole maantietä. Saareen saavutaan aitoon saaristolaistapaan veneellä. Kuulukaisen saari erottuu Huhtassaaresta kapealla salmella, jota kutsutaan Neulansilmäksi.

Saari kuului ennen Ahtialan kartanoon. Kun Ahtialan päärakennus tuhoutui

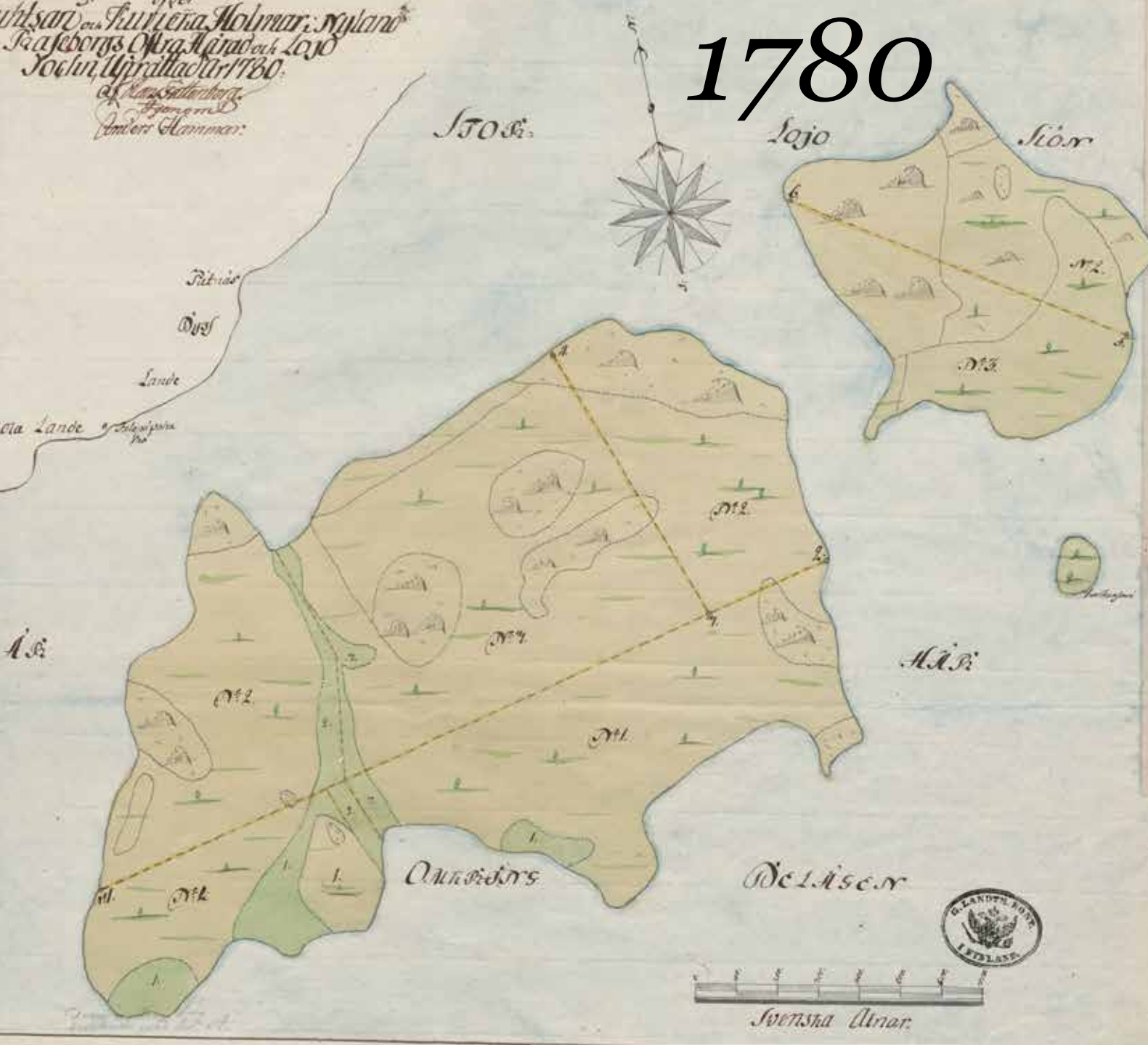
tulipalossa vuonna 1928, vaihtoi Ahtialan omistaja Arvid Genetz Kuulukaisen saaren rakentamiseen tarvittavaan sementtiin. Näin saari siirtyi Lohjan Kalkkitehdas Oy:lle. Saaresta muodostui kalkkitehtaan työntekijöiden virkistysalue, jonne soudettiin Virkkalasta lauantaisin työpäivän jälkeen. Saarelle rakennettiin kesämökkejä ja 1990-luvulla mökkien rakentajat saivat lunastaa kiinteistönsä ja tonttinsa. Saarella on yhteensä 23 kesäasuntoa. Saarelaiset muodostavat vireän yhteisön. Saarelta avautuu Isoselälle avoimia laajoja järvimaisemia.

Kuulukainen on myös luonnoltaan arvokas. Saaren kalliainen keskialue on noin kolmen hehtaarin kokoinen luonnonsuojelualue. Saarella kasvavat harvinaiset pahtanurmikka ja patukkasara. Kesäiltaisina valkolehdokkien tuoksu huumaa. Valokuvaaja I. K. Inha vieraili saarella ruuhellaan soudellen ja valokuvasi viisirunkoisen männyn. Inha rakasti puita ja niinpä tuo viisirunkoinen mänty on ollut merkittävä ilmestys. Mänty on edelleen paikallaan, tosin kaksi latvaa on jo kadonnut.

Geometriska Kartta
 öfver
 Huhtsaari och Kurikka Holmar, Nyland
 i Åfvelborgs Öfverhärads och Lojo
 Soolu, Åfvelhög 1780.
 Åfvelhög
 Anders Hammar.

1780

Öfver ämnets fängelse...
 1780
 Huhtsaari och Kurikka Holmar...
 1780-1780
 (B24:2/3). Kansallisarkisto.

...och de...
 Huhtsaari ja Kurikka
 ei ole merkitty asumista vielä vuonna
 1780, mutta saarilla on ollut jo niit-
 tyjä. Saarret ovat olleet myös suosittuja
 laidunkäytössä. Eläimet ovat pysyneet
 saarissa yleensä ilman aitaamista.
 Ehkä näilläkin saarilla on ennen
 laidunnettu.

Alue	1780	1780	1780	1780	1780
1	5.28	1/4	7/8	12	2. 11
2	2. 11	7/8	17. 18	7.	7.
3			12. 13.	5.	13.
4			8.	8.	5. 7/8
5	2. 11/2	7/8	7/8	12.	14. 17.
6	1. 1/2	7/8	30	4.	10. 10.

Kartta: Ahtiala; Ahtiala och Paavola:
 Karta öfver Huhtsaari och Kurikka-
 holmar med beskrifning 1780-1780
 (B24:2/3). Kansallisarkisto.
 Digitaaliarkisto.

.36 PENSAARI JA LEHTISAARI

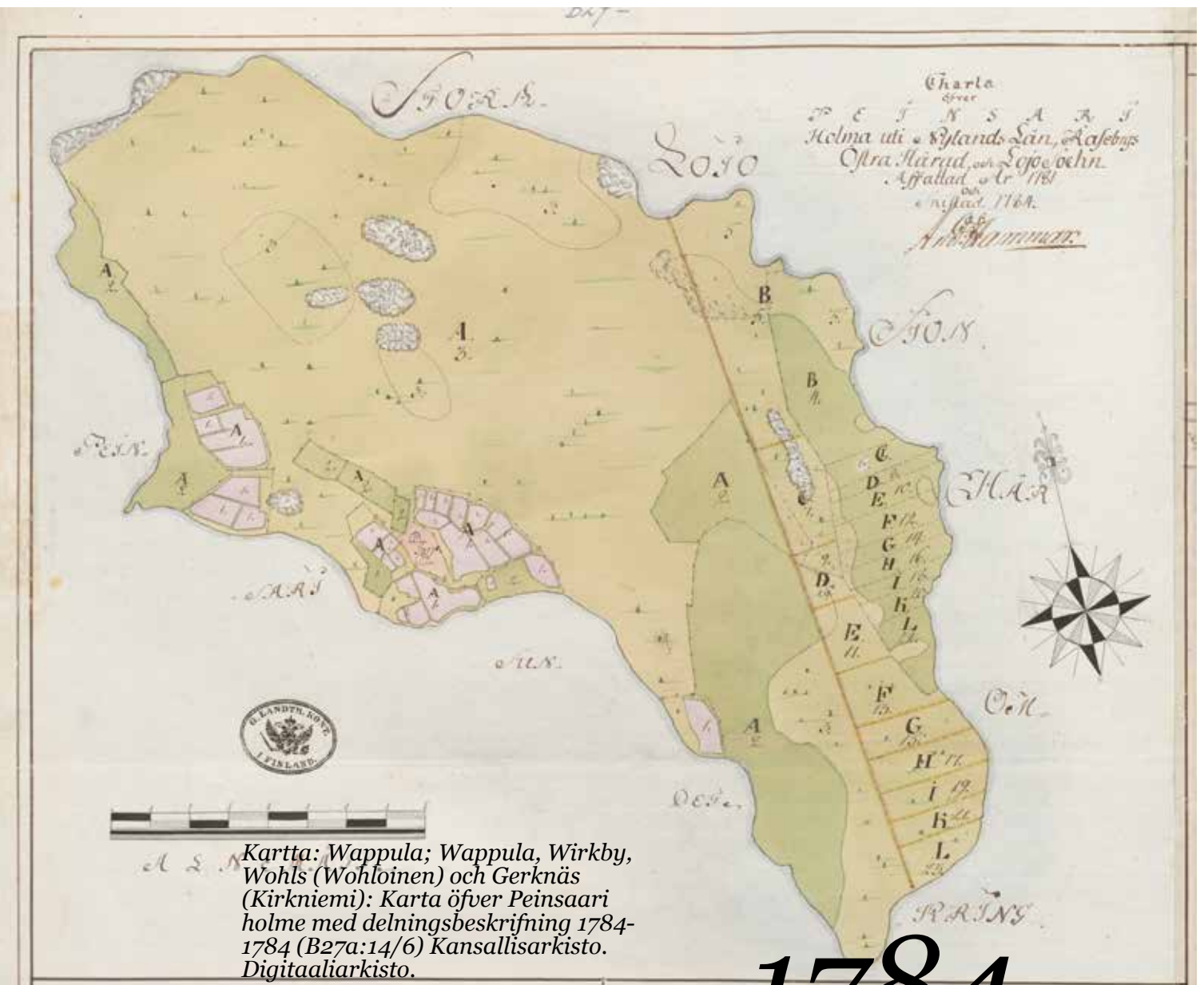
Arvot: Lohjansaarentieltä tie johdattaa Pensaaren sillalle läpi hienon pähkinälehdon. Sillalta avautuu kaunis saaristomaisema. Pensaaresta johtaa vielä toinen silta Lehtisaareen. Saarten eteläpuolinen alue on hyvä lintujen tarkkailualue. Vesi säilyy alueella lämpimänä pitkälle syksyyn ja alkaa lämmetä ajoissa keväällä paperitehtaan lauhdevesien ansiosta. Saarien alueella on viisi muinaisjäännöstä. Kohteet ovat kivikautisia.

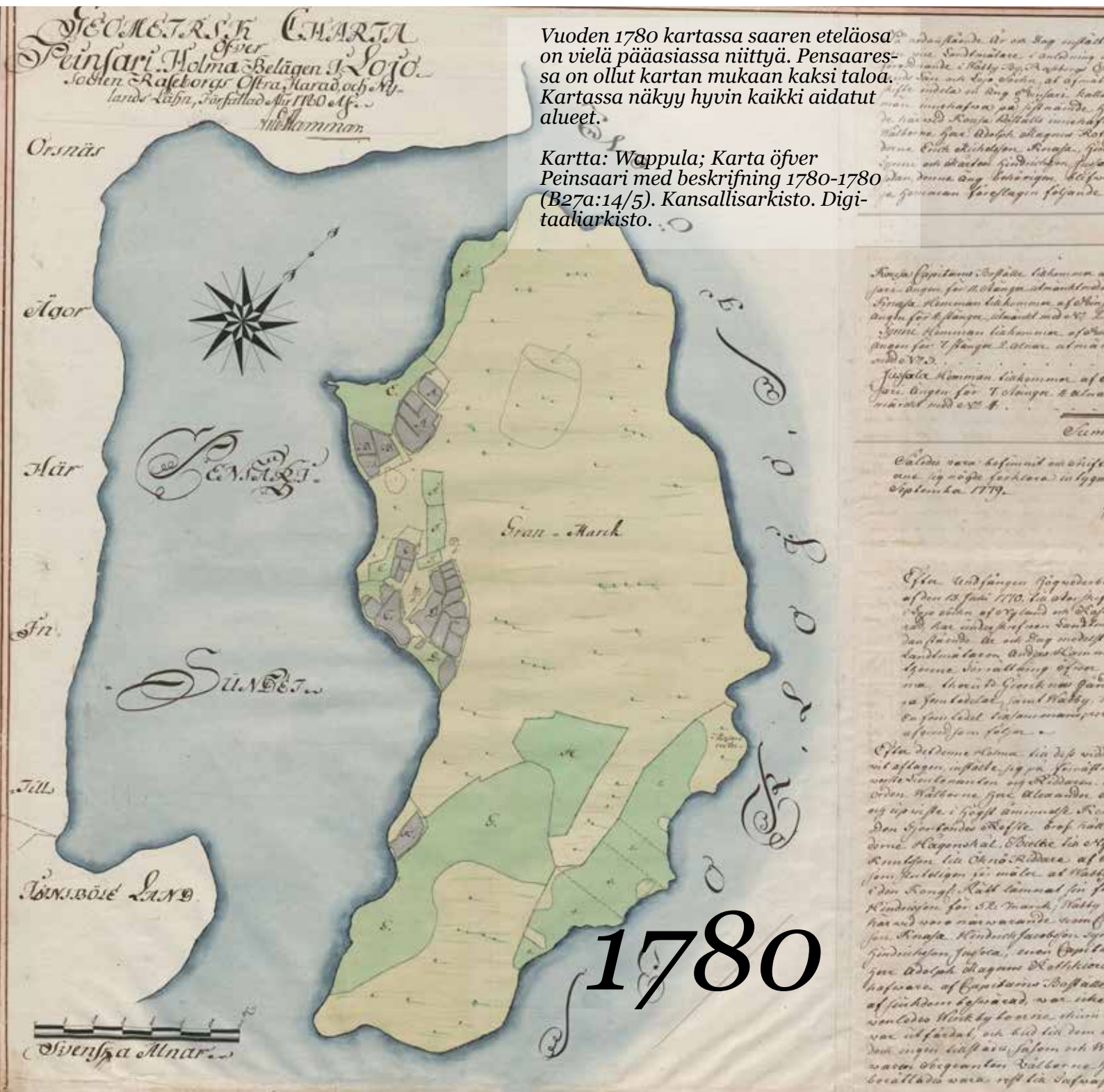
Pensaari on liitetty Kirkniemen kartanoon 1890-luvun alussa. Lehtisaari on nimensä mukainen, rehevä kasvillisuudeltaan ja puustoltaan. Pensaassa

on lähteitä. Kirkonkirjoissa Pensaari on kirjoitettu ruotsiksi Pennsaari, mutta Kirkniemen kartanon asiakirjoissa puhutaan Pennaksesta. Lehtisaaren ruotsinkielinen nimi, Lindö tarkoittaa Lehmuksaarta, mutta Lehtisaari kuvaa paremmin saaren rehevää puulajikasvustoa. Pensaaren pellot viettävät länsipuolella vesistöön.

5.37 OSUNIEMI

Arvot: Osuniemen kylän pohjoiset osat kuuluvat Lohjan Saaristo -seuran alueeseen. Alueella on muinaisjäännöksiä ja arvokkaita luontokohteita sekä perinnebiotooppeja. Osuniemi on Saariston ainoa mantereeseen kuuluva osa. Tosin alue on ollut aikoinaan saari ennen ve-

Vuoden 1780 kartassa saaren eteläosa on vielä pääasiassa niittyä. Pensaarensa on ollut kartan mukaan kaksi taloa. Kartassa näkyy hyvin kaikki aidatut alueet.

Kartta: Wappula; Karta öfver Peinsaari med beskrifning 1780-1780 (B27a:14/5). Kansallisarkisto. Digitaalarkisto.

1780

denpinnan laskua.

Osuniemi-seura ry perustettiin vuonna 1995. Yhdistyksen toiminta-alueena on Osuniemen kylä, tehtaalle menevän rautatien ja Ahtialan sillan välisellä alueella.

Kehittämissuositus: Osuniemessä Lohjansaarantie kulkee rannassa. Rannan tiemaisemaa kannattaa raivata parin kolmen vuoden välein.

Koska Osuniemessä on monia luontokohteita, arvokas perinnebiotooppi ja muinaisjäännöksiä, sopisi alueelle luonto- ja historiapolku.

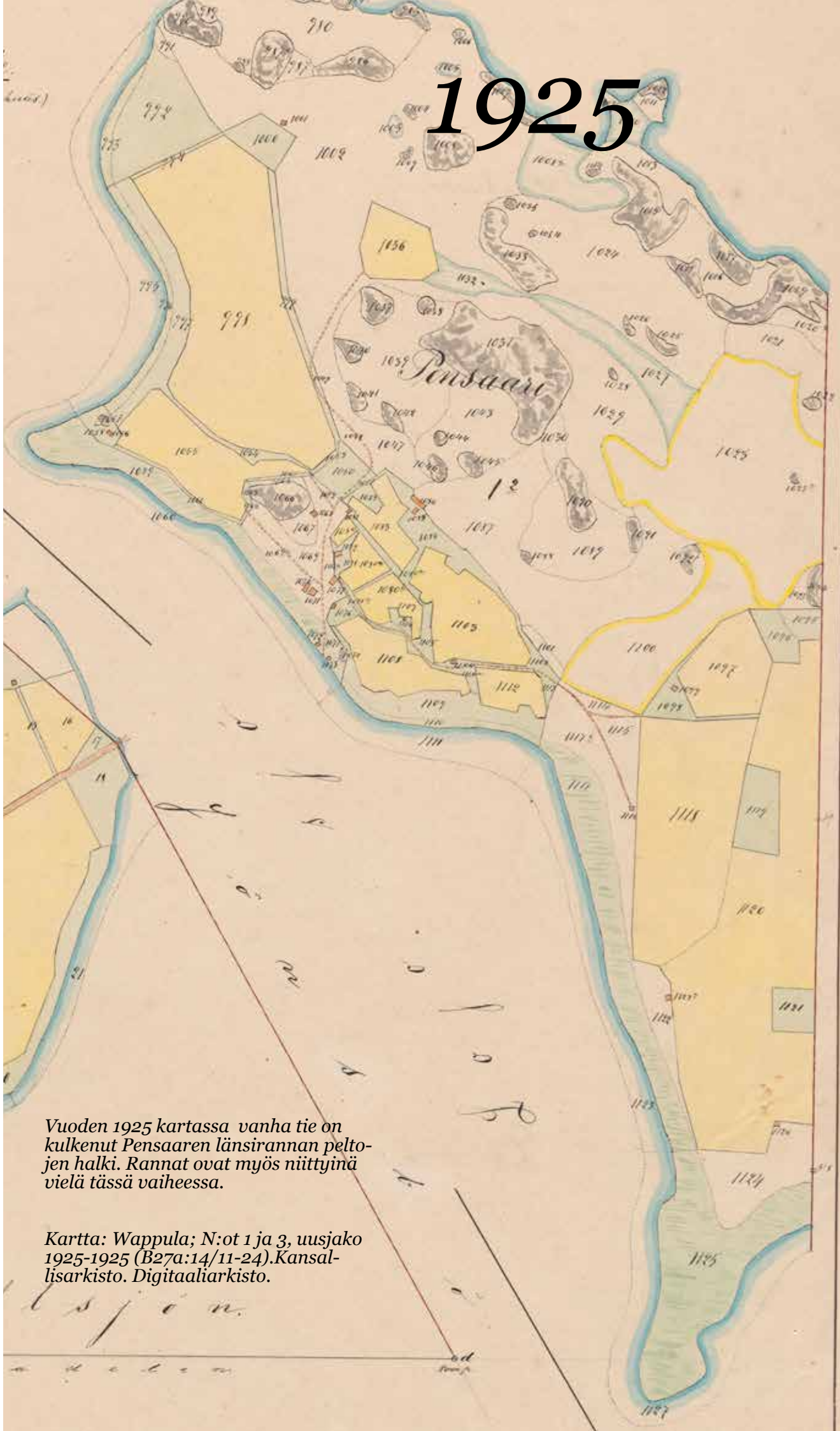
Geometrinen kartta vuodelta 1779. Kartan mukaan tuolloin Osuniemessä on ollut neljä taloa. Varsinainen kylätontti sijoittuu Osuniemen länsirannalle. Myös Osuniemessä vanhimmat pellot ovat sijoittuneet vanhan korkealla mäellä olevan kylätontin ympärille. Mäellä kasvaa rauhoitettuja puita ja siellä on myös muinaishautoja.

Osuniemen muut peltoaukeat ovat olleet niittyjä tai metsäisiä alueita.

Kartta: Osuniemi / Orsnäs; Egokarta 1781-1781 (B27:16/2-3).

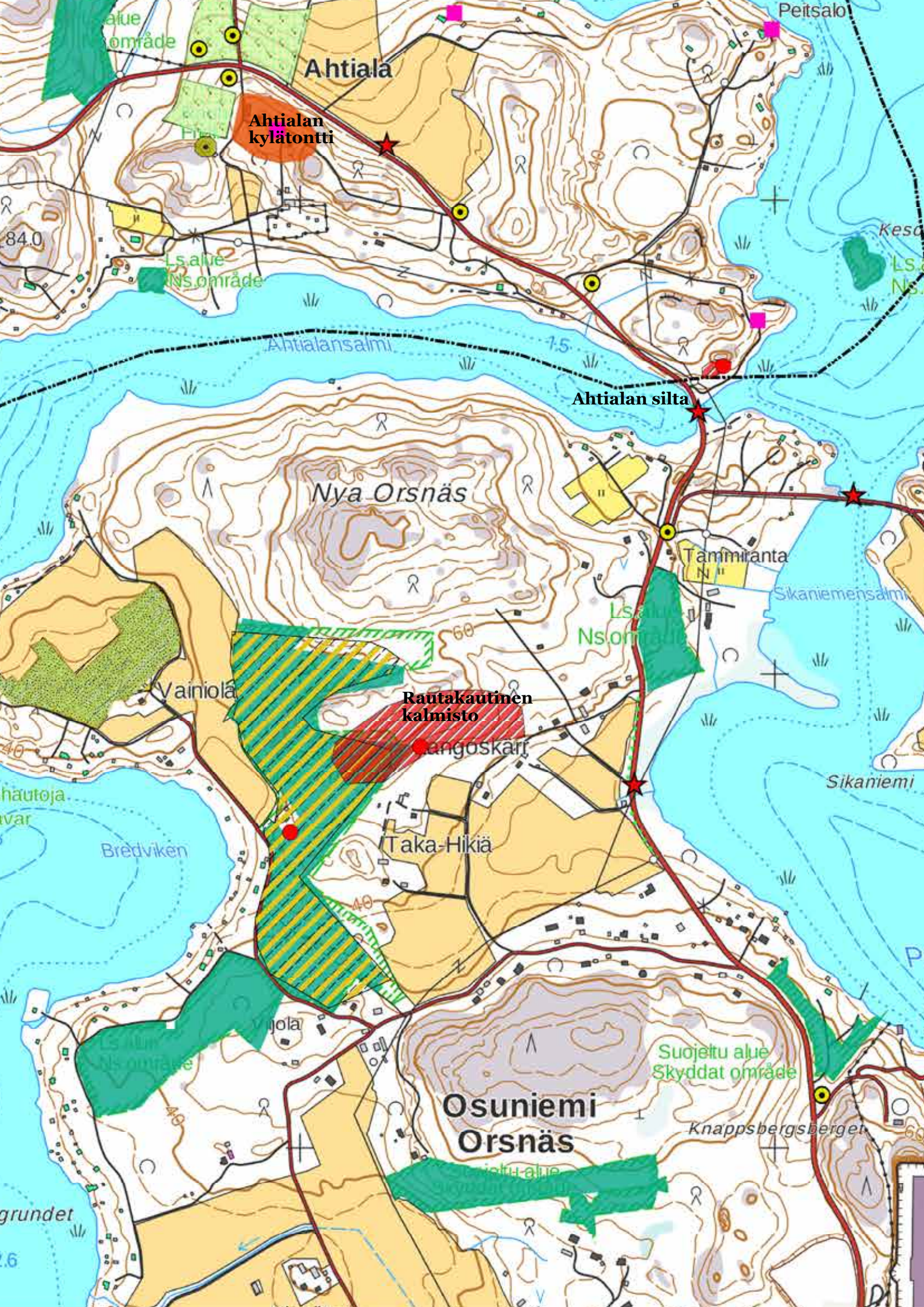
Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

1925

Vuoden 1925 kartassa vanha tie on kulkenut Pensaaren länsirannan peltojen halki. Rannat ovat myös niittyinä vielä tässä vaiheessa.

Kartta: Wappula; N:ot 1 ja 3, uusjako 1925-1925 (B27a:14/11-24). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Ahtiala

Ahtialan kylätontti

Ahtialansalmi

Ahtialan silta

Nya Orsnäs

Rautakautinen kalmisto

Langoskarf

Taka-Hikiä

Osuniemi Orsnäs

Suojettu alue Skyddat område

Knappsbergsberget

Vainiolä

Tammiranta

Sikaniemi

Bredviken

grundet

2.6

LOHJAN SAARISTON
MAISEMAN ARVOKARTTA

OSUNIMEN JA PENSAAREN
KYLÄT

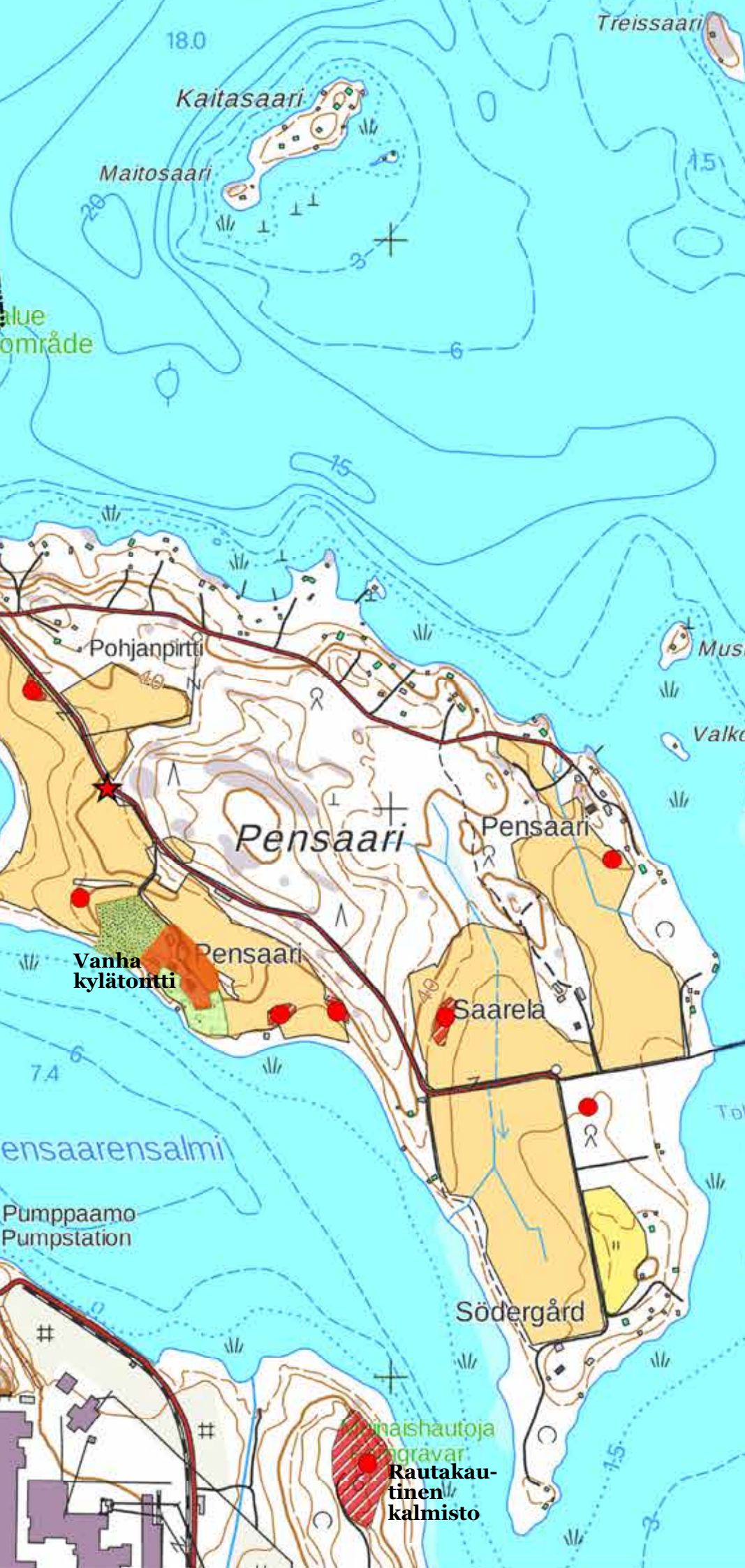
- Arboretumtien kohteet
- Näköalapaikka tai laaja näkymä
- Muinaisjäännökset
- Rauhoitettu tai vanha puu
- Arvokkaat inventoidut rakennukset
- Muinaisjäännösalueet
- Perinnebiotoopit
- Omenatarhat
- Natura 2000 -kohde
- Luonnonsuojelualue
- Keskiaikaiset kylätontit
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue

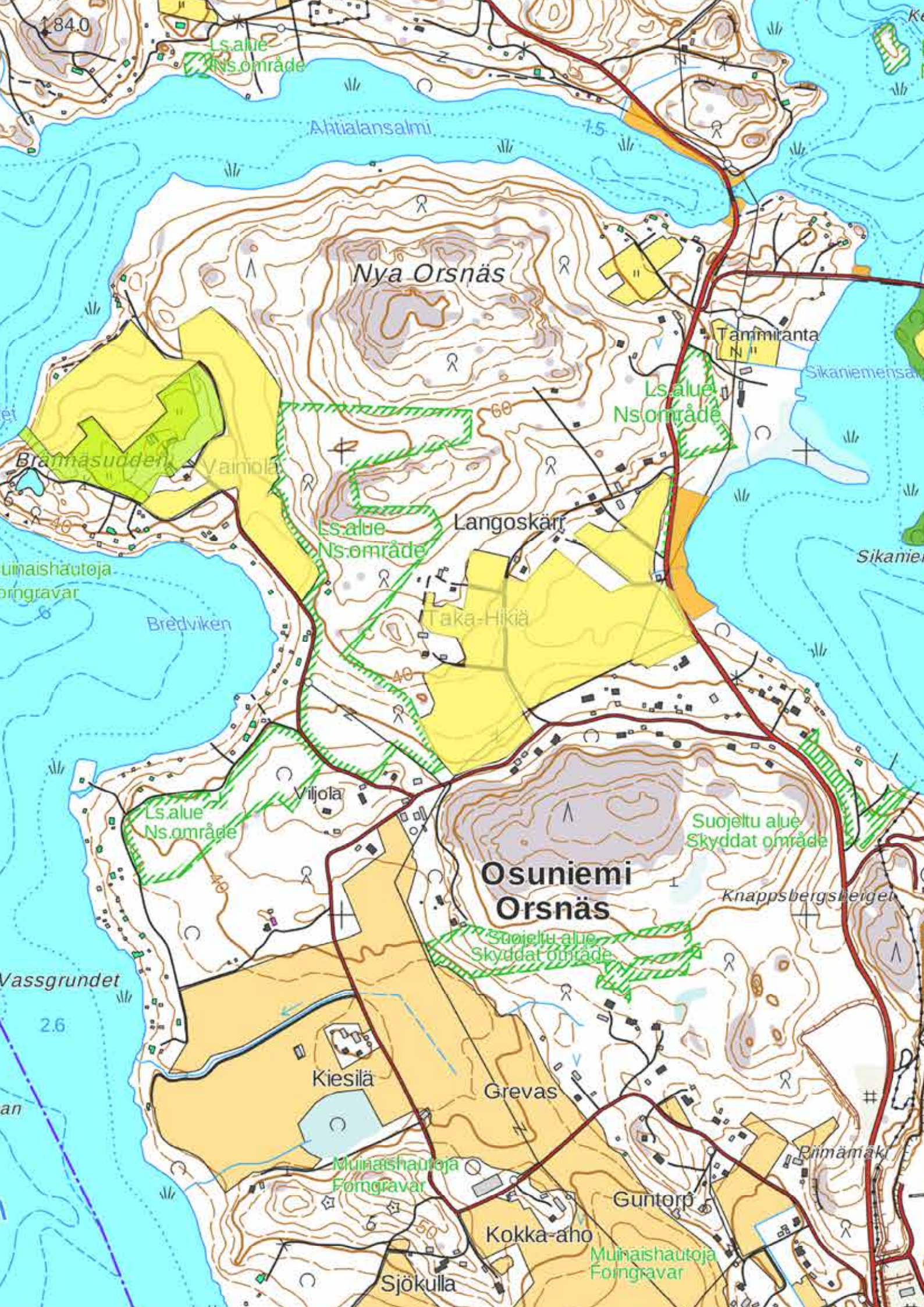
Yllä mainittujen kohteiden lisäksi arvokkaita ovat kaikki avoimet peltoaukeat sekä hyvinhoidetut rakennukset pihapiireineen ja puutarhoineen.

Kartta ©
Maanmittauslaitos, 2018

0 250 500 m

1840

Ls. alue
Ns. område

Ahtialansalmi

1:5

Nya Orsnäs

Tammiranta

Sikaniemensaari

Brännasudden

Vainiola

Ls. alue
Ns. område

Ls. alue
Ns. område

Langoskärr

Sikaniemi

Uimaishautoja
maingravar

Brédviken

Taka-Hikiä

Ls. alue
Ns. område

Viljola

Suojeltu alue
Skyddat område

Osuniemi
Orsnäs

Knappsbergshelget

Vassgrundet

2.6

Kiesilä

Grevas

Muinaishautoja
Forngravar

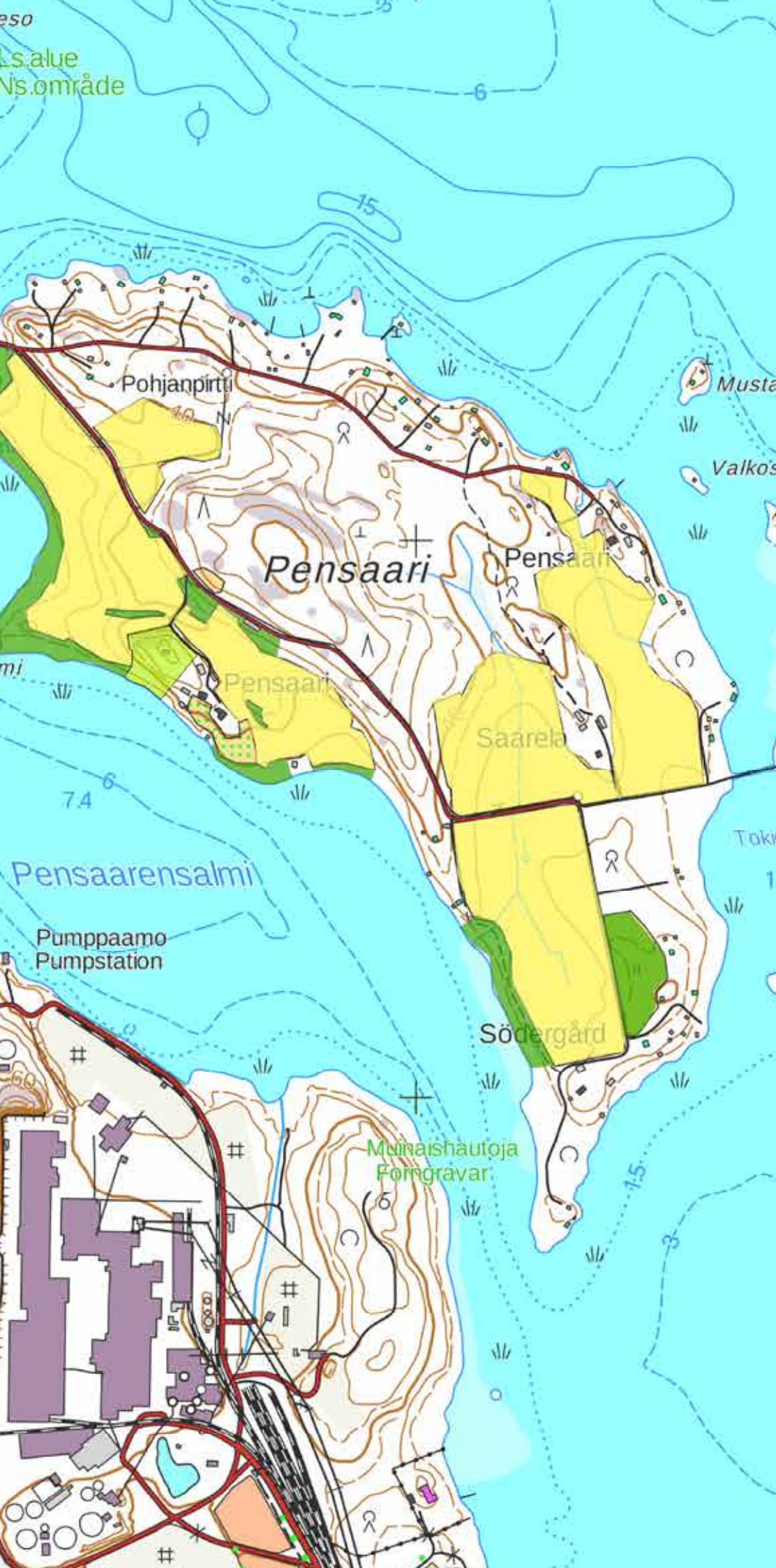
Riimämäki

Kokka-aho

Guntorp

Muinaishautoja
Forngravar

Sjökölla

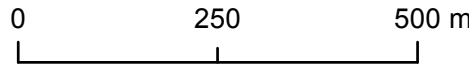

LOHJAN SAARISTO

MAISEMANHOITO-SUUNNITELMA

AHTIALAN JA PENSAAREN KYLÄT

- Perinnebiotoopit, ympäristösopimus
- Luonnonhoitokohteet, ympäristösopimus
- Näkymien avaaminen, raivaus
- Säilytettävä avoimuus

Kartta ©
Maanmittauslaitos, 2018

5.38 HUHTASAAREN, KUULUKAISEN, PENSAAREN, LEHTISAAREN JA OSUNIEMEN MAISEMAT

Arvot: Saariston pienemmät saaret muodostavat oman saaristoryhmänsä Jalassaaren itäpuolelle. Saaret muodostavat maisemallisesti monimuotoisen kokonaisuuden. Silloilta ja rannoilta avautuu erilaisia näkymiä salmiin ja selille.

Paikoitellen saarien pellot levittäytyvät rannoille. Maisemallisesti merkittäviä peltoja on Pensaassa ja Lehtisaassa. Rannat ovat paikoin kasvanneet umpeen pajukkoja. Saarien väliset sillat ja siltapenkereet ovat tervaleppien reunustamia.

Pensaaresta avautuu laajoja näkymiä Osuniemen suuntaan. Osuniemessä maisemanhoitotyöt tiemaisemassa ovat avanneet maisemaa vesistöön ja vesistöä peltomaisemaan.

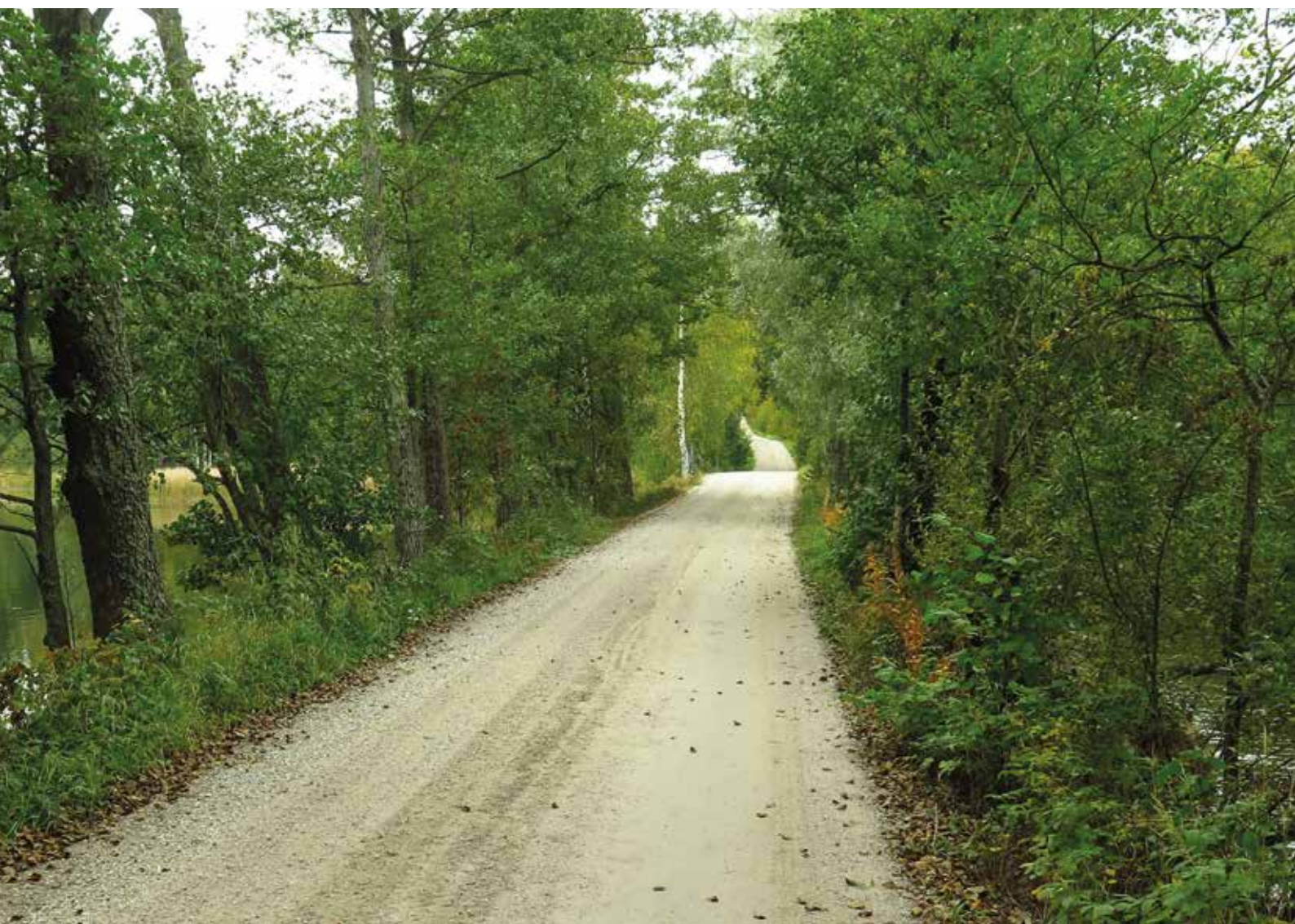
Kehittämisehdotus: Saarilla tiemaisemassa avautuvia näkymiä voidaan avata paikoitellen. Pellon ja vesistöjen reuna-vyöhykkeitä voidaan kehittää raivaamalla.

Saarien rantamaisemien hoitoon kannattaa hakea maatalouden ympäristösopimus pellon ja vesistön välisille alueille.

Saarien alueella kannattaa panostaa rantojen hoitoon ja puoliavoimeen rantamaisemaan.

Puoliavoimelta
rantavyöhykkeeltä
avautuu kiinnostavia
näkymiä järvelle.

6 VINKKEJÄ MAISEMANHOITOOON

Maisema ja luonto ovat voimavara ja mahdollisuus. Ne saavat uudet asukkaat muuttamaan kylään, tuottavat mielihyvää asukkaille ja luovat hyvää elinympäristöä kaikenikäisille ihmisille.

Maisema ja luonto kiinnostavat matkailijoita ja tuottavat elämyksiä ja virkistystä. Kylämaiseman hyödyntäminen ja hoitaminen kannattaa. Maisemaa ei kannata hukata, sen palauttaminen on vaikeaa. Maiseman normaali ominaisuus on myös sen jatkuva muutos. Muutoksen laajuus ja nopeus on kuitenkin kiinni Saariston asukkaista.

6.1 SOPIMUSLAIDUNNUS JA LAIDUNPANKKI AVUKSI LUONNONHOITOOON

Lohjan Saaristossa on paljon laidunnettavaksi sopivia alueita. Kylissä taas ei ole laiduntavia eläimiä kuin yhdellä tilalla.

Luonnon- ja maisemanhoidon apuna on hyvä käyttää sopimuslaidunnusta. Laidunpankki.fi -palvelusta löytyy karjatiloja, jotka etsivät laidunalueita. Sopimuslaidunnuksen ohjeet löytyvät sivustolta. Sopimuslaidunnuksessa maanomistajat ja karjanomistajat tekevät sopimuksen hoidosta ja rahoituksesta sekä sen jakautumisesta osapuolten kesken. Sopimuslaidunnukseen kuuluu usein ympäristösopimuksen käyttäminen hoidon rahoitusmuotona.

Saariston luonteeseen sopivat tehokkaasti luonnonlaitumia laiduntavat vaatimattomat maatiaisrodut.

6.2 YMPÄRISTÖSOPIMUKSISTA KORVAUSTA MAISEMAN JA LUONNON HOITOOON

Lohjan Saaristossa on monia maatalouden ympäristösopimukseen, Maatalousluonnon ja maiseman hoito, sopivia kohteita. Vuonna 2018 maakunnallisesti tai valtakunnallisesti arvokkaat kohteet saavat korvausta 600 euroa hehtaarilta per vuosi ja muut 450 euroa hehtaarilta per vuosi. Sopimukset ovat viisivuotisia. Sopimuskohteet tarvitsevat aina tarkan hoitosuunnitelman. Lohjan Saariston perinnebiotoopit ovat pääasiallisesti ar-

vokkaita kohteita ja saavat korkeampaa tukea. Tukea voivat hakea kaikki, joilla on tilatunnus. Se löytyy maa- ja metsätiloilta. Myös yhdistyksillä on mahdollisuus hakea tukea.

Lajistollisesti monimuotoisten reunavyöhykkeiden ja saarekkeiden hoidosta saa myös korvausta. Kohteissa tulee olla marjovia ja kukkivia puita ja pensaita, maakiviä, maisemallisesti merkittäviä puita ja niittykasvillisuutta.

6.3 TALKOOT TAVAKSI

Saaristossa on aktiivinen talkooperinne myös maisemanhoidossa. Talkoot ovat aina suuri yhteinen ponnistus. Niitä kannattaa järjestää maisemassa muutaman vuoden välein. Näin vesakot eivät ehdi vielä suuriksi. Vieraslajien poisto on tärkeää talkootyötä luonnonhoitoon arvokkaassa Saaristossa. Poistoon tarvitaan maanomistajien lupa.

Talkoista kannattaa kehittää kesäjuhlan tapainen tapahtuma. Talkoiden jälkeen huomaa helposti oman työn tuloksen. Talkoopäivä voi olla myös vuosittainen samalla viikolla järjestettävä tapahtuma. Se on helpottaa talkoiden muistamista ja erilaiset maisemanhoitotyöt voidaan jaksottaa eri vuosille.

Toisaalta talkoiden tilalle kannattaa pyrkiä löytämään joissakin paikoissa pysyvämpiä ratkaisuja.

6.4 SPONSOROINTI MAHDOLLISUUTENA

Kylämaisemanhoidon sponsorointiakin kannattaa yrittää. Olisi hyvä saada sponsorirahoitus yhden tai kahden henkilön palkkaamiseen ja työkalujen hankintaan. Työntekijät ehtivät saada paljon aikaiseksi yhden kesän aikana.

Saariston arvokkaan luonnonhoidon sponsorointi saattaisi olla kiinnostavaa monesta yrityksestä.

6.5 RAKENNUKSET KUNTOON

Vanhojen rakennusten korjausrakentaminen on maisemateko. ELY-keskukset myöntävät avustuksia rakennusperinnön

Sininen ilta

*Sininen, rannaton ilta
kevään varhaisen.
Aavoilta kohoilevilta
tuulee kylmeten.*

*Etäällä ulapalla
laivat jyskyttää.
Ritisten jalkojen alla
särkyä hauras jää.*

Saima Harmaja

hoitoon. Sitä jaetaan yksityisille omistajille ja rakennusperinnön hoitoa edistäville yhteisöille kulttuurihistoriallisesti arvokaiden kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeluun ja parantamiseen.

Seurantalojen korjausavustusta jakaa Suomen Kotiseutuliitto. Avustusta voidaan hakea seurojen ja työväenyhdistysten taloihin, jotka ovat kaikille avoimia kokoontumis-, harrastus- ja juhlatiloja.

Korjausrakentaminen säilyttää alueen rakennusperinnettä. Saaristossa on monenlaista rakentamista eri aikakausilta, esimerkiksi vanhoja kantatilojen arvokkaita päärakennuksia ja navettoja, torppia, vanhoja huviloita ja sodan jälkeen rakennettuja rintamamiestaloja.

6.6 PIDÄ HUOLTA MAISEMAN ERITYISPIIRTEISTÄ

Maiseman ominaispiirteet vaikuttavat maisemaan luoden muun muassa tiloja, yksityiskohtia, yhtenäisyyttä ja näkymiä. Ne ovat maiseman kannalta niitä ominaisuuksia, jotka tekevät jokaisesta maisemasta ainutlaatuisen. Maiseman ominaispiirteiden huomioon ottaminen luo tasapainoista maisemaa.

Saaristolle ovat ominaisia vesistönäkymät, rantapellot, yksityiskohtien paljous, arvokas luonto ja vanhat kylät.

Maisemassa kannattaa säilyttää näkymät, pienimittakaavaisuus, yhtenäisyys ja yksityiskohtien paljous.

Rantamaiseman raivaamisessa vältetään puiden tasavälistä harvennusta. Puuryhmät ja yksittäispuut näyttävät maisemassa luontevilta. Myös osa pensakoista tulisi jättää rannoille linnustoa varten.

Monet maisemanhoitokohteista tarvitsevat tarkempia suunnitelmia.

6.7 SÄILYÄ AVOIMUUTTA

Kylissä on hyvin vähän maisemahäiriöksi laskettavia elementtejä. Peltojen puustuksia voi pitää maisemahäiriönä tai maaseudun maiseman seuraavana kehitysvaiheena.

Kun maatalous ei kannata maaseudulla, on maanomistajien valittava pelloille uusia käyttömuotoja. Joulu kuuset ovat hyvä vaihtoehto, kunhan ne poistetaan sopivan ajan sisällä pelloilta.

Suosittelavaa on vuokrata pellot ympäristön viljelijöille, jolloin viljelyn kautta maiseman avoimuus säilyisi. Samalla säilytetään monisatavuotinen viljelyn perinne myös Lohjan Saaristossa.

6.8 MAISEMAN RAKENTEET KUNTOON

Saaristossa on persoonalliset opasteet ja niihin kannattaa panostaa tulevaisuu-

dessakin. Itse tehty sopii saariston identiteettiin. Seurantalon ympäristössä on opasteiden ja rakenteiden runsaus. Siinä voidaan miettiä mahdollisesti opasteiden yhdistämistä.

Matkailussa suosittu ruskeat viralliset matkailuopasteet ovat tärkeitä. Tällainen tarvittaisiin tulevaisuudessa myös Fruticetumin opasteeksi.

Pitkospuut ovat hyvä keino estää liiallista kulumista. Niitä tarvitaan lehtokohteissa, märissä tai kuivissa kohteissa.

Sopivat rakenteita maisemaan ovat myös erilaiset penkit. Esimerkiksi halkaistusta rungosta saa saaristoon penkkejä sopiviin paikkoihin, kuten luontopoluille.

6.9 POISTA VIERASLAJIT

Kasvistoltaan arvokkaassa Saaristossa on huolehdittava vieraslajien poistamisesta. Poistettavia vieraslajeja ovat muun muassa komealupiini, jättiputket, jättipalsami, japanin- ja jättitatar ja kurtttulehtiruusu. Puutarhoista luontoon leviävät nopeasti myös raunioyritit ja tarhapiiskut. Vieraslajien torjuntaa varten tarvitaan aina maanomistajan lupa.

7

IDEOITA MAISEMAN HYÖDYNTÄMISEEN

Lohjan Saaristossa on hyödynnetty monin tavoin maisemaa osana kylän tuotteita ja toimintaa. Saaristossa on luontoon ja maisemaan liittyvä identiteetti.

Alueella on monipuolista maisemaa, historiallisia kyliä, muinaisjäännyksiä eri aikakausilta, runsaasti vettä ja erityisen monimuotoista ja arvokasta luontoa. Alueen elinkeinoihin kuuluu myös maaseutumatkailu. Matkailuelinkeinon ja alueen asukkaiden kannattaa hyödyntää maisemaa kaikkine elementteineen.

Matkailijat haluavat erilaisia asioita. Yksi matkailun kohderyhmä haluaa löytää aitoja asioita, arkielämää, toinen haluaa hemmotella itseään luonnon helmassa hyvillä palveluilla, kolmas ryhmä etsii toimintaa luonnon keskellä, esimerkiksi vaellusta, melontaa tai pyöräilyä, neljäs haluaa löytää puhdasta luontoa. Lisäksi halutaan vielä kokea luonto- ja maisemaelämyksiä. Näitä kaikkia on mahdollista tarjota Lohjan Saaristossa.

7.1 MOBIILIREITIT MAALLA JA VESILLÄ

Mobiilireitit sopivat hyvin esittelemään Lohjan Saaristoa. Lähes huoltovapaat mobiilireitit ovat mahdollisuus tuottaa hyvä esittely- ja tarina-aineisto kylän kohteista.

Mobiilireitti voi sisältää ääntä, videota, valokuvia ja tekstiä. Reitti toimii tietokoneella, tabletilla ja älypuhelimissa. Reitti voi olla myös maksullinen. Digitaalisuus on hyvä vaihtoehto myös kiinteille opastauluille, vaikka niillekin on aina tarvetta. Opastauluissa ja yhdistysten nettisivuilla voidaan kertoa mobiilireiteistä.

Lohjan Saaristossa kannattaisi tehdä ainakin Arboretumtiestä mobiilireitti. Myös vesistöön voidaan tehdä kapeita salmia pitkin kulkeva vesistömobiilireitti.

Mobiiliopaste voi olla myös pelkästään kuunneltavia kertomuksia. Esimerkiksi kylässä voisi olla Saima Harmajan runopolku, mitä edetään rauhassa

kuunnellen sopivilla paikoilla hänen Lohjan saaren luontoon liittyvää runoutta.

7.2 KERRO KYLÄMAISEMASTA JA LUONOSTA

Maisemassa on koko kylän tarina esillä. Kylämaisemaa kannattaa tuoda esiin selaisista kuvakulmista, mitä ei normaalisti katsota tieltä.

Tänä päivänä kannattaa tuottaa erilaisia lyhyitä videoita kylän toiminnasta, maisemasta ja luonnosta. Videoiden aiheena voisivat olla harvinaiset kasvit. Niitä voidaan esitellä videoilla kuitenkin paljastamatta niiden kasvupaikkoja. Muita aiheita voisivat Lohjanjärven luonto, kylän perinteiset ammatit ja nykyiset elinkeinot, keskiaikaiset kylätontit, Saariston maisema näköalapaikoilta ja vesistön suunnasta kuvattuna, Kekrijuhlan kohokohdat ja Ahtialan tarina. Videoiden lisäksi valokuvat kertovat enemmän kuin tuhat sanaa. Hyviä kuvia kannattaa hyödyntää.

Huvilat ja huvilakulttuuri ennen ja nyt on yksi Lohjan saaristossa kiinnostava aihepiiri. Myös kesäasunnot kertovat tarinaa Suomen kehityksestä. Kesäasumisesta voisi tehdä videon tai tarinakartan, jonka aiheena olisi eri vuosikymmenten kesäasunnot ja lomaelämä.

Jos kylässä on henkilöitä, joille kirjoittaminen on harrastus, olisi blogin pitäminen Saariston arjesta ja juhlasta kiinnostava ajatus.

Kylässä asuneen I.K. Inhan valokuvista olisi hyvä tehdä tarinakartta. Tarinakartta hyödyntää paikkatietoa, missä kuvat voidaan sijoittaa Inhan kuvauspaikalle ja yhdistää niihin myös hiljattain otettu kuva samasta paikasta. Asiasta kiinnostuneet pystyvät tutustumaan Inhan mielikuviin Saaristosta. Samalla olisi mahdollista tutustua maiseman muutokseen.

Tämän voisi koota ajatuksella -tarinoiden kerronnasta tarinoiden tekemiseen.

7.3 MAISEMAA & RUOKAA

Suomalainen kulttuurimaisema on myös suomalaisen ruuantuotannon maisemaa. Saarella on vielä viisi maanviljelijää, jotka ruuan tuotannon ohella tuottavat avointa kulttuurimaisemaa. Myös omenanviljely on Saaristolle hyvin ominaista.

Saaristoon kannattaa kehittää maisemasta ideansa ja myös ainakin osan raaka-aineistaan saava Saaristo-menu. Myös alueen villiyrtejä kannattaa hyödyntää ja kerätä Saariston omat ruokaperinteet talteen. Löytyykö Saaristosta jotain omaa lohjalaista tai karjalohjalaista perinnettä?

Lohjan Saaristossakin uudistetaan paikallista ruokaperinnettä tilaviinien muodossa. Tarvitaan yrityksiä, jotka ylläpitävät ja tekevät suomalaiseen ruokakulttuuriin paikallista ulottuvuutta. Kaikkiin ruokatuotteisiin kannattaa yhdistää ruuantuotantomaiseman tarina.

7.4 OPASTETUT KIERROKSET JA RETKIPAKETIT

Lohjan Saaristossa on tarjolla monenlaisia opastuksia saarien luontoon. Niiden tuotteistusta kannattaa jatkaa.

Tarinoita Saaristosta -Peitsalo

Lehtori Antti Jalava rakennutti Peitsalon vuonna 1897 valmistuneen huvilan. Hänen tyttärensä tekstiilitaiteilija Ilona Jalava asui Anttilan talossa Peitsalontien varrella. Urho ja Sylvi Kekkonen olivat Ilona Jalavan ystäviä ja ovat vierailleet Anttilassa.

Peitsalo siirtyi Ilonan veljen, metsän hoitaja Väinö Jalavan haltuun. Jo Antti Jalava oli ollut aktiivinen kansallisteatterin tukija ja johtokunnan jäsen. Väinön vaimolla Liisulla oli käytännönläheinen suhde näyttelijöihin. Hän piti Kansallisteatterin kahvilaa vuosikautia.

Monet tunnetuimmista näyttelijöistämme viettivät kesälomiaan Peitsalossa, kuten Tauno Palo ja Eeva-Kaarina Volanen. Huvilaelämä kukoisti ja kasvoi vielä talvisodan jälkeen.

Peitsaloon suunniteltiin jopa näyttelijöiden kesäkotia. Monien elokuvien tähdet ja Kansallisteatterin näyttelijät otivat usein uloimmalla kalliolla aurinkoa. Kalliota ryhdyttiin kutsumaan ”Rasvakallioksi”, koska näyttelijät sulattelivat siellä auringossa rasvojaan.

Mahdollisia opastuksen aiheita:

- a. Keskiaikaiset kylät. Rautakautisia kyliä ja asuinpaikkoja. Kivikauden ihmisten ihanteellinen ympäristö. Tuhansia vuosia ihmisten asuinpaikkana. Eri aikakausien saarelaisten tarinoita ja elämää.
- b. Kaivosten saari. Tarinoita geologiasta. Ohjattu kierros kaivoksilla.
- c. Puiden tarinat ja Saariston merkittävät puut. Lohjan Saariston Arboretumtie antaa mahdollisuuden tutustua puihin myös itsenäisesti. Kiinnostavia ovat suuret puut, rauhoitetut puut ja Fruticetum.
- d. Räätelöity kasvi-, sieni- ja sammalretket.
- e. Elämää Saaristossa. Opastus saarelaiten elämään ennen ja nyt. Huvilakulttuuri, kuuluisat saarelaiset, menneen maailman lumoa esimerkiksi Ahtialassa ja Saarenpäässä tai muilla tiloilla.

7.5 VÄLINEVUOKRAUS

Saaristossa olisi hyvä olla olemassa polkupyörien, SUP-lautojen ja kanoottien vuokrausta. Niille olisi varmasti kysyntää kesäaikaan. Määrällisesti niitä ei tarvita paljon, mutta mahdollisuus välineiden lainaamiseen helpottaisi alueeseen ja alueen yrittäjiin tutustumista.

7.6 PAIMENVIIKOT

Metsähallituksen ideoimat Paimenviikot ovat saaneet suuren suosion. Niille haakee vuosittain tuhansia ihmisiä ja vain muutama sata pääsee paimenviikoille. Nyt monet lampurit ja matkailuyrittäjät ovat kehittäneet yksityisiä Paimenlomia, joissa perusidea on sama kuin Metsähallituksella.

Yksittäinen ihminen maksaa palvelusta, missä hän voi viettää viikon lammaspaimenena ja samalla edistää luonnon monimuotoisuutta. Monille ihmisille on hyvin "terapeuttista" viettää viikko rauhassa eläinten kanssa niistä huolehtien. Viikon aikana valvotaan eläimiä ja niiden kuntoa ja huolehditaan juomavedestä. Paimenlomille tarvitaan myös lähellä laitumia olevia majoitustiloja.

Tällä idealla voidaan tehdä lampurien kanssa sopimus laidunnuksesta, hyödyntää ympäristösopimukset kohteen

hoidossa ja vielä tarjota hyvinvointipalveluja matkailijoille. Tässä ideassa hyöty jakaantuu luonnolle, lampurille, saarelaisille ja matkailijoille. Sopivia alueita saarella varmasti on.

7.7 SUOMEN SAARISTO- JA VESISTÖMATKAILUSTA VETOVOIMATEKIJÄ

Länsi-Uusimaata markkinoidaan brändillä Visit South Coast Finland, siihen kuuluu myös Lohjan alue, missä on laajat järvi-alueet. Vesireittiä pitkin Lohjanjärveltä pääsee melomaan merelle asti.

Lohjanjärvi on suosittu melojien, veneilijöiden, kalastajien ja lintuharrastajien kohde. Järvellä toimii useita ohjelmapalveluyrityksiä, jotka järjestävät muun muassa avovesiuintimatkoja, sup-lautaretkiä ja -vuokrausta, melontaretkiä ja kanoottivuokrausta, kalastusmatkoja, esteettömiä kalastusmatkoja, flyboardingia, venevuokrausta, järviretkiä ja purjehduskursseja. Talvella jäätilanteen salliessa järvellä kohtaavat pilkkijöiden lisäksi retkiluistelijat, hiihtäjät ja tuulilajien harrastajat.

VisitFinlandissa on nostettu kansainvälisen markkinoinnin pääteemaksi vesistöt, koska Suomen vesistökokonaisuus on hyvin brändättyinä ainutlaatuinen ja pohjimmiltaan Suomen ylivoimainen kilpailuetu kansainvälisillä markkinoilla.

Tähän brändättyyn kokonaisuuteen voivat tukeutua erilaiset alueelliset palvelukokonaisuudet. Palvelujen kysyntää ja markkinointia helpottaa pitkälle viety digitalisointi.

Lakeland-brändiä ei ole vielä ulotettu Itä- ja Keski-Suomen laajoilta järviltä Lohjalle. Mutta brändistä on hyötyä myös Lohjan Saaristolle.

7.8. SAAREN MAISEMA JA LUONTO KIRJOIKSI TAI TARINAKARTOIKSI

Lohjan Saariston maisema, luontoaarteet ja luontoon liittyvät tarinat ansaitsivat oman kirjansa. Alueella on runsaasti erilaisia harvinaisia sammalia, sieniä, ruohovartisia kasveja ja puita. Hyvin kuvitettu teos toimisi myös kalkkiperäisen alueen

kasvillisuuden kuvauksena.

Saariston maisemasta kannattaisi tehdä myös tarinakarttoja. Ne ovat sähköisessä muodossa olevia esityksiä, mihin saadaan mukaan paikkatieto, eli tarkka kuvauspaikka. Maisemassa on paljon kuvattavaa, on neljä vuodenaikaa, kaikki eri vuorokauden ajat ja säätilat. Myös ihmiset maisemassa ovat mielenkiintoisia.

7.9 YMPÄRISTÖTAITEEN MAHDOLLISUUDET

Saariston maisemassa kannattaa hyödyntää myös ympäristö- ja maataiteen mahdollisuuksia. Maataiteessa maa tai maisema muutetaan taideteokseksi käyttäen usein paikalla olevia, maatuivia, kuluvia tai katoavia materiaaleja. Ympäristötaiteessa saattaa olla enemmän ekologista näkökulmaa ja se voi olla tilateos tai tapahtuma.

Keskeistä on, että teos huomioi ympäristönsä ja on toteutettu suhteessa siihen. Teokset eivät yleensä ole pysyviä. Saariston maisemaa voisi tuotteistaa myös taiteen keinoin.

Hyviä hetkiä maiseman parissa!

LÄHTEET

AJ.2014. Arcipelargo- sarjassa esittäytyvät Pensaari ja Lehtisaari. Archipelargo -sarja. Artikkelit Lohjan Saaristo -lehdessä 2014. s. 10-11.

Andersson, A-M. 2015. Into Konrad Inha. Artikkelit Lohjan Saaristo -lehdessä 2015. s. 14-17.

Fagnäs, P., Hirvonen, P ja Lindberg, L.2009. Tavallansa talo elää – Lentoon historiaa. Lohjan kotiseutututkimuksen ystävät ry. Kotiseutukuvauksia XXIII (23).

Hirvonen, P. 2016. Paavolan silta 100 vuotta. Artikkelit Lohjan Saaristo -lehdessä 2016. s. 18-20.

Hirvonen, P. 2013. Hermalan kylän historiaa. Hermalan kylän historiaa ja tapahtumia Kallan talossa ikänsä eläneen isännän kertomana. Lohjan kotiseutututkimuksen ystävät ry.

Hirvonen, P. 2001. Emäntiä ja isäntiä. Lohjansaaren viljelijäperheitä vuosisatojen varrelta. 2. täydennetty painos. Espoo.

Lohjan Saaristo –seura ry. 2016. Lohjan Saaristo – aikaa ja taikaa.

Lohjan Saaristo -seura ry. 2014. Luonnollinen Lohjan Saaristo. Kyläsuunnitelma. http://www.lohja.fi/Liitetiedostot/kylatoimikunnat/Lohjansaaristo_nettiin.pdf Luettu 5.3.2017

Koponen, T. 2012. Karkalin Kalakerho 50 vuotta. Kesänviettoa mökkiyhteisössä. Helsinki.

Maa- ja metsätalousministeriö. 2017. Suomen saaristo- ja vesistömatkailusta eurooppalainen vetovoimatekijä. Saaristo- ja vesistömatkailun selvityshankkeen loppuraportti. Saaristoasiainneuvottelukunta. Maa- ja metsätalousministeriö. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 3/2017. Helsinki.

Ravanti, S. 2015. Arcipelago- sarjassa esittäytyvät Seppälän saari ja Mussaari. Archipelago -sarja. Artikkelit Lohjan Saaristo -lehdessä 2015. s. 10-11.

Relve, H. 2002. Puiden juurilla. Puut ja pensaat luonnossa ja kansanperinteessä. Atena.

Suomen ympäristökeskus. 2013. Lohjan järven Natura-2000 alueet. [http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet/Lohjanjarven_alueet\(5981\)](http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet/Lohjanjarven_alueet(5981)) Luettu 4.3.2017

Saaristo, K. 2016. Kuulukainen – Lohjan saariston pohjoinen helmi. Archipelago –sarja. Artikkelit Lohjan Saaristo -lehdessä 2016. s. 12-13.

Utukka, E. 2016. Ennen somea -Saaren kirjeet. Artikkelit Lohjan Saaristo -lehdessä 2016.

Valtonen, A. (Toim.) 1996. Kuningastammien alla. Lohjasaaren koulu 1896 -1996. Tammisaaren kirjapaino.

Ojala, O. 2007. Natura 2000 -alueiden hoidon ja käytön yleissuunnitelma Uusimaa ja Itä-Uusimaa. Uudenmaan ympäristökeskuksen raportteja 3/ 2007.

Pekkanen, T. ja Rauanheimo R. 1947. Kailaasta Meriluotoon - suomalaisten kirjailijain elämäkertoja. Wsoy.

Pykälä, J ja Bonn, T. 2000. Uudenmaan perinnemaisemat. Ängar, hagmarker och skogsbeten i Nyland. Suomen Ympäristökeskus. Uudenmaan ympäristökeskus. Alueelliset ympäristöjulkaisut 178. Helsinki.

Sähköiset lähteet:

<https://www.finna.fi/> , Vanhat valokuvat Saaristosta, luettu 2017 -2018

<http://itsenaisyyys100.fi/suomi-oli-1917-lukutaitoisten-luterilaisten-asuttama-vahitellen-vaurastuva-maatalousmaa-jonka-vaestosta-puolet-oli-alle-25-vuotiaita/>

https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_kohde_list.aspx Saariston muinaisjäännökset, luettu 2017 -2018

<http://www.lohjansaaristo.fi/lohjansaaren-seurantalo/> Luettu 25.8.2017

http://www.lohja.fi/Liitetiedostot/Kaupunkisuunnittelu/ymp%C3%A4rist%C3%B6yksikk%C3%B6/Her-malan_maastotiedote2009.pdf Luettu 3.5.2018.

<https://peda.net/hankkeet/geenivaraoppi/opastukset/p/oejal/hpl/4mk/momty> Luettu 3.5.2018.

<https://www.luomus.fi/fi/jaakauden-jalkeen> Luettu 8.6.2018.

<https://fi.wikipedia.org/wiki/1300-luku> Luettu 2017

<https://fi.wikipedia.org/wiki/1400-luku> Luettu 2017

<https://fi.wikipedia.org/wiki/1500-luku> Luettu 2017

<https://fi.wikipedia.org/wiki/1600-luku> Luettu 2017

<https://fi.wikipedia.org/wiki/1700-luku> Luettu 2017

<https://fi.wikipedia.org/wiki/1800-luku> Luettu 2017

<https://fi.wikipedia.org/wiki/1900-luku> Luettu 2017

https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomi_1920-luvulla Luettu 2017

https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomi_1930-luvulla Luettu 2017

https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomi_1940-luvulla Luettu 2017

https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomi_1950-luvulla Luettu 2017

https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomi_1960-luvulla Luettu 2017

https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomi_1970-luvulla Luettu 2017

https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomi_1980-luvulla Luettu 2017

https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomi_1990-luvulla Luettu 2017

https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomi_2000-luvulla Luettu 2017

https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomi_2010-luvulla Luettu 2017

Karttalähteet:

Ahtiala; Karta öfver Ahtiala och Jalassaari byar med beskrifning 1703-1703 (B24:2/1-2). Kansallisarkisto, Digitaaliarkisto.

Ahtiala; Ahtiala och Paavola: Karta öfver Huhtsaari och Kurikkaholmar med beskrifning 1780-1780 (B24:2/3). Kansallisarkisto, Digitaaliarkisto.

Askola; Karta öfver egorne med beskrifning 1784-1784 (B24:3/2-4) Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Askola; Karta öfver egorne med delningsbeskrifning 1725-1725 (B24:3/1). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Askola; N:o 1 ja 2, isojaonjärjestelystä ja tilusvaihdosta kartta ja asiakirjoja 1907-1907 (B24:3/5-11). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Hermala; Karta öfver egorne med delningsbeskrifning 1779-1779 (B24:15/1-2) Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Hermala; Uusjako 1937-1937 (B27b:24/1-21). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Jalassaari; Karta öfver egorne med storskifts delningsbeskrifning 1780-1780 (B25:5/1-3). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Lantmat.lev. 1850 nr 135c Lohja Piispankylä. Historian ja etnologian laitos. Jyväskylän yliopisto. JYX-julkaisuarkisto.

Maanmittauslaitos, 1965 ja 1966 Peruskartta.

Maila; Karta öfver egorne med delningsbeskrifning 1773-1783 (B17a:6/1-5). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Marttila; Marttila, Seppälä och Paavola: Karta med beskrifning 1703-1703 (B26:21/1-2). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Marttila; N:o 1-2 sekä Seppälän yksinäistalo N:o 1 Seppälän kylässä, isojaon täydennys ja tilusmittaus 1916-1916 (B26:21/20-27). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Osuniemi / Orsnäs; Ego-karta 1781-1781 (B27:16/2-3). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Paavola; Karta öfver egorne med beskrifning 1779-1779 (B27:18/1-2). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Pietilä; Ego-karta och delningsbeskrifning 1779-1786 (B27:22/1-3). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Pyöli; Isojaon järjestelystä kartta ja asiakirjoja 1911-1911 (B17:2/15-25). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Saarenpää och Maila; Rågångskarta med beskrifning 1749-1749 (B17a:17/1) Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Saarenpää. Pitäjänkartta Karjalohja (2014 09 la.) Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Senaatinkartta Karjalohja. (VII 24). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Uusjaokokartta Mailan tilan maista 1952. Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Wappula; Wappula, Wirkby, Wohls (Wohloinen) och Gerknäs (Kirkniemi): Karta öfver Peinsaari holme med delningsbeskrifning 1784-1784 (B27a:14/6) Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Wappula; Karta öfver Peinsaari med beskrifning 1780-1780 (B27a:14/5). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

Wappula; N:ot 1 ja 3, uusjako 1925-1925 (B27a:14/11-24). Kansallisarkisto. Digitaaliarkisto.

LEADER
Ykkösakseli

MAA- JA
KOTITALOUSNAISET

PRO
Agria
Etelä-
Suomi